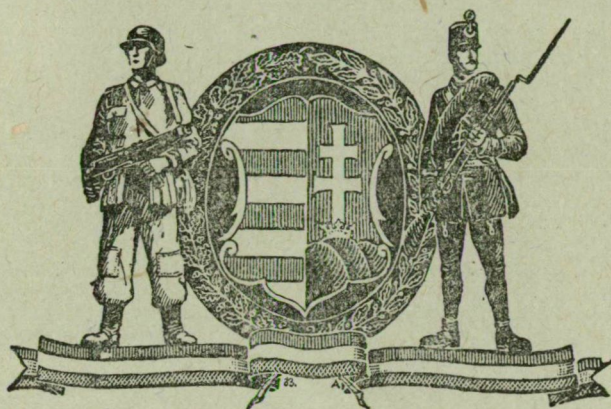

HONVÉD

KATONAI FOLYÓIRAT

MEGJELENIK HAVONTA EGYSZER

TARTALOM:

<i>A Dunavölgye sorsfordulója.</i>	2
<i>Egy éves a „Honvéd“</i>	4
<i>A honvéd tábornok az 1848—49. évi szabadságharcban.</i> Irta: FODOR LÁSZLÓ vk. alezredes	5
<i>Forradalom Európában száz évvel ezelőtt.</i> Irta: Dr. ELEK TIBOR alezredes	19
<i>Az új Hadiakadémia</i> Irta: SÓLYOM LÁSZLÓ altábornagy.	29
<i>A Negyedik Honvédség.</i> Irta: DR. RÉCZEY FERENC vk. ezredes	34
<i>A szovjet hadsereg francia szemmel.</i> Franciából fordította: SZIGETHY MIHÁLY ny. áll. ezredes.	40
<i>Magyarok áttelepítése Csehszlovákiából.</i> Irta: DÁNCS ISTVÁN százados	49
<i>A gázvédelemről és vegyi harcokról.</i> Irta: RÉCSEY OTTMÁR százados	55
<i>Új fegyver a repülő harcászati alkalmazásában.</i> Irta: HORVÁTH BARNA vk. őrnagy	58
<i>A magyar légvédelem multja.</i> Irta: ELTÉR GÉZA százados	61
<i>Magyarok a stockholmi öttusa versenyen.</i> Irta: JÓS MIKLÓS alezredes	65
<i>Vadászlóvaglások az 1. hadosztálynál.</i> Irta: VARIHÁZY OSZKÁR vezérőrnagy	70
<i>Lap- és könyvszemle</i>	72
<i>Politikai helyzetkép</i>	103
<i>Rövid hírek</i>	109

Első Magyar Gyapjamosó és Finomposztógyár R.-T.

Budapest, V., Kárpát-u. 9-11. Tel.: 202-260 202-268

Eladási osztály:

Budapest, V., Gr. Teleki Pál-u. 15. Tel.: 702-269.

Rendes forgalomban egy példány 7.— forint.

Előfizetési díj: egy évre 72.— Ft, félévre 38.— Ft, negyedévre 20.— Ft

Vállalatokkal külön megállapodás szerint.

II. évfolyam.

12. szám.

1947 december hó

HONVÉD

KATONAI FOLYÓIRAT
MEGJELENIK HAVONTA EGYSZER.

Magyarország nagy vendége

Josip Broz Tito

A DUNAVÖLGYE SORSFORDULÓJA

„A Duna-táj bús villámhárító,
Fél-emberek, fél-nemzetecskék
Számára készült szégyen-kaloda“

— vallotta még Ady. Az igazi kaloda — nem maga a táj, hanem a tájon élő embereket, népeket megnyomorító és egymás ellen úszító hatalmi rendszer — már széttört. Széttört részint a fölszabadító

Érkezés — üdvözlés

Vörös Hadsereg győzelmei nyomán, mint nálunk, — részint a belső elnyomók és külső hódítók ellen egységesen felkelt nép hatalmas csapásai alatt, mint Jugoszláviában. S a kalodából kiszabadult népek — száz évvel Kossuth dunavölgyi béketerve után — baráti kezét nyújtanak egymásnak.

Barátsági és kölcsönös segélynyújtási egyezményt írt alá hazánk és Jugoszlávia. Az a Jugoszlávia, amely a szabad, haladó népek nagyvonalúságával kész elfelejteni a Horthy-rendszer árulását, orvátámadását, a szablyai és újvidéki vérengzést, amely fiaival egyenlő sorsot biztosít a területén élő magyarságnak s amely őszinte barát-

ságának és népi demokráciánk iránti megbecsülésének legfőbb jeleként elküldötte hozzánk nagy vezetőjét, hősi szabadságharcának legendás vezérét: Tito marsallt.

Sorsfordulatot jelent ennek az egyezménynek az aláírása a dunavölgyi népek életében. Jelenti, hogy egymás mellett élő, egymásra utalt, a szabadság és haladás útját járó népeink életéből örökre eltűnik az imperialista szovinizmus, — jelenti, hogy Európának ezen a részén — minden kaján várakozás ellenére — szilárd, áttörhetetlen front alakul ki minden imperialista beavatkozással szemben, — jelenti, hogy népeink — a Dunavölgye többi népeivel együtt — szorosán felzárkóznak a békéért, függetlenségért, haladásért küzdő népeknek táborához.

Érkezés — Baross-tér

Demokratikus honvédségünk igaz örömmel köszönti ezt az egyezményt és a két nép baráti együttműködésének szabad, következetes demokratikus haladásának kölcsönös biztosítására öntudatosan ajánlja fel szolgálatát. Különös öröme honvédségünknek, hogy maga Tito marsall látogatott el hozzánk az egyezmény aláírására, akiben megtestesülve látjuk azt a népfelszabadító partizánharcok során kialakult új katona-típust, amelyet sorainkban mi is ki akarunk nevelni és képezni.

Úgy érezzük, hogy 1848 centenáriumának előestéjén e történelmi jelentőségű egyezmény megkötése, Tito marsall látogatásán érzett igazi örömünknek nem adhatunk méltóbb kifejezést, mint hogy még odaadóbban, még öntudatosabban és lelkesebben végezzük honvédségünknek szabadságharcos, békevédő néphadsereggé formálását!

EGYÉVES A „HONVÉD”

EZERKILENC SZÁZ NEGYVENHAT decemberében jelent meg először honvédségünk új folyóirata, az 1848-as évek szelleméből táplálkozó „Honvéd”. — Egy esztendő röpke idő egy folyóirat életében. De a második világháború utáni korszak jelentőségét nem naptári tartama szerint kell értékelni. A nagy világégésből és romokból felépülő országunk számára nagyobb haladást jelent az eddig megtett út, mint a megelőző idők hosszú nyúlt történelme.

E haladás jegyében kapcsolódott be folyóiratunk ma egy éve az ország szellemi megújulásába. Ezért van jelentősége az első évfordulónak is.

Az 1946. évi első számban megadtuk a lap feladatát. Egy év után ma megállapíthatjuk, hogy kitűzött célunkat, ha nem is teljesen, de lényegében meg tudtuk közelíteni. E rövid idő alatt is, igyekeztünk résztvenni abban az alapvető munkában, mely a magyar demokrácia szolgálatába állított új honvédséget erkölcsiekben, szellemiekben és szervezetében fel akarja építeni. Igyekeztünk egységes képet formálni arról a fejlődésről, amely a második világháború alatt és utána — különösen a hadiműszak fejlődése folytán — a multtal szemben változást jelent. Hozzá akartunk járulni néhány nevelési, vezetési és kiképzési kérdés körül felmerült bizonytalanság eloszlatásához is.

Munkánk — jól tudjuk — hézagokat mutat fel. Hiszen a vezetési, harc- és löeljárási, fegyverzeti és felszerelési kérdések teljes megvitatására, főleg pedig a döntőjelentőségű nevelési tárgykör többoldalú megvilágítására gyakran helyszűke miatt sok olyan értékes kéziratot kellett ideiglenesen félretenni, melyeknek megjelentésére csak később gondolhatunk.

Kérjük olvasóinkat és munkatársainkat, hogy tanácsaikkal és munkásságukkal a kezdetben kitűzött célok eléréséhez továbbra is nyújtsanak támogatást. Reméljük, hogy a közeljövőben már olyan folyóiratot adhatunk olvasóink kezébe, mely külső formájában és belső tartalmában egyaránt fokozottabb igényeket is ki tud majd elégíteni.

A HONVÉD TÁBORKAR AZ 1848—49. ÉVI SZABADSÁGHARCBA

AZ 1848—49. évi magyar szabadságharcnak igen nagy és kiterjedt irodalma van; az összegyűjtés alatt álló írásművek számát már most 20—25.000-re becsülik a szakértők, de lehetséges, hogy ez a szám még tovább növekszik majd. — Ennek ellenére szabadságharcunk több lényeges vonatkozása nem nyert eddig feldolgozást, sőt egyes katonai kérdésekben még az adatgyűjtés is meglehetősen elmaradott.

Egyik ilyen elhanyagolt tárgykör a honvéd táborkar is; ennek a neve is feledésbe ment és még a magyar hadiskolán is vajmi keveset foglalkoztak vele ugyanakkor, amikor például az orosz hadiakadémiaán behatóan tanulmányozták a 48-as honvédség hadvezetését az egyes hadjáratokban. Pedig, ha a táborkar tagjai név- és személy szerint kevésbé voltak is ismertek a nyilvánosság előtt, ez inkább csak azért volt így, mert többnyire a háttérben maradván, névtelenül dolgoztak és küzdöttek népük szabadságáért. Önzetlenségben és önfeláldozásban azonban nem maradtak el népszerű parancsnokaik és többi bajtársaik mellett; hiszen sokan voltak olyanok köztük, akik életükkel, szabadságukkal és vagyonukkal áldoztak a nagy ügynek, vagy már a szabadságharc alatt, vagy annak gyászos befejezése után.

Sajnos, a táborkari iratanyagot a fegyverletételkor nagyrészt meg kellett semmisíteni — az iratok kompromittáló tartalma miatt. Így Görgei a világoşi fegyverletétel után, 1849 augusztus 14-én, Kisjenőn rendelte el a főparancsnokság és a táborkar nagy farakaszokban tárolt iratainak megsemmisítését. Ebből sikerült Bayernak, a volt táborkari főnöknek, több iratot megmentenie és hasonlóan őrzött meg a VII. hadtest (ez volt eredetileg Görgeié) irattárából, ha nem is sok, de mégis számottevő iratanyagot Leutner táborkari főhadnagy is.

Kedvezőtlen kihatással volt 1848-ban a honvéd táborkar megalakulására, hogy mintául (kézenfekvő okokból) az osztrák szolgálat, amelyik nem éppen a legjobb volt a maga nemében. Az osztrákok Savoyai Jenő 1705-ben felállított „főszállásmesteri törzs”-éből származtatták vezérkarukat, amelyik azonban nem őrizte meg a szabadságharc idejéig a nagy törekvő hadvezér szellemét. A főszállásmesteri törzs, az udvari haditanács árnyékában, nem tudott olyan hatáskörre és tekintélyre szert tenni, mint például a poroszoknak (a Napoleon elleni szabadságharcban) Scharnhorst és Gneisenau tábornokok által megszervezett vezérkara. Az osztrák vezető körök ekkor még nem voltak tudában annak, hogy a francia forradalom által életrehívott újabbkori

nagylétszámú néphadseregek megszervezésében, ellátásában, kiképzésében és vezetésében a vezérkar szerepe és jelentősége milyen nagy mértékben megnövekedett. Az udvari haditanács mellett a főszállásmesteri törzs inkább csak az adminisztratív teendőket látta el, mivel az elhatározások és haditervek haditanácsokon, nem egyszer végnélküli okfejtésekben és vitatkozásokon születtek meg, csak azért, hogy esetleg mindjárt a háború elején kútbaessenek, vagy kivihetetlennek bizonyuljanak. A külön vezérkar csak az említett két szerv megszűnte után, 1848-ban alakult meg; a hadiiskolát 1852-ben állították fel. Az osztrák felfogásra jellemző, hogy a rangsor élén a többnyire előkelő származású szárnysegédek kara szerepelt, míg a vezérkar a fegyvernemek után, a katonai tisztviselők élére volt besorolva. A főszállásmesteri törzs szellemére kedvezőtlen hatást gyakorolt az 1815—1848 közötti hosszú békekorszak is, amikor a beosztott tisztek tevékenysége főleg csak a térképészet területére korlátozódott és így elvesztették közvetlen kapcsolatukat a csapatokkal.

Az osztrák vezérkar elmaradottsága így nagy tehertételt képezett annak az alig egynéhány tábornokari tisztnek a számára, akik 1848 nyarán a honvédség tábornokárát képviselték. Ezek ugyanis mindjárt kezdetben olyan feladatokkal kerültek szembe, amelyekhez korábbi szolgálatuk vagy kiképzésük alatt szerzett ismereteik vajmi kevésnek bizonyultak. A honvédség 1848 májusától kezdve rohamléptékben alakult meg és a szervezés — különösen októbertől kezdve — igen gyors ütemben haladt. A nagy tábornokari tisztihányra jellemző, hogy a három honvédelmi központi szerv: a honvédelmi bizottmány, a hadügyminisztérium és a nemzetőrségi tanács állományában 1848 őszén még csak egy olyan tiszt akadt — Czecz János főhadnagy személyében —, akiről megállapítható, hogy már előzőleg is a tábornok állományába tartozott. Őt ugyanis Bécsből a cs. kir. tábornokari igazgatóság helyezte át a magyar hadügyminisztériumba s így őt lehet a központi honvéd tábornokar első tagjának tekinteni.

A tábornokar felállítására vonatkozó első rendelet 1848 szeptember 5-én jelent meg. Ez hangsúlyozza, hogy a tábornokar felállítását a hadsereg szaporítása teszi szükségessé és jelentkezésre szólít fel mindenkit, aki megfelelő képesítéssel rendelkezik. A rendelet érdekessége, hogy ellentétben az országgyűlésen korábban sok éles vitában elhangzottakkal, a „honfiak” mellett idegeneknek is lehetővé tette a tábornokarba való belépést, aminek főoka a nagy személyi hiányok voltak. Ezek megszüntetését a kormány egyébként már tavasz óta szorgalmazta és a hadügyminisztérium szeptember 19-én még a nyugdíjazott és rangjukról leköszönt tiszteket is tényleges szolgálatra hívta fel. Jelentkezők szép számban akadtak köztük; olyanok is, akik később a szabadságharcban akár mint tábornokok, akár mint tábornokari tisztek vezető szerephez jutottak. Ennek magyarázata az akkori rossz előléptetési és fizetési és aránylag jóval kedvezőbb nyugdíjazási viszonyokban rejlett, mivel ezekre való tekintettel sok igen képzett és értékes tiszt már rövid szolgálati idő után önként elhagyta a hadsereget.

A tábornokarhoz pályázókat a hadügyminisztérium szeptember végén

utasította, hogy jelentkezzenek vizsgatételre a budai főparancsnokságon Hrabovszky János altábornagynál. Ő, mint a legjobb képességű és hosszú tábornoki szolgálattal rendelkező tábornokok egyike, hivatott volt arra, hogy a fiatal honvéd tábornok főnökéül kinevezzék. Sajnos azonban, Kossuth ekkor még nem ismerte őt és csak közvetlenül a kormánynak Debrecenbe való távozása előtt találkozott vele. Ekkor Hrabovszky már a Pesten maradás mellett döntött, ami nagy veszteséget jelentett a honvédség számára. Később az osztrák haditörvényszék lefokozta; várfogságra ítélve, Olmützben halt meg 1852-ben.

Október közepéig már közel 20 tábornoki tiszti beosztás jelent meg a hivatalos lapban, s így most a kormány elérkezettnek látta az időt a tábornok főnökének kinevezéséhez. Erre az állásra Vetter Antal ezredes számított ki. Ő nem szolgált azelőtt a tábornoknál, de műveltségével csapattiszt hírében állott. 13 évig mint tanár működött a gráci hadapródiskolában és itt felváltva tanított gyakorlati szabályzatot, matematikát, katonai mértant, erődítést és fegyvertant. 1848 nyarán — még mint alezredes — Nagyváradról Lembergbe helyezték át, de ő ekkor engedélyt kért arra, hogy zászlóalját személyesen vezethesse a déli hadszíntérre. Csakhamar kitüntette magát személyes bátorságával és így lett röviddel ezután a bánási hadtest parancsnoka. Vetter október végén érkezett Pestre és itt nagy kedvvel látott neki a tábornok megszervezésének, amelynek eredményeképpen a hadügyminisztériumban egy tábornoki osztály alakult meg. Ennek az igazgatója lett Vetter, aki még Nagybecskerekéről újabb felhívást bocsátott ki a tábornokokhoz való jelentkezésre. A jelentkező tényleges tiszteknek a szükséges minősítésen és szaktudáson kívül a több nyelvben való jártasságot is követelményül állította fel. Azt a szándékát azonban, hogy a jelentkezőket szigorú vizsgának vesse alá, a decembertől kezdve egyre jobban torlódó események közepette már nem tudta megvalósítani.

A vezérkar főnökének vezetése alatt álló tábornoki osztály ügy- és hatásköre ebben az időben a következőkre terjedt ki: 1. A csapatok mozgósítása és felvonulása. 2. A hadi főtanoda oktatási ügye. 3. Országleírás és térképek. 4. Hadműveletek („Hadiműzsebkönyvek”). 5. A katonai vonatkozású időszakos sajtó és irodalom. 6. Közlekedés, utak, hidak. 7. Honvédelmi terv elkészítése. 8. Katonai építészeti, várak, erődítések. 9. A „Mészáros“-hadigőzös.

Az új ügykörszabályozás december 12-én lépett életbe és habár távolról sem biztosította a tábornok számára a szükséges befolyást, a multtal szemben mégis nagy haladást jelentett. Ez különösen szervezési téren volt jelentős, mert most megszűnt az a kettősség, amely eddig a Nemzetőrségi Tanács különállása révén fennállt. A Nemzetőrségi Tanács, amelyik hosszabb huza-vona után most végre mégis beolvadt a hadügyminisztériumba, eredetileg a belügyminiszter alá tartozott. A hadügyminisztériummal párhuzamosan működve, a honvéd zászlóaljak és a nemzetőrség szervezését intézte, míg a minisztérium hatásköre tulajdonképpen csak a magyar seregre és az általános katonai igazgatásra korlátozódott.

A tábornok ügyköréből decemberben a 7. pont alatt említett hon-

védelmi terv elkészítése volt a legaktuálisabb. A Windischgrätz által részletesen kitervelt és előkészített koncentrikus támadás — Schlick és az osztrák zöm benyomulása folytán — ugyanis már december második felében válságosra fordította a helyzetet. A központi vezetést már csak azért is zavarba hozta, mert habár régóta várható volt, sem a hadügyminiszter, sem a honvédelmi bizottmány nem kezdeményezte az egységes hadműveleti terv elkészítését, annak ellenére, hogy a mintegy 200.000 főnyi összerót képviselő ellenséggel szemben — a honvédség ekkor már 21 sor-, 53 honvéd-, 20 önkéntes-, 4 külföldi önkéntes- és egy utászszázalóaljat, 78 huszárszázadot és 250 löveget — összesen 107.000 főt tudott a belső vonalon szembeállítani.

A kérdés a honvédelmi bizottmányt is közvetlenül érintette, mert ennek elnöke kiterjedt és sűrű levelezést folytatott a seregrészek parancsnokaival, akik sokszor a hadügyminisztérium megkerülésével közvetlenül neki adták elő jelentéseiket és akiket Kossuth is közvetlenül látott el utasításokkal. Az ő tevékenysége a honvédelem terén ekkor már szinte felért egy másik minisztériuméval. Mészáros helyett, aki több ízben hosszabb ideig tartózkodott a különböző hadszíntereken, Kossuth mindenre kiterjedően intézkedett és különösen novembertől kezdve kapcsolódott bele intenzíven a honvédelmi szervezés és igazgatás ügyeibe. Valóságos ipari mozgósítás végrehajtásával gondoskodott a haderő anyagi ellátásáról és a honvédelmi bizottmány nevében a rendeletek egész sorát adta ki, még olyan részletekre vonatkozólag is, mint például az újoncok téli kiképzése, vagy a lovaglás oktatásához szükséges fedett csűrök felkutatása, fegyvermesterek és rokonszakmájuk bejelentése stb.

Kossuth elnöki irodája december közepéig csak polgári személyzettel rendelkezett, pedig a kimondottan a tábornokari szakmába vágó ügyek intézéséhez megfelelő törzsre lett volna szüksége. Ennek a szükségét csakhamar felismerte és ílymódon az ő környezetében egy másik tábornokari vonal kezdett fokozatosan kialakulni. Első képviselői: Czecz János, majd az ő Erdélybe küldetése után a december második felében a feldunai hadtesttől Pestre érkezett Kollmann tábornokari ezredes voltak. Kollmann eredetileg az 52. seregzredben szolgált és a perlaszi tábor bevételenél szerzett érdemeiért léptették elő tábornokari őrnagynak. Még József nádor igénylésére Batthyány osztotta őt be Mőga hadtestéhez tábornokari főnöknek. A képviselőház a Pákozd-sukorői csata tervének elkészítéséért 500 arany külön jutalmat szavazott meg neki.

December végén Kossuth már egy külön „tábornokari kancelláriát” szervezett magának és ezzel a néhány válogatott tiszttel együtt indult el Debrecenbe január 1-én, hogy ott — a fővárosok elvesztése utáni igen nehéz helyzetben — a honvédelem vezetését újból kézbe ragadja. Így a tábornokar ebben az időben már az ország védelmét irányító mindkét központi szervnél: hadügyminiszter és honvédelmi bizottmány elnöke, megfelelő képviselőhöz jutott.

A fiatal és még csak félig-meddig szervezett testület számára ekkor kezdődött az első nagyobb erőpróba. Kossuth ugyanis Vettert katonai és polgári teljhatalommal felruházva, Pesten hagyta vissza, a fővárosok

kiürítésének végrehajtása céljából. Amilyen nagyjelentőségű volt ez a feladat a honvédelem további kilátásainak szempontjából, éppen olyan sok nehézségbe is ütközött annak a teljesítése. A hadműveleti kiürítést az igen kemény hidegben rövid néhány nap alatt kellett végrehajtani. Mivel a vasútvonal Pesttől még csak Szolnokig volt kiépítve, a szállítások zömét fogatolt járművekkel kellett elvégezni. Ehhez járult még a két testvér-főváros lakosságának erősen nyomott hangulata. Sokan — amint ez a képviselőházban is kifejezésre jutott — „árulást” láttak a kormánysszervek elköltözésében és a már erősen behallatszó ágyúzás folytán pánikszerű jelenségek is adódtak. Vetter hidegvére, célszerű intézkedései és nem utolsó sorban a polgári hatóságokkal szemben tanúsított tapintatos magatartása, valamint a táborkar fáradhatatlan munkája végül mégis teljes eredménnyel jártak. Nemcsak a honvédségi szervek, alakulatok és intézetek, hanem a hadműveletek folytatásához nélkülözhetetlen fegyvergyár és a lőszerüzemek, a bankjegysajtó, továbbá a fővárosokban felhalmozott igen nagy készletek is aránylag rendben lettek útnakindítva a Tiszántúlra. Ideiglenesen használatatlanná tették a Lánchidat és a Pest—szolnoki vasutat is.

Vetter a táborkar tagjaival — melynek létszámát vezénylésekkel jelentősen meg kellett erősíteni — január 4-én vonaton hagyta el Pestet.

Szolnokon és a Debrecenig tartó út alatt még több más helységben is hosszabb megállásokat kellett a táborkarnak közbeiktatni, hogy a hadműveleti irányító-szolgálat és forgalomszabályozás megszervezése révén eloszlassa azt a hatalmas káoszt, amely a kiürítési forgalom és a nagyméreteket öltött menekülések révén keletkezett. A hadműveleti irányítást az 1829 óta nem tapasztalt hidegben — megnehezítette még az is, hogy ekkor már beérkezőben voltak a Tiszántúlról és a déli hadszínterről azok a csapatrészek, amelyeket a táborkar által még Pesten elkészített hadműveleti terv értelmében, a Közép-Tiszánál kellett egy új hadsereggé összevonni.

Az egységes haditervet a kiürítéssel már egyébként is túlterhelte a táborkarnak akkor kellett kidolgozni, amikor a Görgeit nyomon követő osztrák főerők december utolsó napjaiban már közvetlenül veszélyeztették a fővárosokat. A táborkari osztály új vezetője, a déli hadszínterről felrendelt Klapka György őrnagy és Vetter által közösen elkészített terv alapeszméje a két irányban (a Felvidékre és a Tiszántúlra) végrehajtandó excentrikus visszavonulás volt. A Pesten január 2-án — Csányi kormánybiztos elnöklete alatt — megtartott haditanácson Vetter, Görgei, Répássy, Perczel, Lázár tábornokok, Kolkmann táborkari ezredes, tovább Klapka, Pusztelnik és Bayer táborkari őrnagyok a haditervet (Perczel ellenjavaslatának elvetése után) elfogadták. Ez így most érvénybe lépve, végre egységes irányt szabhatott magyar részről a további eseményeknek. Helyes voltát a hadműveleti fejlemények csakhamar beigazolták. Az igen válságos helyzetben létrejött elhatározás és terv élénk ellentétben állott azzal a tervtelenséggel, amely januárban Windischgrätz vezetését jellemzi s vele szemben a fiatal honvédtábornokok és táborkar főenyét domborítja ki.

Nem kisebb munka várt a központi táborkarnak arra a részére, amelyik Kossuthnal és a kormánnyal január első napjaiban Debrecenbe érkezett. Az elnök „táborkari kancelláriájának” tagjai: Bikkesy őrnagy, Gelich (Gélics) százados és Tóth százados voltak, akik már valamennyien a honvédségben kerültek át a táborkarhoz. Nekik kellett Vetter beérkeztéig a debreceni városháza nagy-tanácstermében települt táborkari irodában irányítani a Tiszántúlon való berendezkedést és elvégezni a halasztást nem tűrő töméntelen ügyet.

A táborkari kancellária tagjait újabb nehéz helyzet elé állította Schlick január 4-i kassai győzelme. A csatában Mészáros nagyrészt rosszul felfegyverzett, újoncokból álló csapatai az osztrákok erős ágyútűzében széjjelfutottak s így a kormányt Schlicktől már csak a Tisza jegének olvadása menthette meg. A legnagyobb zűrzavarban kellett gondoskodni egy hadtestnyi erőnek a Felső-Tiszánál való gyors összehúzásáról s így éppen ideje volt, amikor január 10-én Vetter a táborkarral és a hadügyminisztérium beosztottjaival beérkezett Debrecenbe. A csaknem teljes létszámú táborkari osztályt kivéve, a hadügyminisztérium személyzete erősen lecsökkent, mert az osztályvezetők és beosztottak nagyobb része egyszerűen visszamaradt Pesten. A táborkar főnökének ezért jóformán újból kellett felállítania a minisztériumot. Veszteség volt a táborkari osztály számára, hogy Mészáros helyett január 14-én Klapka György (már mint ezredes) lett a felsőtiszaik hadtest parancsnoka. Klapka eredetileg nem volt táborkari tiszt; magasabb képzettségét a bombászkari (tüzértörzskari) tanfolyamon szerezte. Igen jó szellemi képességeit mutatja az a tény, hogy a 4 éves tanfolyamot 3 és fél év alatt végezte el. Klapka utóda február elején Stein Miksa ezredes lett. Ő kiváló eredménnyel végezte el a mérnökkari akadémiát. A honvédségben szolgálatát táborkari századosként kezdte a déli hadszíntéren, innen került ideiglenes feladattal Debrecenbe, ahol nemsokára a táborkari osztály főnökévé nevezték ki. Széles látókörű és igen jó képességű tiszt volt, aki a táborkari osztály élén különösen szervezőképességével tűnt ki. Reszesen szabályozta az osztály munkáját és ennek színvonalát is annyira emelte, hogy a minisztériumban már rövid idő múlva minden kezdeményezés a táborkari osztályból indult ki. De Stein hadművelleti vonalon is megállta a helyét. Mint kinevezett főhadsegéd a fiatal és gyakorlatlan seregrész-parancsnokokat ellátta megfelelő utasításokkal és még Dembinszki számára is készített hadművelleti tervet, amelyet azonban ennek hadsegéde, a kézbesítéssel megbízott Szathmáry százados átvitt az osztrákokhoz.

A Vetter és Stein által Debrecenben újjászervezett központi táborkar személyzete ebben az időben a következő volt:

A honvéd táborkar főnöke: Vetter Antal tábornok. A táborkari osztály vezetője: Stein Miksa ezredes. Törzskari századosok: Gelich Richárd, Németh Adolf. Kékesy Mihály, Székely József, Tóth János, Szerelmei Miklós, Fritsz Frigyes. Főhadnagyok: Fésűs Mihály és Laval János. Hadnagy: Nádosy Kálmán. Fogalmazó: Fekete Antal, Valér Sándor. Összesen tehát: 1 tábornok, 1 ezredes, 10 főtiszt és 2 polgári tisztviselő. Ez az igen alacsony létszám nem állott arányban sem a

A honvédség akkori hadrendjével, sem azzal a munkával, ami a tábor-karra hárult. Emiatt egyes előadóknak sokszor egész osztályok munkakörét kellett elvégezni és nem egy tisztnek jutott többféle különböző ügykör. Ez azért volt hátrányos, mert gátolta a táborkar további fejlesztését, vagyis az ügyköröknek külön-külön irodákra való széttaglalását. Pedig a munka ekkor még a tavaszi hadjárat előkészületeivel is megszorodott. Az a szétágazó tevékenység, amelyet Kossuth, mint az ellenállás lelke és Stein ezredes ebben az időben Debrecenből irányítottak, főbb vonásokban a következő volt:

1. Újból fel kellett venni a kapcsolatot az összes alakulatokkal, térparancsnokságokkal és egyéb hatóságokkal. Tájékozódni kellett a létszámviszonyokról, anyagi felszerelésről, stb.

2. A Tiszántúlon — Nagyvárad központtal — egy „hadművelleti alap”-ot kellett berendezni, abból a célból, hogy a tiszai, erdélyi és délvidéki hadműveleteket innen táplálni lehessen.

3. Folytatni kellett a honvédség szervezését, melyet a Tiszántúlról való visszavonulás erősen hátravetett.

A Klapka- és Görgei-hadtestek február 10-én befejezett egyesülése és a Délvidékről felrendelt Vécsey- és Damjanich-hadosztályoknak a Közép-Tiszához való beérkezése után először nyílt alkalom a táborkar számára a honvéd seregtestek „hadrendjének” egységesítésére. Megszűntek az eladdig tarka-barka összetételű seregrészek; az új szervezés alapja a hadosztály lett, mely félnapi önálló működésre volt képesítve. A létszámát 5—6000 főben állapították meg, amelyiken belül a három főfegyvernem megfelelően volt arányosítva.

Dembinszki felmentése után, amidőn március 10-ével Kossuth Vetter altábornagyot nevezte ki főparancsnoknak, jó alkalom nyílt a táborkar szervezésének oly mértékben való kifejlesztésére, amint az külföldön az úgynevezett nagyvezérkar alakjában már megvolt néhol. Vetter főhadparancsnoki hatásköre ugyanis nemcsak a főseregre, hanem a többi seregtestre is kiterjedt, Bem csapatainak, a debreceni tartalékhadosztálynak és a szorosok helyhez kötött védőseregeinek kivételével. Sajnos, Vetter — egy Damjanichcsal történt heves összeszólalkozás folytán — súlyos epelázt kapott és így szolgálatképtelenné vált. A megüresedett táborkari-főnöki állást Kossuth már előbb Dembinszkinak ajánlotta fel. Utóbbi ezt azonban a következő kijelentéssel hárította el: „Jobb egy középszerű fő — és Vetter tábornok bizonyosan nem ilyen —, mint két tehetséges tábornok, kik annak a veszélynek teszik ki magukat, hogy össze-vissza parancsoljanak és így juttassák érvényre eszméiket”. Így a táborkari ügyeket — kinevezett főnök hiányában — a lengyel születésű Stein ezredes vezette tovább április közepéig, amikor a gyulafehérvári ostromsereg parancsnoka lett. Távozásának hátterére fényt vet az az eset, amidőn Kossuth (nyilván egy feljelentés alapján) igazoló jelentést követelt Steintől a Bemnek küldött löszerpótlás elkészése miatt. Stein kimutatta, hogy a löszernek be kellett érkeznie Dévára és kimutatásokkal igazolta, hogy a 6000 főnyi sereg annyit puffogatott el, amennyi 30.000-es létszám részére is bőven elegendő kellett hogy legyen. Jelentését azzal fejezte

be, hogyha nem tudja a bizalmat maga iránt kiérdemelni, úgy inkább lemond állásáról és mint közlovas fog Magyarország jogaiért tovább harcolni. Kossuth teljes mértékben elismerte Stein munkásságát és a tábornoki osztály élén szerzett érdemeiért a katonai érdemkereszttel tüntette ki.

Stein távozása után, mint rangidős százados, Gelich Richárd vette át a tábornoki osztály vezetését. Őt Stein ajánlotta erre az állásra. Fiatal rendfokozata ellenére is jól meg tudta állni a helyét, mert megtartva az elődje által bevezetett ügyrendet, eredményesen folytatta az új csapatok szervezését és április végén, a miniszter távollétében, helyénvaló intézkedésekkel hárította el a Vogel-féle hadtest betöréséből származó veszélyt. Az egyre kedvezőtlenebbé váló katonapolitikai helyzetben Gelich memorandumban sürgette, hogy az újonckontingens zömét ne veszteségek pótlására, hanem egy hadászati tartalék felállítására használják fel, de javaslata csak részben talált meghallgatásra.

Amidőn 1848 május 1-én Görgei lett a hadügyminiszter, ez a tábornokra is jelentős kihatással volt. Egyéniségénél fogva ő feltétlenül hivatva lett volna arra, hogy — amint Kossuth is írja neki ekkor — a hadműveletek vezetésében az egységes „vezérgondolatot” biztosítsa. Nem sikerült ez Klapkának, aki májusban helyettesítette a Buda ostromával elfoglalt Görgeit.

Klapka, mint a tábornok új főnöke, már a hadseregűl Debrecenből való útja alatt javasolja Görgeinek, hogy Budánál csak egy ostromhadtest maradjon vissza, a főerőt pedig döntő hadműveletekhez kívánja alkalmazni. Sajnos, a javaslat már elkésve érkezett ahhoz, hogy Görgei megváltoztassa a komáromi haditanács döntését. Klapka Debrecenben is igen tevékeny és már május 12-én egy egységes hadművelési tervet készít a tábornoki osztály bevonásával. Amidőn azonban látja, hogy a minisztertanács és Görgei által is elfogadott haditervet a parancsnokok, köztük éppen maga Görgei sem tartják be, teljesen elkedvetlenedik és kieszközli, hogy komáromi várparancsnokká nevezzék ki. Görgei május 27-én vette át ténylegesen a hadügyminisztérium vezetését és első teendői közé tartozott a tábornoki osztály átszervezése. Kifejtette, hogy a tábornoknak mint „katonai központi kancelláriának” kell működnie és e célból a különböző szolgálati teendőket külön-külön irodákban kell intézni. Ilymódon az új központi tábornok a következő irodákra kellett hogy tagozódjék: 1. hadművelési iroda, 2. indulási és elhelyezési iroda, 3. országleírási iroda, 4. nyilvántartási iroda, 5. hadtörténelmi iroda. A nyilvántartási iroda főtevékenysége a kémkedés és hírszerzés irányítása volt, a hadtörténelmi iroda vezette a hadműködési naplót. Vasúti irodára ebben az időben szükség még nem volt. Az így átszervezett központi tábornok főnökévé a velejött Waldberg ezredest tette meg Görgei. Ez tanult, régi, praktikus csapatfőnök volt, de korábbi beosztásaiban — különösen pedig a határőrvidéken eltöltött lélekölő szolgálati évek alatt — nem jutott ahhoz, hogy az új állásában feltétlenül megkívánt képzettséget és látókört megszerezze. Görgei választása ezért nem volt szerencsés.

Waldberg — a már meglehetősen kedvezőtlen hadműveleti kilátások között — nem tudta a táborkar átszervezését végrehajtani, viszont a Stein ezredes által meghonosított és besulykolt régebbi szolgálati rend a személyi változások következtében már szintén megszűnt. Így zavarok keletkeztek az ügymenetben és Waldberg csakhamar Görgei táborkari főnökét, Bayer ezredest volt kénytelen segítségül hívni. Ez csak egy napra tudott megjelenni a minisztériumban, s dolgvégezetlenül távozott. Kossuth, meggyőződve a táborkarban lábrakapó tájékozatlanságról — amiért egy ízben súlyosan ki is fakadt —, most újból fokozottabban kapcsolódott bele a katonai ügyekbe. Így Görgeinek és Szabó államtitkárnak lemondása után Mészárosnak főparancsnokká, Dembinszkiné pedig táborkari főnökké való kinevezése már inkább csak névleges volt, mert a központi táborkar munkáját a szabadságharc eme utolsó időszakában ténylegesen az elnök irányította. Az ő fáradhatatlansága és tettereje a minisztérium kevésszámú, de kipróbált táborkari tisztjeinek szaktudásával párosulva, még egyszer utoljára olyan eredményeket hozott létre, amelyek méltán tarthatnak számot elismerésre.

A szervezés június óta újabb lendületet vett. Abony—Szolnok területen egy új 10.000 főből álló hadtest alakult, amelyet a Felvidékről hátráló IX. hadtest 12.000 emberével egyesítettek. A fegyverbe szóltatott kun népfelkelést Korponay ezredes szervezte Karcag környékén. Egy másik, 9600 főt számláló népfelkelő tábor, Püspökinél alakult meg. Ezekből 12 új zászlóaljat állítottak fel és Kossuth, aki újból személyesen járt toborozni, még egy 30.000 főnyi tartaléksereget is akart alakítani. Ha az idő rövidsége miatt a szervezési munka már nem is volt befejezhető, az eredmény mégis megmutatkozott abban, hogy az időközben újból főparancsnokká kinevezett Dembinszkiné Szegednél a régebbi csapatokkal együtt már 38.000 ember és 140 löveg állt rendelkezésére.

Ezzel az utolsó nagy teljesítménnyel az időközben szűkre szűrodott területen be is fejeződött a táborkari osztály tevékenysége. Szervezési téren az eredmények elérik, sőt némely vonatkozásban meghaladják a porosz vezérkarnak 1813-ban felmutatott azt a teljesítményt, amidőn a 66.000-es békelétszámról egyszerre 260.000-re tudta a porosz haderőt felszaporítani. Scharnhorstnak, az „iroda tábornoknak“ a kiképzéshez és a mozgósítás előkészítéséhez 1807-től 1813-ig hat év állott rendelkezésére. A semmiből megalakult honvédségnél ilyen lehetőségek nem voltak. Tárgyilagosan meg lehet állapítani, hogy a páratlan szervezési eredményekben — a csupán irányítást végző táborkar mellett — a hadügyminisztérium többi osztályai és a végrehajtó parancsnokságok és szervek is egyenlő arányban részesedtek; a főérdem azonban a magyar népé, azoké a tömegeké, amelyek önként sorakoztak a zászlók alá szabadságuk megvédelmezése céljából. Hadműveleti téren a központi táborkar szerepe lényegesen kisebb volt, aminek főoka a fővezérség kérdésének megoldatlanságában rejtett.

Meg kell még emlékezni a központi táborkar tagjainak különleges megbízatások alapján kifejtett sokrétű tevékenységéről. Klapka a

székely népfelkelést, Stein az önkéntes lovasságot, Korponay ezredes a kunokat szervezte meg; Kollmann a Dunántúlon irányított nagyobb erődítési munkálatokat, Klapka és Vetter a várakat és erődöket bírálták felül és a sok feladat között még diplomáciai is akadt, de mindezeket most nem lehet részletezni.

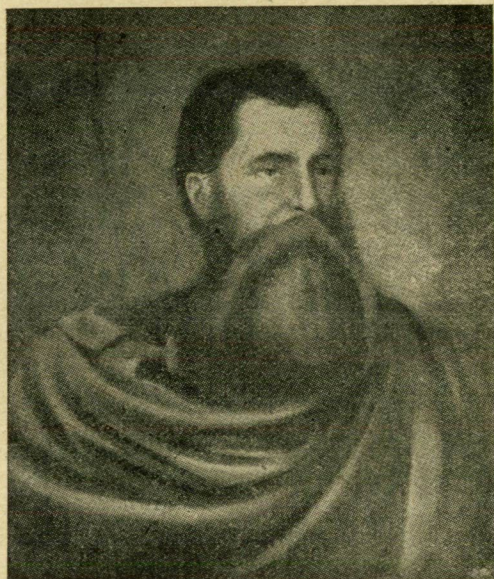
A honvéd táborkar másik és létszámban nagyobb része, amelyik az úgynevezett csapatvezérkart képviselte, a seregtestek parancsnokságainál, a csapatoknál vagy különgeles megbízatásokkal, önálló beosztásokban működött. A csapatvezérkar fogalma az akkori időkben még meglehetősen fejletlen volt. A táborkar, törzskar ritkábban vezérkar elnevezés eredetileg a tábornok kíséretében lévő valamennyi személyre vonatkozott, mindazokra tehát, akik nem tartoztak az ezredek vagy különleges csapatok állományába. Táborkara régebben csak a hadseregeknek volt; a seregtestekre való tagozódás a napoleoni háborúk utolsó időszakában vált általánossá és az osztrákoknál Radetzky 1811-ben javasolta a táborkari főnökök és tisztek beosztását valamennyi seregtesthez.

Mivel a hadügyminisztérium nem tudott elegendő számú táborkari tisztet adni a magasabb parancsnokságokhoz, a gyakorlatban ez az előjog csakhamar az egyes seregrészparancsnokokra szállt. Ez módot nyújtott visszasságokra is. Így Görgei a feldunai hadtest parancsnokságának átvétele után arról panaszkodik, hogy a táborkarnál erősen érezhető a „nepotizmus titkos működése“. Vetter 1849 február 9-én kelt rendeletében megtiltotta, hogy a hadseregek főparancsnokai a táborkarhoz beosztásokat eszközöljenek és ezt a jogot a maga számára tartja fenn. E rendelet indokoltságát meg lehet ítélni a következő esetből: Amidőn Mészáros Lázár hadügyminiszter 1848 augusztus-szeptember hónapokban a déli hadszíntéren személyesen vezette a hadműveleteket, Klauzál őrnagyot, a földművelésügyi miniszter öccsét, tette meg táborkari főnökének. Ez a Szent-Tamás elleni támadás tervét többheti megfeszített munkával 46 ív papíron és több vázlat alkalmazásával készítette el. A támadás szeptember 19-én természetesen nem sikerült és kedvezőtlenül befolyásolta a későbbi eseményeket.

Mivel eredeti táborkari tiszt csak elenyésző számban volt, a csapattáborkar tényleges csapattisztekből, továbbá mérnökkari és bombázarkari tisztekből alakult meg, de nem volt ritka eset, hogy leköszönt vagy nyugállományú tisztek is nyertek ide beosztást. Ezen túlmenően jóképességű őrmesterekből, nemzetőrökből, nyargoncokból, sőt polgári egyénekből is neveztek ki a táborkarhoz tiszteket. Utóbbiak között mérnökök szerepeltek nagyobb számban, de itt kell megemlékezni Petőfi Sándorról is, aki eleinte Debrecenben a 28. honvéd zászlóaljnál szolgált, mint százados. Az újonckiképzés egyhangúságát hamar elűnva, Kossuthtól Erdélybe való áthelyezését kérte és így került Bemhez, aki a táborkarhoz osztotta be és hadsegédül alkalmazta. A költő nemsokkal ezután lemondott tiszti rendfokozatáról, még hozzá kétizben is. Először az ismeretes nyakravaló-ügyből kifolyólag, másodsor, amidőn Klapka helyettes hadügyminiszteri minőségében kérdőre vonta egy Bem levele alapján megírt sajtóközlemé-

nyért, amelyben Petőfi Vécsey tábornokot kedvezőtlen színben tüntette fel. Második lemondása után Bem nemsokára érte küldött és ő visszatérve Erdélybe, ott is maradt egészen Segesvárig.

A személyi összetétel mutatja, hogy a honvéd táborkar távolról sem volt egy zárt, homogén testület, benne a nép minden rendű és rangú fiai épúgy képviselve voltak, mint magában a honvédségben. A táborkarnak ez a demokratikus összetétele biztosította a csapatokhoz való legközvetlenebb kapcsolatot, ami az osztrák vezérkarból nagymértékben hiányzott.

Bayer József

A csapattáborkarban egységes szellem a seregrészek szétagolt alkalmazása folytán nem fejlődhetett ki. A táborkari szolgálatot a magasabb parancsnokok egyénisége különbözőképpen befolyásolta az egyes hadszíntereken. Így Bem táborkari főnökét, Czeczet harccsoportparancsnokként, vagy helyettesül alkalmazta igen gyakran. Damjanich és Kleinhenz alezredes között példás volt az együttműködés, amelyiknek gyümölcse a szolnoki győzelem volt. Kleinhenz mint Klapka táborkari főnöke halt hősi halált később Buda ostrománál.

A legrendszeresebben Görgei főhadiszállásán kezelték a táborkari szolgálatot. A parancsnoksága alatt álló feldunai hadtestnél az aránylag fiatal Pusztelnik őrnagy, akit a kormány 1848. december 13-án táborkari alezredessé léptetett elő, volt eleinte a táborkari főnök. Pusztelnik tehetséges és igen bátor tiszt volt, aki nemcsak az irodában, hanem a harcmezőn is megállta a helyét, de Görgei mégsem tudta annyira megkedvelni, mint Bayer József századost, a hadművelleti iroda vezetőjét. Pusztelnik csakhamar észrevette, hogy nem bírja parancsnoka bizalmát s ezért más beosztást kért. Görgei Vácott dandárparancsnoksággal bízta meg; Selmechnél súlyos sebesüléssel esett az osztrákok fogságába. Utóda Bayer lett, aki a mérnökkari akadémia-

elvégezése után mint hadnagy szolgált a 11. sorgealozrednél, de csakhamar leköszönt rendfokozatáról és polgári mérnökként helyezkedett el. A nemzetőrség megalakulásakor önként jelentkezett rendfokozat nélküli nemzetőrnek. Bayert Görgei szemében különösen értékessé tette, hogy haditapasztalatokkal rendelkezett. 1847-ben ugyanis résztvett a maga korában jólismert Dufour Henrik Vilmos svájci tábornoknak a Sonderbund ellen viselt hadjáratában, mint a tábornok legszűkebb környezetének tagja. A híres hadász ezt a hadjáratot kevés harc árán, főleg művészi vezetése révén gyors győzelemmel fejezte be s így Bayer jó iskolába járt ez alkalommal. Nem lehet csodálni, hogy a cs. kir. főhadnagyból hadseregarancsnokká előléptett Görgei különösen a szabadságharc elején méltányolta tábornoki főnökének tudásbeli fölényét és a hadműveletek tervezésénél nagy hatáskört biztosított neki. A téli hadjárat alatt példás volt a viszony parancsnok és tábornoki főnök között, akikről Görgei István azt írja, hogy: „a kettő mint egy ember gondolkozott“. De Bayer meg is érdemelte Görgei bizalmát és nem egyszer adta tanujelét rátermettségének. Így a Felvidékre való visszavonulás alatt ő bírta rá Görgeit arra, hogy a jelentéktelen Lipótvár felmentése helyett a bányavárosokon át való visszavonulás révén törekedjék a tisztai magyar sereggel való egyesülésre. Eperjesen, ahol Görgei kétnapos pihenőt tartott (1849 II. 6—8.) ismételten sürgette a Kassánál álló Schlick azonnali megtámadását, ami a Klapka által már egyébként is fenyegetett osztrák hadtest döntő vereségére vezethetett volna. Később az isaszegi csatában — a Kókán időző Görgei távollétében — Bayer új fordulatot adott a már válságos helyzetnek, amidőn a tartalékban volt Aulich-hadtestet saját kezdeményezéséből előre rendelte. Nem Bayeren múltott, hogy Isaszeg csak közönséges győzelem maradt. Ő a falu elfoglalását nem tartotta a csata befejezésének és az osztrák sereg teljes megsemmisítésére törekedett. Tó-Almásról írásbeli parancsot küldött Klapkának, hogy az előnyomulást folytatva, még aznap (április 6-án) foglalja el az osztrákok hátában Kerepest.

Klapka a parancsot, a csapatok fáradtságára és lőszerhiányra való hivatkozással, egyszerűen zsebredugta. Bayer az első komáromi csata előestéjén betegét jelentett, mivel a tervezett hadművelettel nem értett egyet. A csata után megtartott haditanácson az osztrák sereg azonnali üldözése mellett foglalt állást, szemben Görgeivel és Klapkával, akik Buda ostroma mellett döntöttek. Görgei tábornoki főnökében az ész mellett a nagy munkabírást is becsülte. Bayert munkatársai éj-mint-nap a térképek fölé hajolva látták dolgozni s így, amikor Görgei rendszerint fáradtan és későn megérkezett a hadnyálbál már minden készen várta. Személyi barátság ennek ellenére sem tudott kifejlődni kettőjük között, aminek egyik oka az volt, hogy Bayer feltétlen republikánusnak vallotta magát. Sok ellensége volt neki és ezek is részesek abban, hogy Görgeihez való viszonya a nyári hadjáratban fokozatosan elromlott. Az italt egyébként is kedvelő Bayer a kedvezőtlen helyzet felett érzett elkeseredésében egyre gyakrabban nézett a pohár fenekére. Görgei Losoncon július 19-én nagyon rossznéven vette tőle

egyik ilyen kilengését és ehhez járult még, hogy Görgei Ármin — Arthur bátyja —, aki ekkortájt került a főhadiszállásra, ott egyre inkább úgy viselkedett, mint Bayer kiszemelt utóda. Ez végül is Nagyváradon elbocsátását kérte, de Aradon már megint Görgei környezetében volt Bayer, akit a fegyverletétel után az osztrák haditörvényszék halálraítélt, de később kegyelmet kapott.

Amikor Görgei hadügyminiszter lett és parancsnoklási joga a többi hadszínterekre is kiterjedt, a Bayer vezetése alatt álló táborkari osztályból egy „központi hadművelési irodát” állított fel. Ennek az volt a célja, hogy biztosítsa az összhangot az összes seregrészek hadművelési alkalmazásában. Az iroda hatáskörét 1849 június 21-én Tatán kiadott és Görgei által aláírt rendelet szabályozza. Ennek értelmében a hadművelési iroda: 1. Kiadja a menet- és harcintézkedéseket és szabályozza a csapatok harcászati alárendelését. 2. Gyűjti a hadtörténelmi adatokat és harctudósításokat, amelyeknek a sajtóban való közzétételéről is gondoskodik. Nyilvántartja az állományt, pótlásokat és a felszerelés kiegészítését a felszerelési bizottság útján. 3. A lehetőséghez képest ellátja a hadtesteket, általában út- és különleges térképekkel és esetleg a szűkebb hadművelési területre vonatkozó részletes tervekkel. 4. Gondoskodik az ellenséges állások felderítéséről és a külföld politikai viszonyairól tájékoztatásokat ad ki. 5. Gondoskodik hadművelési segédletek gyűjtéséről és kiadásáról. 6. Intézkedik a táborkari tisztek beosztására és különleges szolgálati megbízásaikra. A rendeletben szabályozott hatáskörök tájékoztatást nyújtanak a hadművelési iroda belső tagozódásáról.

Mivel az összes hadtest-, vár- és hadosztályparancsnokok alá lettek rendelve a központi hadművelési irodának, az ilyen módon az addig hiányzó nagyvezérkari szervezet szerepét tölthette be. A június 18-án Tatán települt hadművelési irodából Bayer, Görgei távollétében, az ügyeket tényleg teljes önállósággal vezette és a június 5-én megkezdett új hadműveleteket is egyedül irányította kezdetben. Erről bizalmasa — Rochlitz Kálmán táborkari százados — előtt szakállát simogatva így emlékezett meg: „Most majd a saját szakállunkra fogunk háborút viselni.” A Vág-vonal elleni kombinált támadások sikertelen sége csakhamar arra mutatott, hogy Tatán a központi hadművelési iroda túl messze volt a fősereg irányításához. Június 27-én a hadügyminisztériumból visszatért Görgei a központi hadművelési irodát Komáromba telepítette át s így az újból hadseregpáncsnok-sággá vedlett vissza és korábbi hatásköre is ennek megfelelően összeszűkült.

A táborkar jónéhány tisztet adott a csapatoknak is, ahol főleg önálló parancsnoklásra alkalmas egyénekben volt nagy szükséglet. A legismertebbek közül való Forró Elek, aki a székely huszárezredben szolgált, mint százados. Innen került Bem táborkarához, majd 1848 december 15-ével a Czech által vezényelt középhad táborkari főnöke lett. 1849 tavaszán már önálló ostromparancsnokként vezette a szinte megközelíthetetlen Dévavár ostromát, amelyet a védőőrség már 1849 május 27-én kénytelen volt feladni. Hauch Lajos, akit Haynau később

kivégeztetett, mint tényleges tiszt 13 évig szolgált az osztrák hadseregben; ezután leköszönt és ujságíró lett. A márciusi bécsi forradalom alatt „Constitution“ című lapjában ostorozta a régi rendszert, az októberi forradalom alatt pedig személyesen vezényelte a „corps d'élite“-t. Magyarországon őrmesteri ranggal lépett be nemzetőrnek, de csakhamar a táborkarhoz került, ahol 1849 május 1-vel már alezredesnek léptették elő. Később önálló parancsnoki beosztásban működött Verseccen és Szászvároson. Külön kell megemlékezni Tóth Ágostonról, aki a bécsi hadmérnöki akadémia elvégzése után 8 évig szolgált az osztrák vezérkarban. 1848-ban egy honvédszászlóalj-parancsnoki beosztásért folyamodott s így lett a 31. zászlóalj parancsnoka. Mint táborkari őrnagyot 1848 november 25-én osztották be Vetter mellé. Nemsokára Bemhez került, akinek képzettségénél fogva egyik főtámasza volt. 1849 június közepén mint fiatal ezredes vette át a bánsági IV. hadtest parancsnokságát Perczeltől. Röviddel rá — Vetterrel együttműködve — megverte Jellasicsot Szőregnél és Nagybecskerekénél. Meggyőződéses republikánus volt, aki még az irodalmi működés számára is tudott magának időt szakítani. Csak a véletlenül múltott, hogy képességeit nem érvényesíthette nagyobb hatáskörben. Kötéláltali halálra ítélték, de kegyelmet kapott. A kiegyezés után a magyar térképészet egyik úttörője lett.

A különleges megbízatásokban működő táborkari tisztek közül érdemes megemlíteni Csutak Kálmánt, ezt a torontálmegyei őrbiztosból táborkari tisztté előléptetett volt őrmestert. Csutak már mint őrnagy parancsnokolt a 27. honvéd zászlóaljnál, amikor 1849 február közepén közvetlenül a hadügyminisztériumtól kapott parancsot a román népfelkelés által fenyegetett Nagy-Halmágy és az oda vezető utak biztosítására. Előzetes eredménytelen felhívás után több helyen fegyverletételre kényszerítette a fellázított lakosságot, akiket békében hazabocsátott. Felhívására mintegy 300 ifjú lépett be közülök önként a honvédségbe. Április 9-én Csutak az öt megtámadó Janku csapatainak nagy részét bekerítette és lefegyverezte. Most már elérkezettnek látta az időt a román lakosság megbékéltetésére és a Kossuthtól nyert felhatalmazás alapján tárgyalásokba kezdett a véres harcokba már nagyon belefáradt Jankuval. Tapintatos és ügyes magatartása már teljes sikert ért ebben a nagyjelentőségű ügyben, amikor távollétében a 14 napos fegyverszünet alatt egy Hatvani nevű ügyvédből lett szabadszapatparancsnok felborította a helyzetet, mert Abrudbányán túlkapásokat követett el a románokkal szemben.

Sajnos, nincs már hely és mód a táborkari szolgálat és technika katonai és művelődéstörténeti szempontból igen érdekes részleteinek ismertetésére. A megszabott terjedelem miatt a kép csak vázlatos, de a honvéd táborkar szerepe és teljesítményei talán így is megítélhetők. Hadiiskolája a háború volt és a vizsgaeredmények meghaladták a nagy hagyományokra visszatekintő, de terméketlen szellemű osztrák vezérkar munkateljesítményét. Mert nem kétséges, hogy a honvéd táborkar nem az adminisztrációs részletek és szolgai parancsközvetítések bürokrata vezérkara volt. A kezdeményezés és felelősségvállalás friss szel-

leme hatotta át és így vált parancsnokainak értékes, javaslattevő szervé és a gondjaira bízott honvédsapátok híú szószólójává. A tábor-kari tisztek együtt éltek és harcoltak a honvédsapátokkal, azzal a néphadsereggel, amely ma is minden modern vezérkarnak a létjog-sultságot megadja. A honvéd táborok győzelmek és bukás idején híú maradt éhhez a hadsereghez és híú maradt a magyar néphez, amelyik-nek eszményeit és céljait a katonai vonalon mindvégig képviselte.

Fodor László

FORRADALOM EURÓPÁBAN SZÁZ ÉVVEL EZELEŐTT

I. Érik a forradalom.

SZÁZ évvel ezeleőt Nyugaton már a kapitalista világ alapvető osztályainak: a burzsoázának és a proletáriátusnak a küzdelmét tűzte napirendjére a történelem, amikor a Szent Szövetség országában még a hűbéri kiváltságok: a feudális földbirtokrend-szer, az úriszék, a nemesi adómentesség ellen folyt a harc. Jó oka volt tehát az angol uralkodó osztálynak, hogy 1815. november 20-án csatlakozzék a Szent Szövetséghez arra az esetre, ha „forradalmi eszmék újra szétmarcangolják Franciaországot és veszélyeztetik a többi államok békéjét.“ Az angol kapitalisták és a Szent Szövetség feudális urai tehát egyaránt Franciaország felé tekintettek szent borzadályal, mint minden forradalom szűlőanyjára, pedig a múlt század első felé-nek forradalmi már a kapitalizmus első válságaitól életrehívott for-radalmak voltak — tehát bölcsőjüket Angliában, a kapitalizmus ós-hazájában ringatták, még akkor is, ha a Kontinensen vívták meg őket.

Az angol munkásosztály a napoleoni háborúk befejezése után tá-madt válságban kezdte meg harcát a szervezkedés jogáért, ami 1825-ben részleges sikerrel is járt. Az 1836-i válság ismét harcba szólította az angol proletáriátust, de most már a politikai jogokért ment e küz-delem. „A Londoni Munkástársulás“ nevű szervezet programot: „Chartát“ dolgozott ki, melyben általános, egyenlő, titkos választójogot követelt 21 évet betöltött férfiak részére. A *chartista mozgalom* csakhamar nagyarányú tömegmozgalommá vált: százezres „szurok-fáklya-gyűléseket“ tartottak, melyeken sok munkás már fegyveresen jelent meg. A felvonulók halálfejes zászlókat és forradalmi felirato-kat tartalmazó táblákat hordoztak: „Késhegyre menő harc, asszonyért és gyermekért“, „Általános választójogot, vagy általános bosszút“. 1839-ben Londonban összeült a chartista konvent, amely petíciót nyuj-tott be a parlamenthez másfélmillió aláírással. A parlament ezt 235 : 40 arányban elutasította. Birminghamben, majd Dél-Walesben felkelések

törték ki, de a kormány ezeket kegyetlen eszközökkel letörte. Az általános sztrájk tervét a chartista konvent elutasította és ezzel a chartista mozgalom első hullámai el is simultak. A konjunktúra néhány átmeneti esztendeje után újból beköszöntött a gazdasági válság és a „Nemzeti chartista egyesülés” 1842 májusában 331.600 aláírással újabb petíciót nyújtott be. A parlament ezt is elutasította, mire Manchesterből kiindulva, egyre szélesebb sztrájkmozgalom tört ki. Graham miniszter később bevallotta, hogy a kormány „három olyan borzalmas hónapot élt át, mint még sohasem”. A mozgalmat tömeges letartóztatásokkal törték le és az 1843-tól 1846-ig tartó ipari fellendülés éveiben nem is ütötte már fel a fejét. A kapitalizmus eddig már úgy átalakította Anglia társadalmát, a parasztok és kispolgárok megfosztása termelőeszközeitől annyira előrehaladt, hogy a lakosság kétharmad-része vált proletárrá.

*

Franciaországban az ipari kapitalizmus kifejlődése sokkal lassabban ment végbe, mint Angliában. Napoleon bukása után restaurálták a Bourbonok uralmát, visszatértek az emigráns arisztokraták is és erős osztályharc indult meg a hatalomért közöttük és a nagy burzsoázia: a gazdag bankárok, kereskedők, nagyiparosok, ügyvédek között.

X. Károly a volt emigránsok befolyása alá került és egyike legfőbb feladatának azok kártalanítását tekintette elvett birtokaikért. A kártalanításokra szánt összeget, egymilliárd frankot a járadéknak 5%-ról 3%-ra való csökkentésével teremtetten elő. Ezzel azonban ellenségévé tette a burzsoáziát és az 1830. nyarán megtartott választások az ellenzék nagy győzelmével végződtek. Ezután a király rendeleti úton akart kormányozni. Új választójogot tartalmazó rendelete értelmében jóformán csak a nagybirtokosok szavazhattak volna. Egy másik rendeletével a sajtószabadságot akarta megszüntetni, a Kamarát pedig feloszlatta. A *burzsoázia ellentámadásra mozgósította a szabadelvű értelmiséget és a párisi népet: 1830 július 29-én barrikádokat emeltek*. A katonaság legnagyobb része azonban szintén a felkelőkhöz csatlakozott és a forradalom győzelmet aratott. Ezzel a hatalom a nagyburzsoázia, az úgynevezett fináncarisztokrácia kezébe került, amely a radikálisabb fordulat megakadályozására nem a köztársaság, hanem az alkotmányos királyság mellett döntött: *Lajos Fülöp* orléansi herceget tette meg királlyá. A választójogot valamivel kiterjesztették, feloszlatták a királyi testőrséget és nemzetőrséget alakítottak, amelynek minden adófizető tagja volt. A király beiktatása alkalmával azonban *Laffitte* bankár nyíltan megmondotta: „*Mától kezdve a bankárok uralkodnak*.” És valóban: a fináncarisztokrácia óriási vagyonokra tett szert az állam és a járadékosok sorozatos becsapásával, a kistőkések rendszeres tönkretételével, közszállítással, megvesztegetésekkel, a vasútépítések panamáival és közönséges sikkasztásokkal. Ez a rendszer természetesen erősen akadályozta az ipari burzsoázia érdekeit és a termelőerők fejlődését. A termelésben résztvevő töke

csak lassan halmozódott fel és helyezkedett el az acél-, vas- és textiliparban.

A francia proletáriátus ennél fogva igen nagy nyomorban sínylődött és erősen forradalmi érzelmű volt. 1832-i, 1834-i és 1839-i felkeléseit vérbefojtották ugyan, de a forradalom szelleme elevenen élt benne. Igen jellemzőek Heine 1842-ben írt párisi tudósításai, amelyekben a munkások forradalmi olvasmányairól és lázadó dalairól beszél: „*Démoni hangok uralkodnak ezekben a nótákban. Félmegtelen, dacos alakok énekelnek és a dörgő üllőn vaskalapáccsal verik hozzá egyre a taktust . . . Franciaország földjéből előbb-utóbb ennek a vetésnek a termése veri fel magát: a köztársaság.*“

A munkásosztály harci szövetségeseiket keresett és ezeket megtalálni vélte a kispolgárság és vagyontalan értelmiség, sőt a burzsoázia köztársasági érzelmű részében is. Ipari reformokat és a választójog lényeges kiterjesztését követelték. Guizot miniszterelnök ennyit válaszolt: „*Gazdagodjatok meg és lesz választójogotok!*“ Az 1848-as forradalom előestéjén a francia társadalom összetétele mindenestre még egészen más képet mutatott, mint az angol társadalomé; a proletáriátus és a burzsoázia között a társadalom túlnyomó részét az átmeneti osztályok: a parasztság és a kispolgárság tették ki.

Németországban a feudális nemesség a napoleoni háborúk után még hatalma teljében volt. Kiváltságait megőrizte, a közigazgatáson, az igazságszolgáltatáson és a hadseregen belül minden kulcspozíció a kezében volt. A választójogot kiterjesztették ugyan minden adófizetőre, de a választhatóságot már földbirtokhoz kötötték. A városi polgárság, amelynek régi iparát a gőzgépen alapuló angol ipar teljesen tönkretette, távolról sem volt olyan gazdag, mint az angol vagy francia burzsoázia, ennél fogva nem tudja a kapitalizmusnak olyan gőcpontjait sem megteremteni, mint London, Manchester, Páris, vagy Lyon. Mindamellet a német, de főként a porosz burzsoázia gazdasági és politikai befolyása 1815-től kezdve állandóan növekedett és miután egyre több terhet érzte a feudális rendszer kötöttségének, 1840-től kezdve mind határozottabban csatlakozott a liberális ellenzékhez.

A lassan fejlődő burzsoázia egyben lassan fejlődő proletáriátust jelent és hibás eszméket a munkásmozgalmón belül. A német munkásosztály nagy része még a múlt század közepén is a céhek visszaállítását és a gépipar megszüntetését követelte. Első komolyabb megmozdulásuk 1844-ben történt, amikor a sziléziai Peterswaldauban és Langenbielauban, ahol a gyárosok a 12 garas hetibért 10 garasra akarták leszállítani, a szövőmunkások felháztak, lerombolták a gyárat és a gyárosok házáat, megfutamítva a védelmül hívott katonaságot is. Csak a gyalogság, lovasság és tüzérség kivezénylésével, véres összeütközés után tudták letörni a mozgalmát: 83 takácsot büntettek 10 évig is terjedő sáncmunkával. Hasonló módon törték le a Habsburgok is a csehországi kartonnyomó munkások mozgalmát ugyanabban az évben.

Mindamellet Németországban ekkor még nem a burzsoázia és a proletáriátus küzdelme jelentette az alapvető osztályellentétet, hiszen

ott volt még a modern fejlődés legnagyobb akadályai: a feudális nemesség. A társadalom közbülső osztályai: a *kispolgárság* és *paraszttság*, amelyek a német nép túlnyomó többségét alkották, ingadozó magatartást tanúsítottak. Erősnek látszó hűbéri államban a kispolgárság undorító talpnyalója az udvarnak, az arisztokráciának, a magasrangú hivatalnokoknak és katonatiszteknek, hogy megrendelőivé tegye őket. Ha viszont a polgári demokratikus mozgalom eredményekkel biztat, ahhoz csatlakozik; a teljesen kifejlődött kapitalizmusban pedig hol az őt csődbe kergető burzsoázia, hol a szocializmust követelő proletáriátus ellen fordul. A német paraszttság sem tanúsított határozott magatartást: jobb módú része a burzsoáziában látta szövetségesét; az uzsorásoktól és földesuraktól kiszípolozott kisbirtokosok és nincstelenek viszont a radikálisabb forradalom tartalékai voltak.

1840-ben *IV. Frigyes Vilmos* lett a porosz király, akinek két év alatt sikerült kiűritenie a kincstárát. Mivel az egyenesadók kevésnek bizonyultak, összehívta Berlinbe a nyolc tartomány rendi gyűlésének bizottságait és vasútépítés ürügyével kölcsönt akart megszavaztatni velük. Az egyesült bizottságok azonban, amelyekben nemcsak a nemesség, hanem a burzsoázia és a paraszttság is képviselve volt, kijelentették, hogy nekik erre nincs joguk, a király valósítsa meg a rég megígért népképviselési alkotmányt. Ez az eredmény azt mutatja, hogy a kis- és középnemességnek az a része, amely már piacra termelt és ezért nyűgnek érezte a feudális rendszert, szintén ellenzéki volt.

A német szövetség másik vezető államában: *Ausztriában* nem egészen így alakult a helyzet. *Metternich* politikájának két pillére volt. Egyik a monarchia nemzetségeire vonatkozott, ez az „*Osszad meg és uralkodj*” híres elve: mesterien értett ahhoz, hogyan játssza ki egyiket a másik ellen. Másik a hatalmi egyensúlyt illette. Egyszerre támaszkodott a nagybirtokos arisztokráciára és a nagyburzsoáziára úgy, hogy azok befolyása ellensúlyozza egymást. Ezt a két osztályt tette meg a kizsákmányolás eszközéül és ezért a központi kormányzattal szemben sokáig nem is alakult ki komoly ellenzék, mint Poroszországban. Alkotmányt, sajtószabadságot jóideig nem is követeltek, csak közigazgatási reformokat és a cenzura enyhítését. Mindamellett egyetlen társadalmi osztály sem volt elégedett a rendszerrel, még a két uralkodó osztály sem! A feudális főnemesség és főpapság azért méltatlankodott, mert ha a kormány néha engedelményekre kényszerült, azokat az ő rovásukra tette. A fináncarisztokráciát pedig a monarchia által gyarmati sorba süllyesztett nemzetek: olaszok, magyarok, csehek egyre félreérthetlenebb szabadságmozgálma nyugtalanította. A termelőerők sem az iparban, sem a mezőgazdaságban nem tudtak fejlődni. A Galíciától Észak-Itáliáig terjedő osztrák birodalom a Szent Szövetség Európájának leggyengébb pontjává vált.

1. Páris februári forradalma.

Az 1848-as esztendőt megelőző három évben Európaszerte rossz volt a termés. Franciaországban, Ausztriában, Írországban komoly

éhínség következett be, a drágaság és a szemtelenül elburjánzó spekuláció elviselhetetlenné fokozták a tömegek nyomorát. Míg a nép mindenhol a legszükségesebb élelmiszerekért vívott keserves küzdelmet, a fináncarisztokrácia szemérmetlenül daskált a jólétben. Mindenhol zavargások törtek ki, de az éhség lázadóit kivégezték. *1847 őszén kitört a fiatal angol kapitalizmus egyik legnagyobb ipari és kereskedelmi válsága:* először a nagy londoni gyarmatárkereskedők jutottak csődbe, ez maga után vonta egy egész sor bank bukását, majd a gyárak zártak be egymásután kapuiukat. Ez a válság csakhamar áttért a kontinens országaira is. Azok a francia gyárosok és nagykereskedők, akik elvesztették exportlehetőségüket, a belső kereskedelemre szorultak, a kiéleződött konkurrencia számos burzsoát és kispolgárt juttatott tönkre, a proletáriátus nagy tömegei váltak munkanélkülivé. A fináncarisztokrácia uralma és vele együtt az egész „júliusi monarchia“ elviselhetetlenné vált. A köztársaságiak és szocialisták közös „bankett-mozgalmat“ szerveztek. Bankettjeiken a nagy forradalom kultuszát hirdették, alkotmányrevíziót és a munkásság megsegítését követelték, „nemzeti kérvényt“ íratlak alá. Az egész mozgalom a nagyburzsoázia által megtúrt keretek közt maradt mindaddig, amíg a kormány be nem tiltotta az 1848. február 22-ére tervezett reform-bankettet. Ekkor azonban a párisi proletáriátus fegyvert fogott, barrikádokat épített és a nemzetőrséget is csatlakozásra bírta. A külügyminisztérium épülete előtt történt véres összeütközés után *Lajos Fülöp* elmenekült: február 24-én ideiglenes kormányt alakítottak és kikiáltották a köztársaságot.

Az ideiglenes kormány többségében a köztársasági burzsoázia és kispolgárság embereiből tevődött össze, de a proletáriátust is képviselték ketten: *Louis Blanc* és *Albert*. A proletáriátus követelte az ideiglenes kormánytól, hogy *biztosítsa a munkához való jogot és szavazza meg a 10 órás munkanapot*, „tekintettel arra, hogy a nagyon hosszú munkaidő tönkreteszi a munkás egészségét és sérti az emberi méltóságot, mert a szellemi képességek ápolását lehetetlenné teszi“. Ezeknek a követeléseknek a megvalósítására külön munkaügyi bizottság alakult a két szocialista miniszter vezetésével. A munkanélküliség megszüntetése azonban a termelőerők fejlettségének akkori fokán még megvalósíthatatlan utópia volt. A munkaügyi bizottság „nemzeti műhelyek“ megszervezését határozta el. A burzsoáziának azonban jó szimata volt. Megértette azt, amit akkor a proletáriátus még nem értett meg: hogy a munkához való jog mögött ott van a termelőeszközök fölötti tulajdon joga, hogy a munkanélküliség törvényszerű kelléke a kapitalizmusnak és aki munkához való jogot követel, az a kapitalizmus megszüntetését, a termelőeszközök köztulajdonba vételét követeli. *Marie* kereskedelemügyi miniszter igyekezett is szabotálni a nemzeti műhelyek ügyét. Nem ipari műhelyeket létesített, hanem körülbelül 100.000 emberrel földmunkát végeztetett a párisi Mars-mezőn, akiket amellet katonailag is megszerveztek. Ez a tömeg természetesen sokba került és keveset termelt, úgy, hogy csak súlyosbította az ideiglenes kormány pénzügyi nehézségeit. A burzsoázia követeléseit: az államadóssági kötvények kamatait gondosan

fizették, a kispolgárok takarékbetéteit viszont kényszerkölcsön gyanánt igénybevevették, a parasztságot pedig rendkívüli adóval sújtották, mely az eddiginek 45%-át tette ki. Ezekkel az intézkedésekkel a burzsoáziának sikerült is a kispolgárságot és a parasztságot elválasztani februári szövetségesüktől: a proletáriátustól, mert minden baj okául a nemzeti műhelyek deficitjét állították oda.

Igy történt, hogy amikor az általános választójog alapján megválasztott alkotmányozó gyűlés május 4-én összeült, 900 tagból 800 köztársasági volt, a szocialisták tehát elenyésző kisebbségben maradtak. Az ideiglenes kormány helyére lépő végrehajtó bizottságból természetesen kihagyták a két szocialista minisztert. A munkásosztály felkeléssel válaszolt: május 15-én benyomultak az ülésterembe, az alkotmányozó gyűlést feloszlatoznak nyilvánították és tiszta szocialista kormányt kiáltottak ki. A nemzetőrség azonban szétszórta a felkelőket és *Louis Blanc* külföldre menekült. Most már egymást követték a munkásellenes intézkedések és amikor *Marie* miniszter június 21-én feloszlatta a nemzeti műhelyeket, a párisi proletáriátus másnap forradalmi lázadással válaszolt. 70.000 munkás ment a barrikádokra. „*Szabadság vagy halál!*” — ez volt a jelszavuk. Az alkotmányozó gyűlés minden hatalmat *Cavaignac* hadüminiszterre ruházott, aki óriási áldozatok árán négy nap alatt vérbefojtotta a forradalmat. Az ostromállapotot 1848 végéig fenntartották és 4000 felkelőt deportáltak a gyarmatokra.

A kispolgárság és a parasztság, amelyek segítettek leverni a proletáriátust, csakhamar rémülten vették észre, hogy kiszolgáltatták magukat a burzsoázia diktatúrájának, hogy magántulajdonuk csak növekedés és tömegesen jutnak köldusbotra. Az 1848 december 10-i elnökválasztáson a köztársaság ellen döntöttek: *Cavaignac* egymillió szavazatával szemben *Louis Napoleon* közel hatmillió szavazatot kapott.

A februári forradalom vonala most már félreérthetetlenül haladt lefelé és hároméves alkotmányosdi után 1851 december 2-án *Louis Napoleon* katonasággal verte szét a parlamentet, utána a barrikádokat, sőt a nagy boulevardokat is puskatűzzel söpötte végig és közel száz-ezer embert tartóztatott le, majd az államcsíny évfordulóján császárrá kiáltotta ki magát. Mint Marx mondotta: „*a köztársaság feliratát: liberté, égalité, fraternité (szabadság, egyenlőség, testvériség) e félrenem érthető szavakkal pótolta: infanterie, cavallerie, artillerie (gyalogság, lovasság, tüzérség)*”. A vagyona biztonságáért reszkető burzsoázia, a félrevezetett kispolgárság és parasztság pedig szavazataikkal szentesítették a demokrácia megszüntetését.

Az angol proletáriátus megmozdulása.

A februári forradalom az angol chartista mozgalmat is újjáélesztette. A munkanélküliek nagy tüntetéseket rendeztek. „*Kenyeret vagy forradalmat!*” — ez volt a jelszavuk. 1848 április 3-án a chartista Konvent új petíció benyújtását határozta el, április 10-re pedig nagy-

gyűlést hívtak össze a kenningtoni mezőre, hogy onnan tüntető felvonulást rendezzenek a parlament elé. A kormány 170.000 rendőrt és 100.000 katonát összpontosított Londonban, mire a chartista vezetők lefűjták a felvonulást. Május 13-án a kormány fel is oszlatta a chartista konventet és 90 munkásvezetőt börtönzött be. Ebből a vereségből a chartista mozgalom nem is tért többé magához.

A berlini forradalom.

A februári párisi forradalom hírére a német munkásság és az értelmiségi ifjúság is megmozdult. A porosz király: IV. Frigyes Vilmos március 8-án megígérte, hogy az országgyűlést rendszeresen összehívja, március 18-án pedig egész Németországnak alkotmányt ígért. A berlini utca ünnepelte a királyt, azonban látva azt, hogy a katonaságot nem vonják vissza, kirobbantak az első összeütközések és barrikádokat emeltek. Prittwitz városparancsnok négy órai harc után megítéztette a belvárost és a külváros ellen akart vonulni. A király azonban ellenzéki burzsoá vezetők tanácsára elrendelte a csapatok kivonását a városból. Mielőtt még a munkásosztály a forradalom eredményeinek kihasználására gondolhatott volna, a burzsoázia szövetkezett a régi rend híveivel, hiszen a német burzsoázia éppen olyan rendszert akart bevezetni, amilyent a francia proletáriátus februárban megdöntött: a fináncarisztokrácia vezetése alatt álló alkotmányos monarchiát.

Az általános választójog alapján összeült a *frankfurti nemzetgyűlés*, amely azonban kezdettől fogva hatalom nélküli, tehetetlen gyűlésnek bizonyult. Elárulta a népet, melyet képviselnie kellett volna és viszályozta a hatalmat a feudális zsarnokság kezébe. A kormányok sehol sem fogadták el a nemzetgyűlés által létrehozott birodalmi alkotmányt, mire 1849 májusában Drezdában, a bajor Pfalzban, a Rajnavidéken és Badenben felkelés tört ki. A munkásosztály mindenhol szívvel-lélekkel harcolt, de a kispolgárság meghátrált. A frankfurti nemzetgyűlés nem állt ki a felkelők mellett, végül is Stuttgartban, ahová átköltözött, a württembergi kormány 1849 június 18-án feloszlatta. Ezzel a német ellenforradalom győzelme teljessé vált. Visszaállították a hitbizományi rendszert, visszaadták még a földesurak rendőri jogait is, az egyesülési jogot megszüntették, amivel nagy kivándorlási mozgalom indult el.

A bécsi forradalom.

1848 március 13-án Bécsben is megmozdult a nép. Szinte valamennyi, a rendszerrel ellenséges társadalmi osztály egységesen lépett fel. Metternichnek menekülnie kellett. A forradalomban elkezdett osztályszövetség azonban meglehetősen ingatag volt, éppen úgy, mint minden más forradalomban. A burzsoázia és a kispolgárság itt is felállította a nemzetőrséget, de a munkásosztály és az egyetemi ifjúság is fel volt fegyverezve. A parasztság csendben, de annál szorgalmasabban tüntette el a mezőgazdaságból a feudalizmus maradványait, amit

kénytelen-kelletlen a kormány is jóváhagyott. A főnemesség és a pénzarisztokrácia még mindig erős befolyást gyakorolt a kormányra; főként a nemzetőrséget és az akadémiai légiőt akarták feloszlatni. Emiatt május 15-én újra megmozdult a nép. Kényszerítette a kormányt, hogy ismerje el a nemzetőrséget és az általános választójog alapján hívja össze az alkotmányozó gyűlést. Az udvar Innsbruckba menekült, a kormány pedig május 25-én kiadott rendeletével feloszlatta az akadémiai légiőt, a forradalom radikális szárnyának fegyveres erejét. A nemzetőrség azonban a légio mellé állt és megakadályozta a feloszlatást. Az udvar és az arisztokrácia távozása viszont kereskedelmi válságot idézett elő, aminek következtében a burzsoázia és a kispolgárság elhidegült a munkásosztálytól. A munkanélküli segélyt megszüntető kormányrendelet hatására augusztus 23-án munkástüntetésekre került a sor és ezeket a kormánynak már sikerült a burzsoá nemzetőrség segítségével vérbefojtani. Ezzel az udvar terve sikerült: a burzsoá-proletár osztályharc megindulása megbontotta a forradalmi erők egységét. Az osztályszövetség október 6-án ismét helyreállni látszott, amikor a nemzetőrség, az akadémiai légio és a munkásság együttes felkelése megakadályozta a magyar forradalom leverésére küldött csapatok elindulását. *Latour* hadügyminisztert megölték, az udvar Olmützbe menekült, ahonnan megszervezte *Windischgrätz* ellentámadását. Bécs egységes védelmét meghiúsította a burzsoázia és proletáriátus között újra feltámadó bizalmatlanság, a magyar seregek pedig tétlenül álltak a határon. Így Bécs ötnapos ostrom után, október 31-én elesett és az ellenforradalom véres bosszút állt.

A forradalom a monarchia többi nemzetét is megmozgatta. A magyar szabadságharc tárgyalása ezúttal nem feladatunk. A *Habsburg elnyomás alatt szenvedő olasz nép is fegyvert fogott*: Milánóból 1848 március 22-én a felkelők kiverték *Radetzkyt*, Velencében pedig kikiáltották a köztársaságot. *Károly Albert*, Szardínia királya a nápolyi király és a pápa támogatásával bevonult Milánóba és május 29-én egészen az Etsch vonaláig vetette vissza *Radetzkyt*. Mikor azonban *Radetzky* erősítést kapott és ellentámadásba ment át, *Károly Albertet* támogatói cserbenhagyták és július 25-én Custozánál vereséget szenvedett. *Radetzky* augusztus 6-án újra bevonult Milánóba és 1849 március 23-án véglegesen legyőzi a szárd királyt. A brésciai felkelést március 31-én Haynau veri le állati kegyetlenséggel. Az osztrák csapatok májusban Livornót és Bolognát is elfoglalják, végül augusztusban Velence is elesik.

Meg kell utoljára emlékeznünk a cseh forradalomról is. A prágai burzsoázia 1848 március 11-én petíciót fogalmaz meg, melyben teljes nyelvi egyenjogúságot követel az iskolákban és a közigazgatásban. A március 23-i petíció Csehországot önálló közigazgatási egységnek akarja elismertetni. A bécsi kormány április 8-án megadja a nyelvi egyenjogúságot, amellyel a cseh burzsoázia meg is elégszik, sőt a május 10-i bécsi események után az udvar komoly támaszává lesz. A munkásosztály és a diákság azonban teljes nemzeti függetlenséget akar és június 12-én kirobbantja a prágai forradalmat. Az utcai har-

cok sok áldozatot követelnek, Windischgrätz herceg azonban már június 18-án leveri a felkelést.

A monarchia többi nemzetei: a lengyelek, ruszinok, szlovének és románok megelégedtek petíciók benyújtásával.

*

Felmerül ezek után a kérdés: miért buktak el a 48-as forradalmak? Bevezetőben már megállapítottuk, hogy a 48-as forradalmak bölcsőjét Angliában ringatták, hogy ezeket a forradalmakat a fiatal kapitalizmus első gazdasági válságai hívták életre. Ha a gazdasági válság zavarokat idéz elő az uralkodó osztályok soraiban, csökkenti ideológiai befolyásukat és forradalmi lendületet ad a nélkülöző osztályoknak, viszont a konjunktúra hatása pontosan ellentétes ezzel: növeli az uralkodó osztályok gazdasági és politikai hatalmát, megerősíti ideológiai befolyásukat és megbénítja a forradalom lendületét. Pontosan ez a helyzet állt elő Angliában 1848-ban, Franciaországban pedig 1849-ben. *A kapitalizmus fejlődésének hatalmas lökést adott 1848-ban a kaliforniai, majd az ausztráliai aranybányák felfedezése.* A világ évi átlagos aranytermése 20.000 kg-ról 200.000 kg-ra emelkedett, ami a kapitalista vállalkozások valóságos rohamát indította meg. Angliában hosszú, közel 25 esztendő ipari virágzás kezdődött, amit kezdetben még jobban elősegített a francia és német ipar 1848-i megbénulása, mert így az angol kapitalisták a tengerentúli piacok egyeduralkodóivá váltak. Ausztráliába 1848-tól 1854-ig 2,5 millió angol munkás vándorolt ki, a munkabérek emelkedtek, így az angol munkásmozgalom elvesztette forradalmi jellegét.

Franciaországban is komoly tőkefelhalmozás indult meg. A bankjegyforgalom 1848 márciusában 373 millió frankot, 1849 novemberében 482 millió frankot, 1850 szeptemberében pedig már 496 millió frankot tett ki, ami a bank pincéjében fehérlő arany és ezüst 33 százalékos szaporodását jelentette két és félt év alatt. Nem csoda tehát, hogy a februári forradalom nem tudta megdönteni az egyre erősödő nagyburzsoázia uralmát, melynek gyárjai 1849-ben már teli voltak munkával.

De a francia proletáriátus harca 1848-ban azért sem járhatott sikerrel, mert a kapitalizmus társadalomalakító hatása még jóformán csak ekkor kezdődött meg. A tőkés társadalom alapvető osztályharca az ipari proletáriátus harca az ipari burzsoázia ellen. Franciaországban is osztályharc folyt 1848-ban, de ezt nemcsak az ipari proletáriátus vívta az ipari burzsoázia ellen, hanem a sokkal számosabb parasztság és kisiparosság is vívta az uzsoratóke, tehát inkább a fináncarisztokrácia, mint az ipari burzsoázia ellen. A tőkés társadalom félretolása viszont csak akkor érik meg, amikor a termelés és a tőke koncentrációja folytán bekövetkezik a közbülső osztályok elkerülhetetlen lemorzsolódása és a kapitalizmus általános válsága nem engedi a napirendről levenni az ipari proletáriátusnak az ipari burzsoázia ellen vívott osztályharcát.

Nyilvánvaló, hogy Franciaországban 1848-ban ettől még messze

tartottak, tehát az osztályszövetség februári győzelmét a proletáriátus júniusi vereségének, majd a kispolgárság és a parasztság decemberi vereségének kellett követnie. Mindenesetre nagy érdeme a francia proletáriátusnak, hogy a polgári köztársaságról lerántotta a leplet, amikor arra kényszerítette, hogy bevallott céljait nyilvánítsa ki a tőkés kizsákmányolás fenntartását. Ezzel egyszersmind azokat a kispolgári illúziókat is eloszlatta, miszerint a polgári köztársaság lényegében (tehát: osztályjellegében) különböznék a polgári monarchiától, vagyis emezzel ellentétben paradicsom lenne a kisemberek számára. Behizonyosodott tehát, hogy a paraszt és a kispolgár csak a proletárral jóban-rosszban együtt menetelve szabadíthatja meg magát a kizsákmányolás alól.

Nyilvánvaló végül az is, hogy Közép- és Kelet-Európa 1948-as demokratikus-nemzeti forradalmainak sorsa alá volt rendelve a francia proletárforradalom sorsának. A párisi proletáriátus júniusi forradalma Európa burzsoáziáját alaposan meghökkentette és mindenhol arra kényszerítette, hogy csak félig vívjá meg a maga antifeudális forradalmát. A feudális királysággal lépett szövetségre a nép ellen, mert a katonai diktatúrát is jobbnak látta a tömegek uralmánál.

A katonai diktatúrának viszont egész természetes módon a burzsoázia is áldozatul esett a maga demokratikus és nemzeti törekvéseivel együtt. Behizonyosodott tehát az is, hogy abban a világban, amelynek egyik része már a kapitalista fejlődés útját járja, másik része pedig még feudális zsarnokság és nemzeti elnyomás alatt görnyed — abban a világban a proletáriátus győzelmes osztályharca nélkül nem lehet lerázni a feudális igát és nem lehet kivívni a nemzeti függetlenséget!

Dr. Elek Tibor

AZ ÚJ HADIAKADÉMIA*

A magyar vezérkari tisztképző főiskolának, a Honvéd Hadiakadémiának megnyitása az új honvédség felépítésének munkájában nagyfontosságú, hosszú évtizedekre kiható jelentőségű esemény. A Hadiakadémia a legmagasabbfokú tisztképző iskola, melynek végzett hallgatói előbb a honvédség vezetőinek belső munkatársai lesznek, később pedig arra hivatottak, hogy a honvédség vezetését maguk gyakorolják.

Ebből következik, hogy az iskola falai között kialakuló szellem rányomja bélyegét a jövő honvédség szellemére, az a látókör és szaktudás pedig, amit a hallgatók itt két év alatt elsajátítanak, egy generációra előre meghatározza a fegyveres erő katonai színvonalát.

Amidőn a Hadiakadémia megnyitásával *új vezérkar alapkövét* rakjuk le, hasonló újjáépítő munkát végeztünk, mint amelyet a magyar demokrácia az élet minden szektorában eréllyel és céltudatosan folytat. Rá kell azonban mutatni a két munka között fennálló különbségekre; a sajátos honvédségi problémára és annak nehézségeire is.

A fasizmus és a reakció szövetsége esztelenül és *féleslegesen* rombolta le a magyar nép értékeit és intézményeit, ezzel szemben a régi honvédséget, főleg annak *vezérkarát nekünk* kellett volna lerombolni még *akkor* is, ha ezt a munkát az elmúlt korszak öngyilkos dühe *maga* el nem végzi. *Nem* kétséges ugyanis, hogy a régi vezérkarral az élén a honvédség *nem* indulhatott volna meg a *fejtődés* és a *demokrácia* útján.

A régi vezérkar háború alatti magatartásával önmaga felett gyakorolt ítéletet. Sajátmagát rombolta szét olyan alaposan, hogy *alig fél százalék*a szolgál a mai honvédségben. A magyar közélet egyetlen területén sem volt a múlt felszámolása olyan radikális, mint a honvédségben, különösen pedig a vezérkarnál. Anyagi nehézségeken kívül a magas szakképzettségű személyzet hiány okozza, hogy az újjáépítés sehol sem ütközik oly nagy nehézségekbe, mint éppen nálunk. Ezzel szemben azonban *nálunk van* a legtágabb tere annak, hogy valóban újat és messziretekintő céljainknak megfelelőt alkossunk. A személyi hiányt a demokrácia szempontjából kipróbált, szakértett keret önként vállalt többletmunkájával pótoljuk. Így válik lehetővé a hadiakadémia megnyitása, anélkül, hogy emiatt a Honvédség központi vezetésében zökkenő állana be.

A Honvédség a felszabadulás után hosszú ideig céltablája volt

* A Honvéd Hadiakadémia megnyitásán 1947. december 1-én elmondott beszéd.

a sajtó és a közvélemény bírálatának. Fájdalmas volt ez azoknak, akiket a demokráciába vetett hitük hozott erre a pályára, mely az utolsó három évben ugyan kevés dicsőséget és elismerést, de annál több munkát, nyomort és nélkülözést nyújtott. A Honvédségnek ez a része mégsem emelte fel a szavát saját védelmében. Úgy érezte, hogy a reakció elleni harc saját soraiban nem mindig folyik azzal a kemény elszántsággal, mint kellene. Nem tette azért sem, mert belátta, hogy az ellenszenv az elmúlt háború keserves tapasztalatainak és szörnyű veszteségeinek természetes visszahatása, hogy az nem elene, hanem elődjei és a sorók között még megbúvó ellenség ellen irányul. Attól tartott, hogy önmagát védve, akaratlanul is a demokrácia ellenségeit védte volna. Időre, szívós felvilágosító munkára, főleg pedig következetes és *határozott tettekre* volt szükség hogy a dolgozó népek a Honvédségről alkotott véleménye megváltozzék.

Három év után, a jól végzett munka tudatában megállapíthatjuk, hogy a helyzet gyökeresen megváltozott. A közvéleményben teljes szerepcsere történt: ma már a reakció az, amely a honvédséget halálos ellenségnek tartja és vad dühhel támadja, ezzel szemben a demokratikus közvélemény úgy tekint rá, mint legszilárdabb támaszára.

Ma ott tartunk, hogy mindazok, akiknek véleményére adni kell, *egyöntetűen elismerik* a Honvédség szükségességét. Ma mindenki előtt világos, hogy a merev pacifista és antimilitarista álláspont alapjában téves. Amennyire szükséges és jogos volt az antimilitarizmus: és a pacifizmus addig, amíg a népellenes reakció erői voltak uralmon és a Honvédség ezeknek volt eszköze, éppen olyan *káros most*, midőn a demokrácia védőereje ellen irányul.

Elérkezett-e vajjon már a pillanat, midőn a Honvédség vezetői nyugodt lelkiismerettel fordulhatnak a magyar néphez és a nép akaratát képviselő kormányzathoz erkölcsi és anyagi támogatásért, arrá hivatkozva, hogy minden szó, amely a Honvédség érdekében elhangzik, minden fillér, amelyet a Honvédségre költenek, a magyar demokrácia megerősödését eredményezi.

Döntő jelentőségű ez a kérdés és *súlyos* felelősség nehezedik a válaszadóra. Érett megfontolás után, a magyar néppel szemben fennálló történelmi *felelősségünk* tudatában *azt* kell jelentenünk, hogy bár munkánkat még *nem* fejeztük be teljesen, bár *vannak* még itt-ott *betömendő* rések és *lenyenesendő* vadhajtások, nehéz harcok után elértük, hogy a Honvédségen belül a döntő fölény immár a demokratikus elem kezében van, a Honvédségnek adott minden támogatás *annak* erőt gyarapítja, rajta keresztül pedig az egyetemes magyar demokrácia érdekeit szolgálja.

A Honvédség támogatása és fejlesztése tehát ma már egyértelmű a népi demokrácia megerősítésével. A Hadiakadémia megnyitása, a vezérkari tisztképzés megkezdése azért nemcsak a Honvédség felépítése, hanem a magyar demokrácia további megerősödése szempontjából is nagyfontosságú kezdeményezés.

Amíg el nem dőlt a haladás és a reakció erőinek küzdelme,

amíg Európában és Európán kívül a fasizmus erői fegyveres terrorral elnyomják a népek szabadságát, amíg a mohó imperializmus atombombával fenyeget és háborúra uszít, addig a népek szabadságának, a demokrácia vívmányainak védelmére szükség van fegyveres erőre.

A fegyveres erőnek öntudatos, kiváló szaktudású vezetői gárdára, *vezérkarra* van szüksége, amely béke idején a haderő szellemét, magasfokú képzettségét biztosítja, ha pedig bárki a nép szabadságát veszélyezteteti, a haderő élére állva, azt győzelemre vezet.

Hogy az új vezérkar ennek a hivatásának megfelelhessen, alapján különböznie kell a volt Honvédség vezérkarától.

A volt Honvédség, a Horthy-reakció erőszakszervezete, egy önmagát túlélő társadalmi rend uralkodó osztályainak engedelmes eszköze volt. A régi honvéd tisztikar *nem lehetett* más, mint szoldateszka, mely a társadalomban elfoglalt helyzeténél fogva *szükségszerűen* vált a haladás akadályává. Egészen természetes, hogy a tisztikar elitje, a vezérkar volt a rendszer legodaadóbb híve, a társadalmi átalakulás legádázabb ellensége. Ez a vezérkar a szegedi ellenforradalom talajából nőtt ki. Szellemi atyja Gömbös, Rácz Jenő, Werth Henrik és Beregfy voltak. Természetes a folyamat, amely ezt a vezérkart a háború alatt a kormányzat ingadozó, kétarcú politikájával szembeállította, végül 1944 októberében szinte egy szálig a fasizmus táborába vitte át.

A régi vezérkar reprezentánsa volt a magyar társadalom felszínén lebegő, gyökértelen középosztálynak, annak hibái és gyengeségei benne mutatkoztak a legkirívóbban. Felületes kultúra, reakciós társadalomszemlélet, osztálygóg, bajtársiatlanság, leplezetlen karrierizmus jellemezték ezt a kasztot, amely nemcsak a dolgozó nép között, de még saját elemében, a hadseregben is népszerűtlen volt.

Társadalmi helyzete következtében élesen szembenállott a néppel, különösen a munkásosztállyal és annak mozgalmaival. Zavaros társadalom- és történetiszemlélete következtében nemcsak az országon belül, de a határokon túl is, a Dunamedencében és Közép-Európában is a nyugtalanságot, a turbulenciát képviselte és kitűnő talaj volt minden kalandorpolitika számára. Miután valódi hivatását, a társadalmi és gazdasági rendet a népi erőkkel szemben való védelmét részint be nem vallhatta, részint hiányos műveltségé következtében meg sem láthatta, mint létjogosultságát igazoló egyetlen érvhez, az irredentizmushoz menekült. Az irredentizmus és az ellenforradalmi reakciótól örökölt, a hitleri fasizmus hatása alatt felélesztett fajelméletet azután a szomszéd népek leigázására irányuló, amellet teljesen irreális, a magyarság lélekszámával és erőviszonyaival arányban nem álló imperializmussá fejlesztette.

A régi vezérkar kalandorpolitikája eredményezte 1941-ben Jugoszlávia hátbatámadását, majd a békejobbot nyújtó Szovjet-Unió provokálását. A vezérkar kezeihez tapad az Ujvidéken és Zsablyán legyilkolt ártatlanok vére. A vezérkar képviselte a Szovjet-Unió és a szocialista rendszer ellen irányuló legkérlelhetlenebb gyűlöletet és

volt legfőbb zászlóvivője a Hitler és Mussolini oldalán vívott „keresztesháborúnak“. A németekkel szembeni szolgálai gerinctelensége folytán ő vált a doni mezőkön a magyar nép tízezreinek gyilkosává, majd 1944 október 15-én mestere és mintaképe árulójává.

Az új Honvédség vezetői tisztán látják a multat, megbélyegzik az elkövetett bűnöket és a tapasztalatokon okulva, a honvédséget új utakon vezetik.

Ebben az iskolában nem a régi típusú vezérkari tiszteket, hanem a magyar *néphadsereg* vezérkarát neveljük.

A tiszti pályát megnyitottuk a dolgozó nép, a parasztság, munkásság és a haladó értelmiség ifjúságának legjobbjai előtt, így az új vezérkar demokratikus szellemét annak társadalmi összetételével is alátámasztjuk.

Az új vezérkar fenntartás nélkül a haladás szolgálatában áll. Megszabadult a mult minden előítéletétől, nyíltan színt vall a népi demokrácia mellett és szembefordul annak ellenségeivel.

Az új vezérkar demokratikus meggyőződését alapos politikai műveltség és mély kultúra támasztják alá. Nyitott szemmel áll a hazai és világpolitikai események közepette, tájékozottsága és tisztánlátása távoltartják tőle a reakció mesterkedéseit.

Ez a vezérkar egynek érzi magát a néppel, törekvései, céljai, a világról alkotott felfogása, szövetségei és ellenségei ugyanazok, mint dolgozó népé.

Ez a vezérkar nemcsak ismeri, hanem a gyakorlatba is átviszi az elvet, hogy a fegyveres erő a politikai vezetés eszköze, hogy a háború nem öncélú katonásdi, hanem a politika folytatása. Így sohasem kerül többé szembe a magyar néppel és a magyar nép akaratát képviselő kormányzati rendszerrel, hanem azok leghűbb támasza és önfeláldozó védelmezője.

Száma a haza nem ködös ábrándkép, nem a nagybirtok sok-százezer holdja, a kapitalista nagyipar vámhatárokkal védett piaca, hanem kilencmillió magyar dolgozó otthona. A haza fogalmát nem választja el a néptől, a szabadság fogalmát pedig nem választja el a dolgozók politikai, gazdasági és kulturális szabadságától. A nacionalizmus az ő számára azt a törekvést jelenti, amely ezen a földön kilencmillió magyarnak minél emberibb, minél magasabb életkörülményeket akar biztosítani.

A faji gyűlöletet, sovinizmust, a más népek leigázására és kiszákmányolására irányuló imperializmust ez a vezérkar nem ismeri. A dunavölgyi népek irányában azok az érzelmek és eszmék vezetnek, amelyeket Petőfi, Ady és József Attila költészetéből tanult meg. Békés és baráti együttélésre törekszik a felszabadító Szovjet-Unióval és a kelet-európai népi demokráciákkal és készen áll közös értékeink közös védelmére.

Támadó szándékot egyetlen égtáj, egyetlen nép irányában sem táplál, de résen áll, hogy a népek szabadsága ellen irányuló bármilyen támadást véres fejjel visszaverjen.

Az új vezérkar nemcsak a magyar társadalomban és a demo-

kratikus népek közösségében elfoglalt helye tekintetében lesz más és különb, mint az elődje, hanem szaktudásban is felül fogja múlni azt. Szilárd erkölcsi alapja, politikai öntudata, felelősségérzete és a magyar néppel való teljes egysége megadják ennek a lehetőségét.

Az egész Honvédség, főleg pedig a tisztképzés és a vezérkari tisztképzés résztvevői minden tagjukban érzik az alkotó munka lázát. Nem hanyatló társadalom fáradt zsoldosai ezek, hanem a szemünk előtt megszülető új világ vidám, erőteljes duzzadó katonái, akik érzik, hogy miközben magukat formálják, az új világ formálásában vesznek részt.

Ilyen hitből, lelkesedésből és akarathból *új*, a régi *felett* álló katonai tudomány fog fakadni. De nem elégszünk meg a puszta szaktudással, mert a vezető helyen álló katonák nem nélkülözhetik a széles látókört, a mély műveltséget sem. A hadiiskola a politikai nevelésen, a katonai szaktudáson felül kezébe adja a jövő vezérkari generációnak a kultúra hatalmas fegyverét, hogy ezáltal még különb embereket és különb katonákat formáljon.

A hallgatók itt újra foglalkoznak a történelem, közgazdaság, irodalom, művészet, jog, közigazgatás kérdéseivel, elsősorban magyar szempontból, de az egyetemes emberi művelődés szempontjából is és meg fogják ismerni a környező országok népét, történelmét és kultúráját. Ezzel párhuzamosan intenzív nevelő munka gondoskodik arról, hogy a hallgatók politikai műveltsége, demokratikus meggyőződése még jobban elmélyüljön.

A magyar tudomány és politikai élet legkiválóbbjai, a honvédség legjobb szakemberei vállalkoztak arra, hogy mint a Hadiiskola tanárai, biztosítsák kitűzött céljaik megvalósítását. A Honvédség és az új vezérkar nevében köszönetet mondunk áldozatvállalásukért.

Köszönetet mondunk a honvédelmi miniszter úrnak azért a támogatásért, amely a Hadiiskola megnyitását elősegítette, köszönetet mondunk a magyar kormánynak és a magyar dolgozók millióinak, hogy megértésükkel és áldozatukkal megleremttették a megnyitás előfeltételeit.

Ilyen alaponról indul meg a vezérkari tisztképzés munkája és az új vezérkar be fogja bizonyítani, hogy méltó az áldozatra és a bizalomra.

Sólyom László

A NEGYEDIK HONVÉDSÉG

AZ első Kossuth Lajos lángesze és akaratereje, népünk csodálatos kitartása és szabadságvágya hozta létre száz évvel ezelőtt. A második csak a nevét vette át ragyogó elődjétől. De a magyar államiség kialakulása a szabadságharc leverésétől kezdve Kossuth eszméitől távolodó irányban haladt. Az 1867-es kiegyezés után a magyar hatalmi ábránd hódoló kiszolgálója lett a Habsburg-monarchia létének. A vezető rétegek és uralkodó osztályok következetesen egyértelmű bel- és külpolitikája még nagyobb szakadékot teremtett az új honvédség és a szabadságharc gondolata között.

A császári hadsereggel nem egyenrangúnak, csak második vonalbeli haderőrésznek tervezték. Eppen a „Gesamtstaat“ céljából és érdekében. Ez a birodalmi háborút csak a nagynémetség uralomra törő szándékával összhangban és azzal egyetértve volt fenntartható.

Kossuth ezt is előre látta. Emigrációs magányából óvta és intette nemzetét a veszedelemtől. De önző osztályérdekek megcsontosodott szerkezetüket féltve, elvetették és rémlátásnak minősítették. A magyarság ment és rohant a porosz szövetség oldalán, felkeltve így a körülötünk élő többi nép és egy jobbérzésű világ ellenszenvét.

Az új világ és új társadalom hiába kopogott Magyarországra kapui-nál. A rohanó út a németiség oldalán elsőízben Volhynia mocsaraihoz és Doberdó szikláihoz vezetett. Ott, a porosz imperializmus szövetségében temették el az új honvédséget.

*

A szabadságharc emléke és a kossuthi eszme, a háborús vereség dacára is, nagyszerű alkalmat nyújthatott volna egy külsőleg és belsőleg megújuló Magyarország megteremtésére. De az önálló ország új katonai serege harmadszor Szegedről indult és „auf Deutschlands Gefilden“ — német rónákon — megint a nagynémet imperializmus szolgálatában bukott el.

Születésétől összeomlásáig végigkísértük e szegedi sereg bukásoló útját. A tollas hadfiak kegyetlenkedő éveit, a trianoni korszak naív álmódzásait, a békeszerződés adta keretek még naívabb titkoságát, Gömbös Gyula kalandor törtetését és az úgynevezett „felemelkedés“ esztendeit. Volt ebben, a harmadszor is honvédségnek nevezett, de a honhoz és a védelemhez közösséget nem érző szervezetben minden, amit egy „középhatalom“ katonai elképzelése papíron nyújthatott. A hatalmi ábránd most már középhatalomra szerénykedett, de még

mindig csábító volt a gondolat, hogy a magyarság egyedül hivatott a Dunamedencében vezető államot alkotni.

Ennek a gondolatnak érdekében szervezték újjá a honvédséget. Szervezték és lelkesedtek érte. Mégsem volt köszönet benne.

Ahogy politikusaiban, úgy katonáiban is végzetesen és helyrehozhatatlanul csalódott ez az ország.

Éveken, sőt évtizedeken át kapkodó, hozzá nem értő kézzel formálták újjá és megint újjá a honvédség egységeit. Nem a trianoni korlátok és nem az anyagi hiányok miatt csupán.

Az 1914—18-as háború után húsz évvel Magyarországnak nem volt komoly katonai ereje. Ma már tudjuk, hogy a világ többet képzelt rólunk a valóságnál. Ismétlem: nem pénzügyi okok miatt.

Iskolapéldául lehet majd odaállítani a jövő számára azt a szervezési tehetetlenséget, ahogyan e hadsereget a háborúra előkészítették.

Pedig a háború állandó céljaik között szerepelt.

A politika és hadvezetés összhangját alaptételként hirdették és tanították. Persze olyan politikai és katonai célok érdekében, melyet megújuló népi demokráciánk elvet és megtagad.

Betetőzésül — tragikus befejezéskép — e rosszul szervezett, hiányosan felszerelt és ki nem képzett hadsereget könnyelmű áldozatul dobták oda.

*

A romokból újjáépülő országban poraiból kél életre újra, *negyedszer*, a honvédség.

Nem folytatása a megelőző korszak származó véget ért fegyveres erejének.

Sem szellemében, sem erkölcsében, sem társadalmi megoszlásában, de még külső megjelenésében sem kíván hasonlítani amahhoz.

A háború áldozatainak köszönhető, hogy országunk és társadalmunk többet tettek a demokratikus haladás érdekében, mint számos megelőző korszak együttvéve sem.

Ez az átalakulás alapjában érinti a Negyedik Honvédség célját, szervezetét és belső életét.

*

Két kérdést kell tisztáznunk előjáróban félreértés és kertelés nélkül!

Először azt, hogy van-e létjogosultsága, van-e értelme egyáltalán demokratikus köztársaságunkban olyan katonai erőt fenntartani, amely komoly háborús erőfeszítésre is felkészül?

Pacifizmus és örök béke a mai társadalmak teljes demokratikus átalakulása nélkül nem képzelhető. Nem mindenfajta háborút ítélünk el a múltban és nem minden háborút ítélünk el a jövő számára. Szembenállunk olyan törekvéssel, mely más népek erőszakos meghódítására irányul, de nem állunk szemben olyan háborúval, melyet elnyomott nemzetek vagy elnyomott osztályok folytatnak elnyomóik ellen.

A társadalmi és gazdasági rendszerek még meglévő imperialista korszakában a világ nagy része fegyveres erőt tart készenlétben. Számukra a fegyveres erőszak tényleg politikájuk folytatása háború árán is. Ez az imperialista törekvés demokratikus berendezkedésünk belső és külső rendjét teheti vitássá. Az erőszakot és rosszhiszeműséget a világ mai állapotában nem lehet pusztán becsületességgel és rábeszéléssel legyőzni.

Nem ítéljük el például Poroszország 1813-as háborúját Napoleon Franciaországa ellen, de elítéljük az 1870—71., az 1914., meg az 1939-ben imperialista célokért indított háborúkat. Nem ítéljük el a Balkán népeinek 1878—79-ben (bolgárok, szerbek, románok) háborúját Törökország ellen, de elítéljük a cári Oroszország beavatkozását hatalmi törekvésekért.

Magasztaljuk az 1848—49-es magyar szabadságharcot, de elvetjük a háború jogosultságát az osztrák császári szándék okozta és a cári intervenció hadjáratoknál.

Az erőszak alkalmazásának kényszere tehát mai magyar társadalmunk számára megmaradt. Az állam erejének mai formája nem a dorong és az ököl, hanem hadsereg.

Majd csak akkor, ha a nemzetközi világ teljes egészében lemond a fegyverek alkalmazásáról, majd csak akkor mondhatunk le róla mi is.

*

Katonai felkészültségünk nem eshet a múlt hibáiba. Hatalmi ábrándok kergetése helyett nem vezetőszerepre, de békés együttélésre vár népünk a körülöttünk élő többi ország mellett. Két világégésen át kellett megtanulnunk, hogy nem azáltal válhatunk vezető néppé, ha másokon akarunk uralkodni, hanem ha az élen járunk az emberi haladás útján.

*

Választ kell adnunk arra a második kérdésre is, hogy honvédségünk milyen helyzetet foglaljon el demokratikus berendezkedéseink között.

Ez részben a békeszerződés rendelkezéseiből adódik, részben abból a felismerésből is, hogy országunk újjáépítése kívánja, hogy ne rójunk rá elviselhetetlen katonai terheket.

A békeszerződésnek az Egyesült Nemzetekre való utalása pozitív célként jelöli meg Magyarország hadereje számára, hogy esetleg újabb fasiszta törtető kísérlet ellen felhasználható legyen. Ez alapvető különbség a trianoni helyzettel szemben. Szervezés és részletes tagozódás tekintetében is szabad kezét nyertünk. Nincsen szükségünk semmiféle látszat- vagy ködösítő módszerekre, mellyel vállalt kötelezettségeinket kijátszanunk kellene, mert:

1. nem kényszerítettek ránk zsoldos hadsereget,
2. nem szabták meg a szolgálati idő tartamát,

3. szervezetünk és alakulataink felépítését — jelentéktelen korlátozásoktól eltekintve — magunk határozhatjuk meg* és végül

4. az elérhető legmagasabb állomány lehetővé teszi, hogy okszerű váltással a katonai szolgálatra alkalmas ifjúságunkat teljes egészében kiképezzük.

Honvédségünk ma a magyar nép közjogi uralmának ereje és kifejezője. Éppen ezért az általános védkötelezettség helyes értelmezése szerint minden állampolgár megközelítően egyenlő mértékben járul hozzá az ország hadképességéhez. A multtal szemben itt is lényeges változásra lesz szükség. A honvédség mai kiegészítése és védrendszere az 1939. II. törvénycikk alapján mintegy tehetetlenségi járomba kötve — demokratikusnak egyáltalán nem nevezhető. A szellem ebben még az elmúlt világ fasiszta felfogásához igazodott.

Az általános védkötelezettség demokratikus kiépítése közös megterhelést jelent mindenki számára vagy testi alkalmasság, vagy más képesség tekintetében. Itt is érvényesüljön az elv, hogy a tehetősebb, a gazdagabb réteg progresszív alapon többet áldozzon. Legtöbbet jelent a tényleges szolgálat teljesítése. Mindenki erre köteles.

Szolgálatot nem teljesítők e kötelezettségüket „*hadmentességi adóval*” és „*fegyvergyakorlatmentességi adó*”-val váltsák meg. Ez adónemnek több évre elosztott kiszabata az állampolgárok vagyonához, jövedelméhez, vagy keresetéhez — emelkedő kulcs szerint — igazodjék. Az adóforrás bevételéből a ténylegesen szolgálók eltartási költségei és a felszerelési anyag egy része beszerezhető.

*

Függetlenségünk megtartását és védképességünk fenntartását úgy biztosíthatjuk, ha biztos kézzel kiválogatjuk, hogy multbeli intézményeinkből és elveinkből mi maradhat érvényben.

A honvédség szellemének átalakulásával párhuzamosan a *korszerű hadvezetés* elveit kell érvényre juttatnunk.

Már az első, de még inkább a második világháború is, újabb, változott elemeket mutatott a hadviselés terén. Szinte folytonossági törvény, hogy minden háború végső szakaszában eljövendő új küzdelmek csiráit hordozza. A haditechnika, igaz, sok ismeretlent rejtegethet. De az ismeretlenek pusztá feltételezése nem készíthet tételenségre, vagy álmodó várakozásra. A világ többi része sem marad meg tétlenül.

Az 1939—45. évi háború utolsó szakaszának bemutatkozása alapján a jövő hadviselésének új kialakulását megtalálhatjuk:

1. A mai harcterület *egységes vezetés* alatt harccsoportok küzdelme, mely *gyors mozgásra képesített gyalogságból* (úgy összenőve

* A békeszerződés korlátozó rendelkezései feloldhatók lesznek, amint Magyarország az Egyesült Nemzetek tagjává válik. A trianoni béke katonai határozványai ezt a lehetőséget nem adták meg. — A Szövetséges és Társult Hatalmakkal való külön megegyezés is megváltoztathatja a katonai rendelkezéseket. Ennek azonban nincsen gyakorlati jelentősége, mert ezek az államok az Egyesült Nemzeteknek már mind tagjai.

légvédelmi párjával, mint a csiga a házával), *korszerű tüzérségből, páncélos egységekből, műszaki szervezésű részekből és repülő harc-egységekből áll.*

E vegyes kötelékek (korszerű gyalogság, légvédelem, tüzérség, műszaki és repülőerők annyira összeforrnak már, hogy szinte *új fegyvernem* születik. Persze ennek józan határai vannak. A fegyvernemek elhatárolására jövőben is szükség lesz. Nemcsak tradicionális okokból.

2. Az egységek mozgatása merőben különbözik az eddig megszokott menetoszlopképzéstől. Elsősorban természetesen hadászati szempontból, de ugyanúgy harcvezetési érdekből is, a mozgatás *gépkocsi-szállítással és repülőszállítással* történik majd. Nemcsak nagyhatalmaknál, ahol minden bizonnyal *egész seregtestek földi (gépkocsi) és légi szállítására* készülnek fel.

3. A *repülők* harcászati szerepének és szállítóeszköz szerepének fokozódó jelentősége.

A korszerű háború egyetemessége nemcsak abban nyilvánul már, hogy a teljes szellemi és anyagi erők bevetését kívánja. Ez volt nagyjából az első világháború tapasztalata. Ma azonban harc folyhat távol a határoktól és egyidejűleg bent az ország belsejében. Az ország területének védelme megszűnt védelmi vonalakon vagy védelmi öveken alapulni. A *belső területek* veszélyeztetettségét a *rakéta* és *szárnyas bombák, távirányított repülőgépek* csak jobban fokozzák még. A *belső hadszínterek* szerepe — ideértve az ipari és hadigazdálkodási góccokat — már a mozgósításnál kezdődik.

A repülők *működési sugara, teherbírása és sebessége* óriási mértékben növekszik. Olyan gépek vannak, vagy lesznek rövidesen, melyeknek hasznos súlya néhány vasúti kocsi teherbírását felelmeulja. Nincsenek területek, ahol nem kell számolni levegőn át szállított kötelékek megjelenésével.

A *vitórlázó szállítás és ejtőernyős* csapat csak a küszöbig jutott el a háború folyamán.

Egy pillantást kell vetnünk az *atombomba* felé is. Rettenetessége vajjon megváltoztatja-e a hadviselés arcát és megszünteti-e a hadseregeket, vagy csupán különleges rendszabályokat követel a termelés és a lakosság felé?

4. A *védelmi harcok* új technikai eszközei, melyeket a találékony elme a „villámháború“ kísérlete ellen állított. A háború második felétől kezdve a páncélelhárítás csaknem utolérte a harcokocsik és páncélos egységek átütő erejét. Az újfajta *bemérő, jelző- és figyelőszolgálat* a földön és a levegőben (radarkészülékek, fotocellás és különleges fizikális tulajdonságú sugarak), a *műszaki eszközök és a műszaki zárás* újabb térhódítását mutatja.

5. Számunkra jóformán ismeretlen terület a *partizán (szabadharcos)* mozgalom előkészítése, harcászata és a sorhadsereggel való kapcsolata. Európa népeinek fe'szabadító harcai, Szovjet-Oroszország-

tól a Belső Francia Arcvonalig és Norvégiától Görögországig a korlátlan háborúnak hatásos új irányát jelentik.

*

Íme néhány vonással megrajzolva az a kép, amely az új honvédség korszerűsítése érdekében szervezési, vezetési és kiképzési vonáson szükséges. A további kialakulás bizonytalan, de meg kell elégednünk, ha a legközelebbi esztendőök fejlődését vesszük elméletileg számításba.

Mire és hogyan szervezzük tehát haderőnket?

Bizonyos, hogy nem imperialista célokért!

A trianoni honvédség súlyos örökségétől kell felszabadítani szemléletünket.

Társadalmi és polgári átalakulásunk, az 1848-as eszményekhez való visszatérés, a dolgozó magyar nép országának szolgálata *Negyedik Honvédségünk* eszményképe is.

Függetlenségünk és szabadságunk megvédésére, a belső reakció megmozdulása ellen vagy külső imperialista törekvésekkel szemben, fegyveres erőnket állítjuk. Kertelés és gyanakvás nélkül vállalnunk ezért eszmei és gyakorlati közösséget a körülöttünk élő többi nép demokratikus rendjével. Vállaljuk, hogy velük egyetértésben hárítunk el minden behatoló kísérletet, mely tőlünk idegen, imperialista erőket akarna itt érvényesíteni.

E kettős feladat betöltéséhez honvédségünknek — a vázolt korszerűsítés mellett — olyan politikai öntudatra van szüksége, mely méltó népi demokráciánk politikai érettségéhez is.

A múlttal ellentétben nem a politikai elem távoltartása, ellenkezőleg! Célunk a népi politika érdekeinek szerephez juttatása a honvédségen belül!

Hiszen az elmúlt 67-es korszak, meg az első világháború utáni idők honvédségének látszólagos politikai mozdulatlansága csak leplező köntös volt egy nagyon is céltudatos osztálypolitika érdekében. Az a jelszó, hogy a honvédség nem politizál és a fegyveres testületek tagjai politikailag nem nyilváníthatnak véleményt, csupán eszközt jelentett, — hogy a hadsereg vezetőit, így elsősorban a tisztikart, egy sovén hatalmi politika korlátai között kihasználják. A múlt honvédsége és a múlt tisztikara — ma már tisztán látjuk — igenis szívvel-lélekkel politizált. Politizált eszményeiben és politizált tetteiben. Csakhogy — és ettől sem hagyjuk magunkat megteveszteni — az a politikum annyira ellentétben áll mai haladó szellemű felfogásunktól, amennyire új magyar köztársaságunk ellentétet jelent egy hatalmi osztályérdek által vezetett, feüdalis szerkezetű Magyarországgal szemben.

*

Az 1848-as szabadságharc eszményeihez való közvetlen visszatérés ma nem jelszó, de belső tartalom. A politikai öntudat pedig nemcsak politikai iskolázottságot jelent. Jelenti vállalását és átérzését

annak a megbecsült szerepnek, amelyet honvédségünk a nemzet életében ma jelent, vagy jelenteni fog.

És jelenti legfőképpen a felelősségvállalást, — a politikai értelmű felelősség vállalását is, a nép előtt, az ország népének politikai megítélése előtt. A múlt idők katonáját csak a fegyelmi felelősségérzet irányította különböző fegyelmi szabályzatok keretében. A honvédség ma, — legénység, — tiszthelyettes és tiszt egyaránt, a nemzet állandó politikai ellenőrzése alatt is áll. Ez a permanens felelősségérzet, — állandó belső önvizsgálattal párosulva képezze valójában politikai öntudatunk alapját.

Réczey Ferenc

A SZOVJET HADSEREG FRANCIA SZEMMEL

(Lorquin francia katonai írónak a L'Armée Française 1947. évi 15. és 16. számában megjelent tanulmányának ismeretése. Második folytatás.)

(Az első rész a „Honvéd” 1947. novemberi (11.) számában jelent meg.)

A szovjet tiszt- és altisztképzés.

Láttuk, hogy a Szovjetnél kezdetben tanfolyamokat állítottak fel, hogy a vörös hadsereg részére altiszteket és alantos tiszteket képezzenek ki. Ezek a tanfolyamok kettőtől négy hónapig tartottak, azonban ezt az időtartamot csakhamar felemelték és ismétlődő és továbbképző tanfolyamokat állítottak fel. Nagyszámú különleges szaktanfolyamot is létesítettek. Fokozatosan minden vezetőnek el kellett végeznie a továbbképző tanfolyamot és 1925-ben a tisztek legnagyobb része a személyes tapasztalatain túlmenően már *szilárd elméleti alappal* is rendelkezett. A forradalomból származó tisztek különféle eredetűek voltak, sokan munkából, parasztból lettek tisztekké, így az általános tudásuk szintje aránylag alacsony volt. E hiányosságok pótlására katonai egyetemeket létesítettek. Ezzel egyidejűleg a tiszti iskolai felvételhez megkövetelt általános színvonalat fokozatosan emelték. 1928. évig az elemi iskolai végzettség is elég volt. 1935. után a tiszti hivatás *rendes kenyérkereső állássá lett és 1937-ben a katonaiskolákba pályázóknak már középiskolai végzettséggel kellett rendelkezniük* (érettségi, vagy középiskolai végzettségi bizonyítvány, mely utóbbi esetben a pályázónak mennyiségtanból és orosz nyelvből felvételi vizsgát kellett tenni). A katonaiskolák fegyvernemek szerint váltak elkülönítve, ezekben a kiképzés háromtól négy évig tart. A választott fegyvernembeli szakasz vezetéséhez szükséges katonai ismereteken kívül az oktatás még az általános kiképzésre is kiterjed, amely főleg a *mennyiségtanra, a politikai és gazdasági ágakra* helyezi a súlyt. Minden nemzetiség részére külön tisztképző iskolát létesítettek, ahol az oktatás az illető nemzetiség anyanyelvén folyik, a tiszti növendékeknek azonban az orosz nyelvet is el kell sajátítaniuk. Az oktatás *gyakorlatias szellemben folyik és az a célja, hogy azon-*

nal használható szakaszpáncsnokokat adjon. Tehát nem is törekszik arra, hogy a teljes tisztí pályafutás tartamára szóló összes ismeretek oktatására kiterjedjen. Ellenkezőleg, *a tisztképzés fokozatos és bizonyos idejű csapatszolgálat után az ifjú ismét egy újabb szakmaszerinti, vagy harcászati tanfolyamba kerül.* Ezek a tanfolyamok az első ötéves terv megvalósítása után, amikor a vörös hadsereg fegyverzeti felszerelését megújították, főleg arra törekedtek, hogy a vezetőket a fegyverek kezelésének és használatának elsajátításában járassák tegyék. A vezetés nagy súlyt helyezett az *összevont fegyvernemekkel tartott iskolákra is,* amelyekben a kiképzés a különféle fegyvernemek harcászatára és a fegyvernemek összműködésére terjedt ki. Ha számításba vesszük azt, hogy a csapatkiképzés számos gyakorlatból áll, amelyeken a harcéljárásokat és a harcászati elméleti elgondolásokat kísérletezik ki és amelyen a valóságot megközelítő harcszerűséget is meg kívánják teremteni, azt látjuk, hogy *a hivatásos tiszt élete folytatódólagos, hosszú tanonckodásból áll, aminek folyamán a tapasztalatai és az elméleti ismeretei is állandóan növekszenek.* Ennek folytán Oroszország 1940-ben egészen elsőrendű tényleges tisztikarral rendelkezett.

A tényleges tisztek állományát tartalékos tisztekkel egészítik ki. Ezek főiskolai, műszaki iskolai, munkás, vagy középiskolai végzettségűek.

A főiskolai hallgatók és a műszaki iskolák hallgatói *felső katonai* előkészítő tanfolyamokat is végezhetnek, amely lehetővé teszi részükre, hogy a katonai szolgálatukat valamely tényleges alakulatnál mint hadnagyok tölthessék le. Bizonyos szakiskolák katonai szakmabeli kiképzést nyújtanak azzal a céllal, hogy a szakszolgálatos tisztek állományát növeljék. Azokat a tanulókat, akik nem végeztek el a felső katonai előkészítő tanfolyamot, azokat valamely tényleges alakulathoz hívják be szolgálati tételre, ahol egy év elteltével elnyerheti a tisztí, vagy az altisztí rendfokozatot.

A szovjet hadsereg harcászati és hadászati felfogása.

Azt már láttuk, hogy a szovjet hadsereg szelleme azt kívánja, hogy minden katonai elméletet áttanulmányozzanak és előzetes felülvizsgálat nélkül ne fogadják azt el. Ezt az irányzatot jobban előtérbe hozta az a tény is, hogy különböző tapasztalatok alapján álló, kétféle, egymástól eltérő elvi elgondolás került egymással szembe. A polgárháborúnak a gyenge erőkkel, összefüggő árcvonal nélkül lefolytatott ütközetei, a hatalmas orosz térségben, a *kiterő mozdulatok* és a *gyors, merész vállalkozások* előnyeit hozták felszínre. Másik részről az első világháború volt résztvevői, akik a folytatódólagos árcvonalhoz, a tábori erősítésekhez, a szállítási és élelmezési tervekhez, a nagyszabású támadóműveletekre, vagy egy ellenséges támadás elhárítására szánt — lassú — anyagfelhalmozáshoz, hosszadalmas előkészületekhez és az áttörést kereső költséges támadásokhoz voltak szokva, óva intettek a szerényebb viszonylatokban vezetett háború:

túlzottan leegyszerűsítő elgondolása ellen. A szovjet hadsereg használhatóan tudta értékesíteni eme két háború folyamán szerzett tapasztalatokat. Amellett, hogy a harcok előkészítésének és ellátásának a leggondosabb — és az olyan háborúban, mint az 1914—1918. évi háborúban megkövetelt mérvű — megszervezését is szükségesnek tartotta, a Szovjet-Unió fél tudta ismerni, hogy a technikai tényezők — a repülők, a harckocsik és a motorosítás — elősegítik a gyors vállalkozásokat és mozgékonytságot adnak, amelyek a megmerevedés elkerülésével lehetővé teszik a végső döntés hamarabbi elérését. *A Szovjet tehát széleskörű — merészen a mélységben vezetett — hadászati műveleteket gondolt el, az összes erőknek a döntő irányban való összpontosítása mellett.* A szovjet katonai elmélet tehát elszántan támadólagos. (Itt ismételtlen emlékeztetünk arra, hogy nincs semmi ellentmondás az elszántan védelmi politika és a támadólagos hadászati elgondolás között. Az előbbi a cél, az utóbbi csak eszköz. A francia politikusok, akik 1939 előtt nem gondoskodtak a megkívánt, erőteljes harckőcsialakulatokról, nem tudták ezt a különbséget megtenni.) Egyébként az 1936. évi és a harctéri szolgálatra kiadott ideiglenes szabályzat már eleve azzal számol, hogy a szovjet terület ellen elkövetett mindennemű támadást visszavetnek és a hadműveleteket az ellenség területére helyezik át. Az ellenség legyőzésének egyedüli módja az, hogy azt harcokban megsemmisítik. Ennek következtében az ellenséget, ahol csak elérhető, elszántan és merészen támadni kell. Ha ezt a felfogást az emberek erkölcsi nevelésével párosítjuk, meg tudjuk érteni, hogy az orosz csapatoknak miben rejlik az erejük, az alakulataik miért olyan harcratörők és hogy miért tanúsítanak olyan makacs elszántságot a harcaikban. A szabályzatuk támadólagos szellemének megfelelőleg az orosz csapatok nem félnek a találkozó harcoktól, az erős rajtaütésektől, a szemtől szemben való közelharctól. Ők mindezekre felkészülnek és ennek megfelelően szervezkednek is.

A mélységben vívott harcok mélységi berendezkedést is követelnek, ami viszont a harckocsi és tüzérségi anyag szétosztását kívánja meg. Mivel pedig mozgással és egybe nem függő arcvonalakkal eleve számolnak, ezért a harcok lehetőségére a berendezkedésük teljes mélységében felkészülnek. A csapatoknak tehát képeseknek kell lenniük arra, hogy ezt a harcot az összes fegyvernemek közreműködésével meg tudják vívni. Ez olyan harccsoportok alakítására vezet, amelyek gyalogsági, tüzérségi, műszaki, valamint kísérő harckocsi, páncéltörő stb. egységeket foglalnak magukban. Másrészt az előnyomulásnál az élnek képesnek kell lenni arra, hogy az ellenségen a lehető legtöbb eszközzel rajtaüthessen — ami arra vezet, hogy a tüzérséget csaknem a fele részben az elővédhez kell beosztani.

Ha egy egység védelmi harcra kényszerül, akkor az a védelmet a mélységben szervezi meg, azonban nem veszi el a támadó szellemét, ami ellentámadásokban nyilvánul meg. Ha az ellenség a védelmi vonalat áttörte és bekerítéssel fenyegeti az egységet, ennek azért nem szabad magát parancs nélkül kivonnia, vagy kitörni. Meg kell

kísérőnie, hogy az ellenség első, áttörő lépcsőit ellentámadásokkal a hátsó részeitől elvágja és megsemmisítse. A bekerített egységek közreműködnek ebben a harccselekményben, hogy a támadó hátsó közlekedési vonalait elvágják.

Az ellenség megsemmisítése szempontjából az 1936. évi szovjet szabályzat a harcban a *gyalogságot és a tüzérséget* tekinti főfegyvernemnek. A tüzérség készíti elő a támadás útját azáltal, hogy szétrombolja az ellenséges védelmi állásokat, leküzdi az ellenség tüzérségét és páncéltörő fegyvereit; a tüzérség támogatja a gyalogságot a támadásának egész folyamata alatt. A harccselekményt a kísérő harckocsik erősítik meg, az összműködésre kirendelt repülők támadásai szintén támogatják a gyalogságot. A *védelemben nagy súlyt helyeznek a harckocsi védelemre* és az egész tüzérségnek fel kell készülnie a mélységi övben való harckocsielhárításra.

A szovjet hadseregben a nagy távolságra előretörő harckocsikról is gondoskodtak, hogy az elért áttörések sikereit kiaknázhassák (egy távolható harckocsiezred hadtestenként), úgy látszik azonban, hogy 1940 előtt páncélos seregtestjeik még nem voltak. Ezzel ellentétben nagy tömegei voltak lovasságból és motorosított (gépesített) egységekből, a nagyszabású, gyors vállalkozások végrehajtására. A szabályzat azonban erősen ragaszkodik ezeknek az egységeknek a gyors és nagy mozgóképességéhez, amelyeknek az oszlopai a repülő-támadások iránt nagyon is érzékenyek, ezért a légi biztosítást nagyon szükségesnek tartja. Végül meg kell jegyeznünk, hogy a Szovjet volt az első, aki az ejtőernyős csapatoknak az ellenség hátában való alkalmazására gondolt. Az 1934. évi gyakorlatokon ejtőernyős csapatokat vetettek be és az oroszok tanulmányozás tárgyává tették, hogy mekkora hasznát lehet látni ezeknek a csapatoknak, ha a meglepetés hatását és az arcvonal mögött keletkezett állandó bizonytalan-ságot a legteljesebb mértékben kiaknázzák.

Szovjet-Oroszország anyagi felkészülése a háborúra.

Láttuk, hogy a szovjet kormány 1925. évtől kezdődőleg teljes mértékben azon volt, hogy a *katonai hatalma részére szükséges szilárd ipari alapot megteremtse*. 1928-ig az erőfeszítései arra irányultak, hogy az 1914 előtti orosz ipart állítsák helyre, amely a tíz évig tartó háborútól sokat szenvedett. Azonban a cári Oroszországban az ipar színvonala 1914-ben aránylag nagyon alacsony volt. Ez az ipari színvonal nem volt elegendő arra, hogy korszerű háborút táplálhasson. Ha Oroszország hadviselés szempontjából nem akart teljes mértékben a külföldtől függeni, akkor nem lehetett el anélkül, hogy a természetes anyagi forrásait teljes mértékben ki ne aknázza és mindenkitől független ipart ne létesítsen. Az első öt éves terv létrehozta az ország alapberendezkedését és lehetővé tette a nyersanyagok kiaknázását és azok első feldolgozását. Erősen szorgalmazták a bányák, a nehézipar és a vegyipar felszerelését. A fémiparnak főleg féligkész árukat, lemezacélt stb. kellett szállítani, azonban a terv

már teljesen kész iparcikkek leszállítását is tervbe vette: mozdonyokat, gépkocsikat, vontatókat, géppuskákat, lövegeket, löszert stb. A vegyipar, ami háború előtt nem létezett, máris felkészült az alaptermékek (szélsó, szén, petróleum stb.) gyártására, azonban a terv végén már lőport és műtrágyát is állított elő.

A második ötéves terv folytatta az ország újrafegyverkezését. Fokozta a nyersanyagfeldolgozó gyárak létszámát, azonban már több, kész cikket termelő gyárat is létesített. A második ötéves terv befejeztével az orosz ipar már természetes és műgumit, valamint jellegzetesen szovjet harckocsikat és repülőgépeket is állított elő. A két ötéves tervvel kapcsolatban elért szállítóeszközyarapodás katonai szempontból már elsőrendű jelentőséggel bírt: a használatban lévő vasúti vonalak hossza közel 12.000 km-re növekedett, a rendező-pályaúdvárokon újonnan épített *tolató sín párok* hossza 9000 km-t tett ki. A vasúti forgalom 1933-ban (évi 170 milliárd tonna-kilométerrel) kétszerese lett a háború előtti forgalomnak, 1937-ben már megközelítőleg ötszöröse (400 milliárd tonna-kilométerrel).

Az új ipari települések helyének megválasztásánál már figyelembe vették a katonai követelményeket is. Természetesen nem szüntették meg a Leningrád mellett települt gép- és repülőüzemeket és a Donyec-medencében lévő nehézipari településeket sem, amelyek ellenkezőleg, még inkább tekintélyesen növekedtek; azonban tetőtől-talpig új ipari körzeteket létesítettek az urali és a középázsiai bányavidékeken, bármilyen ellenség támadásának hatótávolságán kívül. Így keletkeztek az óriási „Kuznyec-Magnitogorsk“-i járművek és a Kazakstan-i ipartelepek. A nagy szakmunkáslétszámot megkövetelő gépipari és repülőgépipari művek Oroszország európai részén települtek a Volga középső folyása mellett (Sztálingrád).

Az ötéves tervek végrehajtása sok nélkülözésébe került a népnek és kemény, szívós munkát kívánt meg tőle, azonban az események fényénél csodálattal és bámulattal kell adózni a szovjet vezetők előrelátásának és erélyének. Az bizonyos, hogy a tervek ellenőrzését és végrehajtását olyan emberek vezették az erőfeszítés útján, mint amilyen Sztálin, aki a polgárháború éveit és a Lengyelország elleni háború idején igen értékes tapasztalatokra tett szert.

1935-től kezdődőleg a csapatok rendszeresített önműködő fegyverállománya, aknavető- és lövegállománya 1937-ig állandóan növekedett. Elfogadható tehát az a feltevés, hogy ebben az időben a tényleges alakulatok fegyverzet terén elérték a teljes állományukat és hogy ezután már fegyverkészleteket létesíthettek a felállítandó tartalékalakulatok részére. A németek felderítési adatai szerint feltehetően tételezni, hogy az oroszok 1937-ben 10.000 korszerű táborigénylő löveggel, megközelítőleg ugyanannyi páncéltörő löveggel és 3500 gyalogsági aknavetővel rendelkeztek. Az 1935. évi május elsején 3000 harckocsi, 3000 repülőgép végzett felvonulásokat a Szovjet-Unió különböző városaiban. Úgy becsülik, hogy a Szovjet-Unió 1937-ben 10.000 harckocsival, 1000 géppuskás gépkocsival rendelkezett és a

„Jahrbuch der Deutschen Luftwaffe“ 1938-ban azt jelezte, hogy a szovjet légierő 10.000 repülőgépből áll, amelyek közül 6300 az első vonalbeli repülőgép.

Az alakulatok szervezete a második világháború küszöbén.

A szovjet hadsereg 1939 előtt *hármastagozódású volt*, éppen úgy, mint a többi akkori hadseregek, *azonban a közvetlen támogató lövegeknek a gyalogsági egységekhez történt beosztásával, az alakulatok összetétele inkább a németekét közelítette meg.*

A gyalogság alapegysége a szakasz, amely 3 lövészrajból és 1 gránátos rajból áll; 3 szakasz és egy parancsnoki szakasz egy századot alakít. A zászlóalj a zászlóaljtorzsból, egy híradószakaszból, 3 lövésszázadból és 1 géppuskás és nehézfegyveres századból áll. 1937-től kezdve a nehézfegyveres egységek 8.2 cm-es aknavetőkből és 4.5 cm-es páncéltörő lövegekből állottak.

A *gyalogezred* az ezredtorzsból, három zászlóaljból, egy felderítő rajból egy tüzer ütegből, egy páncéltörő ütegből, egy műszaki szakaszból, egy híradó különítményből, egy különleges szakaszból és az arcvonal mögötti századból (az ezredvonattal és a szolgálati ágakkal) állott.

A *hadművelleti alapegység a (gyalog)hadosztály*, amely a törzsből, három gyalogezredből, egy tüzer ezredből (három vegyes tüzerosztály, egyenkint két 7.62 cm-es ágyus üteggel és egy 12.2 cm-es tarackos üteggel, egy nehéz tüzerosztály 15.2 cm-es közepes tarackkal és 10.7 cm-es ágyúkkal), egy felderítő zászlóalj, egy híradó zászlóalj, egy műszaki zászlóalj, *egy harckocsi elhárító század és a vonat, 1936-ban körülbelül 100 hadosztályuk volt*, amelyek közül megközelítőleg 80 a tényleges hadsereghez tartozott. Ez utóbbiakat állandóan hadilétszámon tartották és a kiképzésüket és a gyakorlatukat is a szervezetszerű teljes hadianyaggal folytatták: 1937. és 1940. között mintegy húsz honi hadosztályt alakítottak át tényleges hadosztállyá.

A *hadászati egység a hadtest*, amely 2-től 4 (gyalog)hadosztályból, 1 hadtestközvetlen nehéz tüzer ezredből, 1 műszaki zászlóaljból, 1 híradó zászlóaljból, 1 harckocsi ezredből, 2 légvédelmi tüzer osztályból és 1 repülőszázadból (20 géppel) áll.

A gyalogos seregtesteken kívül a szovjet hadsereg sok lovassággal is rendelkezett. Ezekből néhány egység a gyalogsági seregtestekkel működött együtt, azonban a „hadászati“ lovasság zöme lovas hadosztályokat és lovas hadtesteket alkotott. Mintegy *harminc lovashadosztályuk volt 7 lovashadtest keretében*. A harcászati elgondolásukhoz híven, amely nagy mozgékonyt követelt meg a lovas egységektől és mivel a lovas alakulatoknak a terepen erősen szét kell tagozódnia, a *lovas ezredek szervezetét mozgékonyt tették*. A lovasság alapegysége a szakasz, amely 2 rajból áll (rajonkint 1 golyószóró): 4 szakasz alkot egy századot. A lovas ezredben

5 lovas század, egy géppuskás század, egy légvédelmi géppuskás szakasz, 1 üteg és a vonat van.

Látjuk tehát, hogy ez a hadosztály, könnyű oszlopokban számos útvonala szét tud tagozódni. Légvédelmi eszközökkel rendelkezik és önálló légi biztosítása van. Az aránylag kevés számú tüzer-séget a páncélosainak a lököereje pótolja.

A szovjet hadsereg újítása az, hogy tüzer főtartalék egységekből tüzerhadosztályokat alakított. Minden egyes tüzerhadosztály mindenféle anyaggal rendelkezik, amelyekkel bármely tüzer-ségi harcfeladat megoldására képes. *Egy tüzer hadosztályban lehet 1 tábori tüzérezred, egy nehéz tüzérezred, 1 nagy hatóképességű tüzérezred, 1 légvédelmi tüzérezred.*

A főtartalékban vannak harckocsi alakulatok is, zászlóaljakra (2 könnyű harckocsi század, 1 közepes harckocsi század, 4 rohamlőveg, összevéve: 50 harckocsi) és ezredekbe csoportosítva, vannak továbbá hiradó és műszaki ezredek is.

A repülésügy a szovjet hadsereg alárendeltségébe tartozik. Láttuk, hogy a lovas hadosztályoknak és a hadtesteknek szervezetszerű repülő századaik vannak. A repülőerők többi része a hadsereg repülőerőit képezi. Ezeknek nagy részben az a hivatásuk, hogy a csapatokkal működjenek együtt. A repülőerőkben felderítő, vadász, roham és bombázó repülők vannak. Ezek körülbelül száz-száz gépet magukba foglaló dandárokból vannak csoportosítva. Nagy hatósugarú repülőkkal is rendelkeznek. Végül felemlítjük a szállító repülő egységeket, amelyeknek az a rendeltetésük, hogy ejtőernyős alakulatokat szállítsanak.

Az előbbieken láttuk, hogy Oroszország 1939. előtt nagy állandó hadsereggel rendelkezett. A kiképzett tartalék állomány és a meglévő anyag lehetővé tették, hogy minden tényleges hadosztály egy megfelelő tartalék hadosztályt mozgósítson.

Megjegyezzük egyébként, hogy a tényleges szolgálatra tekintetbe jövő, 19-től 25 évesig terjedő ifjú korosztályok létszáma a Szovjet-Unióban megközelítőleg 6 millió — azonnal mozgósítható — főt tett ki. A fiatalabb tartalékos állomány körülbelül szintén ugyanannyit tudott szolgáltatni és a katonai szolgálati kötelezettségnek alávetett összes személy száma meghaladta a 30 milliót. El lehet tehát gondolni, hogy a szovjet hadsereg 1940-ben milyen rendkívül nagy katonai hatalmat képviselt.

A Szovjet Hadsereg a háborúban.

A Szovjet-Unió, rendkívüli katonai hatalmassága ellenére is, azonnal abba az elkerülhetetlen hátrányba került, hogy védelmi magatartásra kellett szorítkoznia: A németeknek kezdetben, a villámháborúval bevezetett hirtelen megrohanás révén sikerült maguk részére biztosítani azokat az előnyöket, amelyeket a *harcászati meglepetés nyújtott.* Ezt még *technikai meglepetéssel* is tetőzték, azáltal, hogy addig tartalékban tartott nagy mennyiségű

harckocsit és repülőt vetettek harcba, ami által eme két legfontosabb harceszköz terén elvitathatatlan számbeli fölénybe kerültek. A németek már 1939-ben a Lengyelország elleni háborújukban rendelkeztek páncélos hadseregekkel és hadtestekkel, amelyek páncélos hadosztályokat és teljesen gépesített hadosztályokat egyesítettek magukban. A németeknek idejük volt felkészülni, vezérkari törzseik hozzászokhattak motoros csapatok tömegeinek kényes vezetéséhez mozgatásához. Végül a német katona felmérhetetlen előnyét élvezte annak, hogy már két győzelmes háború volt mögötte és olyan csapatokkal került szembe, amelyek bár edzetek voltak, azonban a tűzkeresztségen még nem estek keresztül.

Mindezek a tényezők érthető magyarázatát adják a németek oroszországi kezdeti sikereinek. Az előnyomulásuk nagy gyorsasága ellenére sem mondható, hogy a sikereiket könnyűszerrel érték el. Bár a németek mély betöréseket értek el, mégis meglepetéssel kellett tapasztalniuk, hogy a túlhaladott részek sünállásokba záródnak és továbbra is ellenállanak — sőt ellentámadásokat hajtanak végre és réseket is törnek. Mélységi harcok keletkeztek, úgy, amint azt az orosz szabályzat is előre látta és amíg a német előnyomulás élcapatait néha egészen jelentéktelen erők megállították, vagy késleltették, az erők zömét száz, vagy százötven kilométerrel hátrább a bekerített erősebb és tevékeny egységek megakasztották. Ezeket fel kellett számolniuk, még mielőtt tovább mehettek volna.

Ez a harcmodor csődbe juttatta a német villámháborút és a Birodalmat egy felőrlő háborúra kényszerítette, amelyre pedig nem volt felkészülve. Ez a háború azonban nagyon sokba került és arra készítette az oroszokat, hogy az összes emberi és anyagi forrásait igénybe vegyék. Be kellett hívniok mindazokat, akik csak rövidített szolgálatot teljesítettek a honi hadosztályokban és ezen felül azokat is, akik annak idején felmentésben részesültek. Az ezekből felállított új alakulatoknál kezdetben hiányzott a fegyver, tiszteik sem voltak és a különböző alakulatok közötti egyenlőtlenség zavarólag hatott a vezetésre. Azonban olyan mérvben, amilyen mérvben a németek ezeket az alakulatokat felemésztették, mindig újabb és újabb alakulatok állottak fel, olyannyira, hogy amikor Göbbels a szovjet hadsereg teljes megsemmisítését bejelentette, ez a hadsereg ugyanolyan erős volt, mint a kezdet napján, sőt már egyéves harctapasztalattal is rendelkezett és erősen készült az ellenség feltartóztatására.

Néhány számadat élénken rávilágít arra a *mérhetetlen erőjesztésre*, amit Oroszország a mozgósítás terén fejtett ki:

37 korosztályt mozgósítottak a háború folyamán, ami körülbelül *30 millió embert tesz ki*, ehhez még hozzá kell számítani *3 millió nőt*. Az oroszok közel *500 hadosztályt, 35 páncélos hadtestet, több száz önálló dandárt és ezredet állítottak fel*. Az első vonábeli hadosztályok száma a nyugati arcvonalon *300-ra volt* tehető. Ezekhez az alakulatokhoz még hozzá kell számítani a számtalan sok *partizán alakulatot is*.

Ezzel párhuzamosan ipari téren is hasonló erő kifejtést mutattak fel. A megszállott, vagy elfoglalással fenyegetett Donyec és Volga vidéki ipari körzeteket áttelepítették az Ural másik oldalára. Egy teljes munkás hadsereg végezte ezt az átköltöztetést és minden összeszedhető gépet magukkal vittek. Eme átcsoportosítás ellenére sem hanyatlott vissza a termelés. Az összes felállított orosz alakulatot el tudták látni fegyverzettel és 1942. végétől kezdődőleg a harckocsigyártás már azt is lehetővé tette, hogy számos páncélos alakulatot állítsanak a németekkel szembe, még pedig olyanokat, amelyeknek a harckocsijai jobbak voltak a német harckocsiknál. A hadosztályok fegyverzetét is kiegészítették és korszerűsítették.

Azonban ez az anyagi erőfeszítés az 1941. évi rettenetes csapások után mind nem lett volna elegendő, ha a szovjet hadsereg nem tudott volna alkalmazkodni a korszerű háború módszereihez. A háború folyamán látni lehetett a szervezés, a fegyverzet és a harc-eljárások terén mutatkozó folytonos fejlődésüket. Ezeket az elemeket az oroszok minden egyes alkalommal, egymást kiegészítőleg, olymódon tudták társítani, hogy azokból mindig a legnagyobb teljesítményt hozzák ki. Ezt a fejlődést kívánjuk a későbbiekben majd vázolni, mert ezzel a szovjet hadseregről sokkal helyesebb fogalmat alkothatunk, mint egyszerű helyzetleírással.

(Folytatjuk.)

Franciából fordította: Szigethy Mihály

MAGYAROK ÁTTELEPÍTÉSE CSEHSZLOVÁKIABÓL

MAGYARORSZÁG és Csehszlovákia 1946 február 27-én lakosságcseresegyezményt kötött egymással. (1946. XV. t.-c.) Ennek az egyezménynek alapján Csehszlovákia ugyanannyi magyar nemzetiségű csehszlovákiai lakost telepíthet át Magyarországra, mint ahány cseh, vagy szlovák lakos Magyarországról Csehszlovákiába áttelepül. A be- és kitelepülők teljes ingó vagyonukat magukkal vihetik.

A lakosságcseré 1947 április 9-én indult meg, amikor az első magyar gépkocsioszlopok útbaindultak Csehszlovákiába, azzal a feladattal, hogy az ottani magyarokat az ország felé induló vasúti szerelvényekbe berakják.

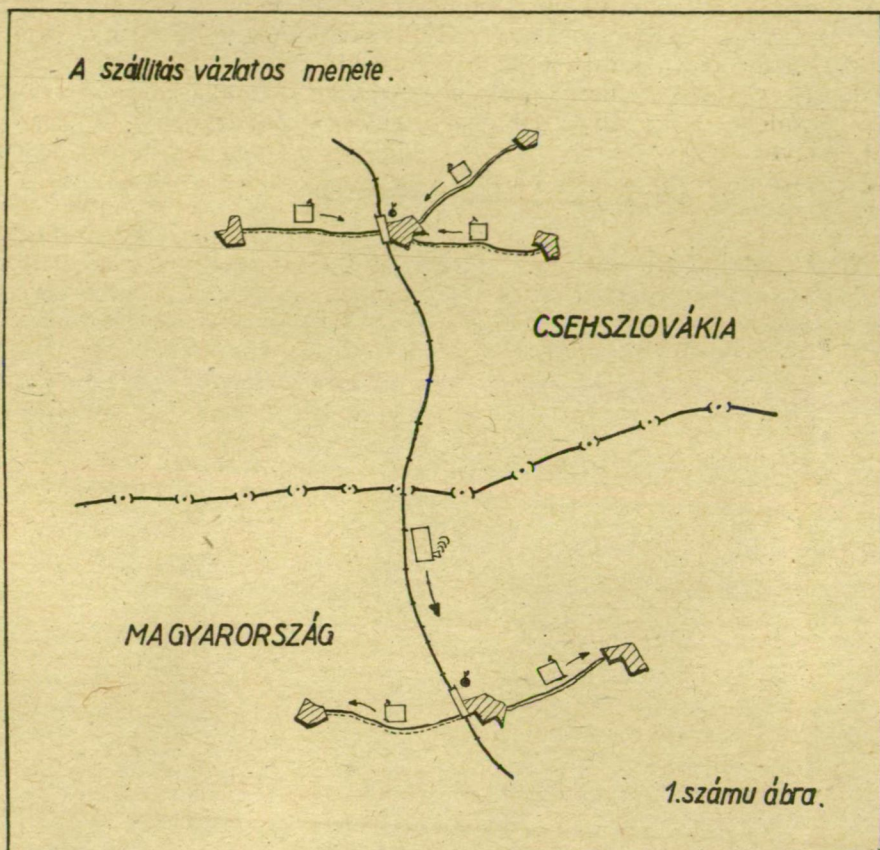
Az átszállítás lényegében közúti (gépkocsi-) és vasúti szállításból állott. (1. sz. ábra.) Az egyezmény végrehajtására megalakult vegyesbizottság magyar tagjainak sikerült elérnie, hogy a csehszlovákiai magyar lakosságot magyar közúti szervezet rakja vasútra. Viszont ezzel párhuzamosan a magyarországi szlovákok berakását Magyarország területén csehszlovák katonai apparátus végezhette.

A magyar szervezet vezetését a honvédség végezte; gépkocsiparkja állami és magánkézben lévő tehergépkocsikból és kezelőikből állott. A kormány azért bízta a gépkocsiszállítás irányítását a honvédségre, mivel úgy vélte, hasonló szállítási feladatokhoz a háborús tapasztalatokból kifolyólag a honvédségnek gyakorlata van, másfelől tisztában volt azzal, hogy a honvédség már béke idején is ki akarja venni részét a köztevékenységből.

Az egyezmény megszabta a kitelepítés területét Szlovákiában, valamint megszabta annak ütemét is. Ezek alapján alakult meg az a szervezet, mely a kitűzött feladatot megbízhatóan el kellett, hogy lássa. (2. sz. ábra.)

Kezdetben napi 64, később 48, majd 32, jelenleg ismét 48 magyar család átszállítása a feladat. A gépkocsioszlopokat ehhez kellett elsősorban méretezni, valamint ahhoz a távolsághoz, ami általában Csehszlovákiában a községek és a berakó vasútállomások, illetve Magyarországon a kirakó vasútállomások és a községek között van.

A Csehszlovákiába kirendelt gépkocsi egységekkel szemben egyéb követelmények is támadtak. Az oda kirendelt egységeket határrendészeti, valutáris, stb. szempontokból növelni alig lehetett, sem személyi, sem gépkocsilétszámban. Esetleges beálló nehézségeket, mint például hirtelen megnövekedett szállítási távolságok, vagyonosabb családok

sorrakerülése, nyári melegben sorozatosan beálló gépkocsiüzemi nehézségek, — a szervezetnek gyors segítség reménye nélkül, önerejéből kellett áthidalnia.

Tevékenységet pedig az egyezmény határozataihoz kellett mérnie, akként, hogy sem tetteivel, sem mulasztásaival azt meg ne sértse.

A belföldi oszlopok vezetése és szervezete — feladatuk jellege következtében — természetesen különbözött a külfölditől.

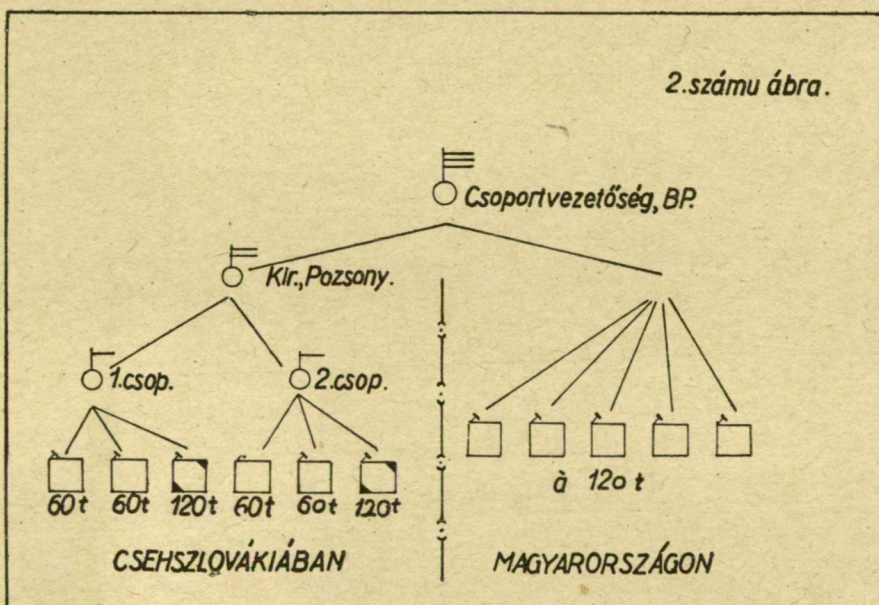
Belföldön főleg hajlékonynak és takarékosnak kellett lennünk.

Míg odakinn — a dolog természetéből kifolyólag — a csehszlovák hatóságok akár egy évre előre is meg tudják mutatni, hogy melyik magyar családot szándékoznak kitelepíttetni, addig idebenn, országunk sűrűn lakott földjén, Baranyától Békésig, Szabolcstól Mosonig egyaránt, csak a legnagyobb nehézségek útján, sokszor az utolsó perc után egy órával sikerült telepítő szerveinknek a betelepülő családok részére a rendelkezésre álló ingatlant megjelölni.

Viszont belföldön előny volt az, hogy a beérkező szerelvényeket nem kellett pontosan megszabott terminusra kiüríteni. Csehszlovákiá-

ban ugyanis az egyes vasúti szerelvényeket 12 nappali óra alatt kellett beraknunk. Habár a takarékosági szempontokon felül már csak azért sem lehetett a kirakást elkényelmeskedni, mert ugyanezek a szerelvények vitték, ugyancsak programszerűen, a magyarországi szlovák családokat ki Csehszlovákiába, természetesen az onnét kitelepített magyarok helyébe.

Külföldön a gépkocsik akkor kezdték meg a berakást az új kiürítendő helyen, miután az előző helyes feladatukat befejezték és onnét áttelepültek. Viszont belföldön egészen új gépkocsioszloppal kellett megkezdeni például pénteken Pécsen a kirakást, mialatt a régi oszlop még a Nyíregyházán csütörtök reggel óta kirakás alatt álló szerelvénnyel volt elfoglalva. Ez a tény gyakran okozta két-három napra az állandóan foglalkoztatott gépkocsik létszámának hirtelen való megduzzadását és így a költségek tetemes megnövekedését.

Igaz viszont, hogy az állandó létszámot, alkalomadtán, nyugodtan csökkenthettük, annak veszélye nélkül, hogy a feladat hirtelen megnövekedése esetében azt nem tudjuk a megmaradt állománnyal ellátni.

Az egyes oszlopoknál általában a következő gépkocsitípusokat alkalmaztuk:

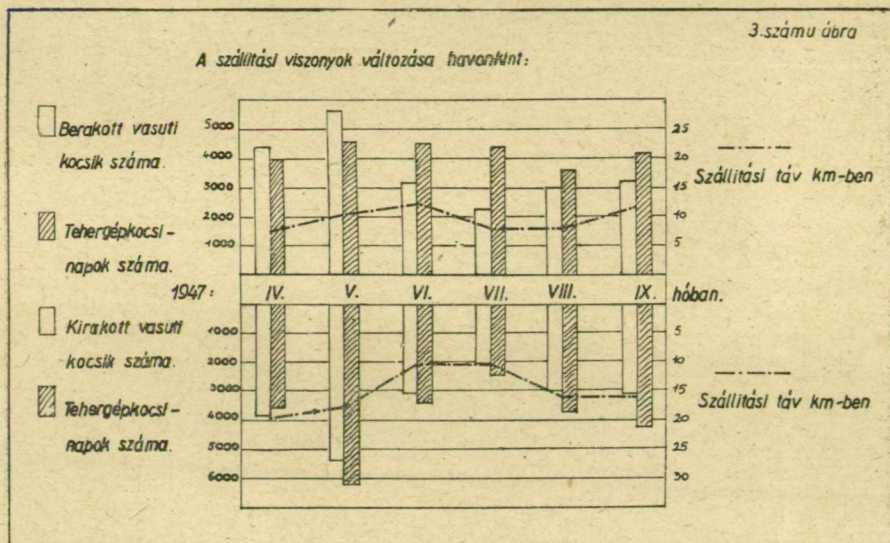
A MÁVAUT tulajdonából csupa 3 tonnás tehergépkocsit és pedig 7.30 m² rakfelületű UNRRA-Chevrolet és 8 m² rakfelületű G. M. C. típusból.

A MOGÜRT tulajdonából a 17.80 m² rakfelületű, 10 tonnás pótkocsikkal felszerelt Autocar és Federal vontatókat.

A MATEOSZ tulajdonából pedig vegyes 3 tonnás típusokat, mégis leginkább 8 m² rakfelületű Rába és Opel-Blitz-eket.

A 3 tonnások általában mindenütt mozgékonyan, a 10 tonnások azonban kétségtelenül nehézkesebben, csupán jó úthálózat, teherbíró műtárgyak, széles utcák és tág udvarok esetében voltak alkalmazhatók gazdaságosan. Igen nagy súllyal esett latba a gépkocsi használhatóságánál a rakfelület nagysága. Jelentősebben, mint a teherbírás. Ugyanis nem aranyat, vagy sőt szállítottunk, hanem bútorokat, báromfiketreceket, rönkfát, préselt és préseletlen takarmányt, állatokat, stb., vagyis kisebb súlyú, de nagyobb terjedelmű holmikat.

A szervezet az összeköttetést távbeszélő és személygépkocsikkal ellátott futárok útján tartotta fenn önmagán belül.

Élelmiszerellátás a helyszínen történt, a mindenkor rendelkezésre bocsátott étkezési pénz (valuta) ellenében, míg az üzemanyagot minden esetben Magyarországról biztosítottuk; Csehszlovákia ezt nem tudta rendelkezésre bocsátani.

A szervezet feladatát a megalakulástól kezdve egészen a mai napig, kétségtelenül nagyobb zökkenők nélkül megoldotta.

Gyakran pedig igen nagy nehézségek előtt állottunk Csehszlovákiában és belföldön egyaránt. Hullámzott a követelmény, vagonszám-ban és kilométertávolságban egyaránt. (3. ábra.) Rimaszombat, Tornalja vidékén az átlagos 9—10 km-es szállítási távolságok helyett 36—37 km-ekkel kellett megbirkózni. Pozsonyból Rajkára négyszeres határrendészeti és vámszaki ellenőrzésen keresztül 20 km-re szállítottunk. Komárom, Guta környékén a megszokott 4—5 vagon helyett 18—20 vagonnyi ingóságokkal rendelkező családok berakásával kellett megküzdenünk.

Azonban a szervezet minden egyes tagja tisztában volt feladatával: „A magyaroknak legalább teljes ingó vagyonát át kell hozni!”

Belföldön az állandó telepítési nehézségeken felül például Baranya, Tolna területén a szűkösebb vasúthálózat, a csekély teljesítőképességű vasúti rakodók, a rossz úthálózat nehézségeivel kellett megküzdeni. Ezen felül egy-egy nagyobb eső az utakat néha napokra járhatatlannokká áztatta.

A berakás azonban ennek ellenére époly pontosan történt Érsekújvárott és Galántán, mint amilyen pontosan a kirakás végbement Medgyesegyházán, vagy Városlődön.

Csehszlovákiából 1947 október 15-ig, tehát az áttelepítés első hat hónapjában Magyarországra áttelepült (szlovák katonai szállítás és vasút útján Csehszlovákiába kitelepült):

5782 (5375) család, 22.899 (22.941) személy, 11.821 (4278) szarvasmarha, 3810 (1231) ló, 10.758 (19.367) sertés, 1765 (1865) juh és kecske, 207.480 (168.334) baromfi, 230 (25) cséplőgép és traktor, 3540 (950) kocsis és szekér, 25.951 (4369) vetőgép, aratógép és egyéb mezőgazdasági gép, 780 (29) üzleti berendezés, 45 (30) különböző ipari berendezés, 1922 (381) villanymotor és gőzgép, valamint 31 (1) személy- és tehergépkocsi.

A fentieknek fel- és elfuvarozásánál a szervezet az alábbi teljesítményeket érte el:

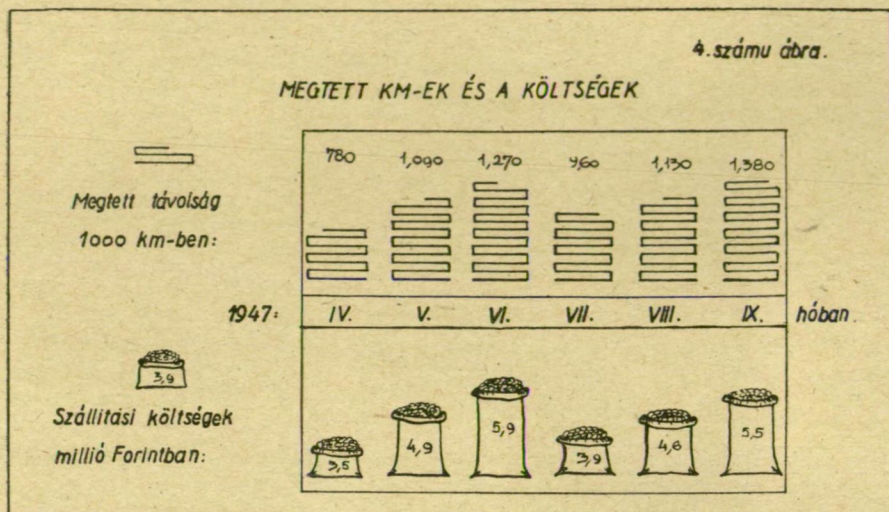
183 napon és
48.591 tehergépkocsi-napon át
6,610.000 km utat megtéve
7,780.000 tonnakilométer teljesítménnyel
20.962 15 tonnás vasúti kocsit rakott be
9.6 km átlagos távolságról és ugyanaddig
20.864 15 tonnás vasúti kocsit rakott ki
15.1 km átlagos távolságra.

Mindez a tevékenység kereken 28,300.000 forintba került. (4. ábra.)

A felsorolt teljesítmények havonkénti ingadozása több főoknak a következménye volt. Elsősorban annak, hogy a naponként berakásra kerülő családok száma, mint már előbb jeleztem, 64-ről 48-ra, majd 32-re csökkent, később újra 48-ra emelkedett. Azonfelül egyes időszakokban, például július hónapban, a Rimaszombat vidékén végzett munkáknál nagy szállítási távolságokat kellett legyűrni. Az aratási időszak általános feladat- és teljesítménycsökkenést idézett elő. Viszont vasúti nehézségek, torlódások, mozdonyhiány, kevés kirakóállomás, stb. következtében, például májusban, olyan nehézségek állottak elő Baranya területén, hogy napi 280—300—320 tehergépkocsival sikerült elérni azt a teljesítményt, melyet a fentebbi nehézségek híján 200—240 gépkocsival könnyűszerrel megoldottunk.

A teljes apparátus vezetését és irányítását kereken 25 tiszt és 15 tiszthelyettes végezte.

Hogy munkájukat eredményesen végezhatték, a rajtuk kívülálló tényezők közül elsősorban a Magyar Áttelepítési Kormánybiztosság vezetői és beosztottjai részéről szüntelenül megnyilvánuló bizalom,

segíteni akarás, összműködési készség és igazi bajtársiasság volt a legjelentősebb. Kétségtelen azonban az, hogy e bizalmat megérdemeltük, annak megfeleltünk és a bajtársiasságot bajtársiassággal viszonyítottuk.

Egyéb polgári szerveinkkel általában hasonlóképpen meg tudtuk értetni magunkat; jószándékunkról, hozzáértésünkéről valamennyi egyéb szerv hasonlóképpen meggyőződhetett.

Elismeréssel kell adóznunk Csehszlovákia közigazgatási apparátusának is, mellyel udvarias jóviszony és egymásnak az egész ügy érdekében való támogatása fejlődött ki.

Meggyőződésem, hogy ez a tisztí és tiszthelyettesi csoport az áttelepítés során végzett működésével kiérdemelte a polgári hatóságok elismerését, rokonszenvet és bizalmat ébresztett az új otthon felé indult felvidéki magyaroknál.

Dancs István

A GÁZVÉDELEMRŐL ÉS VEGYI HARCRÓL

AZ elmúlt nagy háború alatt nem került sor gáz alkalmazására és vegyi háborúra, holott a szembenálló felek, bár reszketve a gondolatától, de erősen felkészültek ebből a szempontból is. Még a kis államok is rendelkeztek külön gáz-, gázvédelmi, kémiai, vegyi harccsapatokkal, alakulatokkal és intézetekkel, nemcsak a nagyhatalmak, melyek közül egyesek ezen feladatokra külön fegyvernemet létesítettek.

Nálunk a volt honvédségben a műszaki fegyvernem egyik csapatoneme volt az elvileg gáztámadásra és gázvédelemre egyaránt alkalmazható vegyi-harccsapat. Minden hadtest szervezetében szerepelt egy-egy fogatolt vegyiharc-század, mely békeviszonyok között a hadtestek utászszázalójainak egyik századát képezte. Már a szervezésükben is hiba volt, mivel létszámukat tekintve, túlméretezettek voltak a teljesítő-képességükhöz viszonyítva. Fogatolt vegyiharc-század a modern hadviselésben egyáltalában nem alkalmazható, mivel igen érzékeny, lassú és így nagy veszteségeknek van kitéve. A század vegyiharc felszerelését menetben az úton több mint félkilométer hosszúra nyúló, 56 kocsiból álló szekérszlop hordozta. (A teljes felszerelés és anyag kényelmesen elfért volna 5 tehergépkocsira.) Gépesített vegyiharc-század csak egy volt, de ez sem volt korszerű.

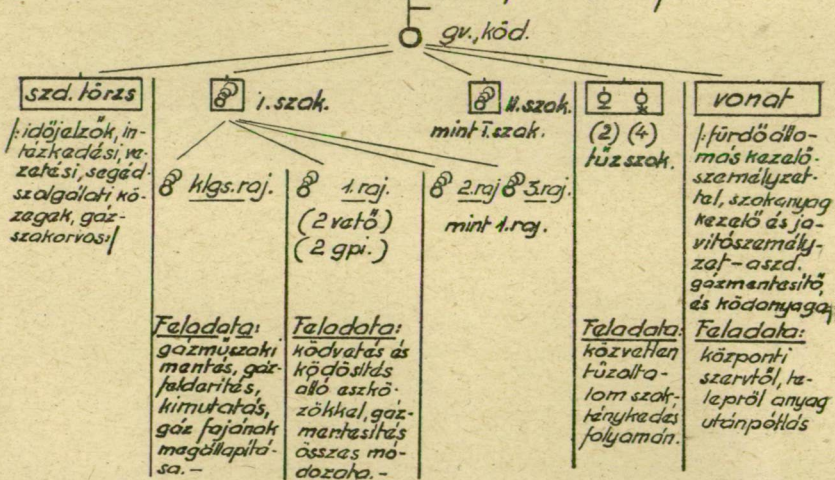
Vegyiharc felszerelése és harceljárása szintén nem felelt meg a korszerű hadászati és harcászati követelményeknek, — súlyt képezve nem lehetett ezen csapatokkal szakszempontból fellépni, ezenkívül vegyiharc ténykedést csak nappal, feltűnő módon, kis területre kiterjedően tudott végrehajtani. Nem rendelkeztek ezek a századok az összes szükséges felszereléssel sem, — harceszközeik, a sűrített levegővel dolgozó, emberi erővel húzott taligás készülékek elavultak, igen érzékenyek, nehézkesek voltak.

Feladatkörük és kiképzésük egyrészt célszerű volt, mivel abban az esetben, ha gázténykedésre, vagy ködösítésre nem volt kilátás, szárazföldi utászalakulatként jöttek számításba és ezen a téren teljes értékű utázkiképzésben részesültek. Másrészt viszont gázszakszempontból teljesen egyoldalúnak és szűkkörűnek nevezhetjük alkalmazhatóságukat, mivel ez szinte kizárólagosan csak a mustárgázzal kapcsolatos terepgázszennyezésre, út, terep gázfelderítési és gázmentesítési munkákra terjedt ki, pedig gázháború esetén igen sokfajta és más-más alakban megjelenő gázzal állhatunk szemben s ezek megjelenésekor a legkülönbözőbb feladatokat kell egy ilyen szakalakulatnak végrehajtania.

A Párisban aláírt békeszerződés hadseregünkre vonatkozó pontja érintetlenül hagyja a gázvédelem kérdését, tehát módot ad, hogy vele foglalkozzunk.

Az elmúlt három év az új honvédségünk küzdelmes megalakulásának ideje. Nagyon fontos, alapvető létkérdések megoldása is a honvédség vezetői részére igen nagy munkát jelentett, természetes, hogy ezen idő alatt gázvédelemről, gázkérdésről sem katonai folyóiratban, sem beszédben szó sem eshetett és leszereltek már az új honvédségbe bevonultatott újoncsorványok is, akik még gázálarcot nem fogtak a kezükbe. A vegyiháború gondolatát viszont végleg elvetnünk nem szabad; nem lehetünk biztosak abban, hogy minden gázvédelemmel kapcsolatos ténykedés, gondolat haszontalan. Bár úgy lenne, hogy egy összes nemzetek közti megállapodás végérvényesen véget vetne minden vegyiháború lehetőségének és minden állam egyszerre tönkretenné összes ilyen irányú felszerelését, gázálarckészletét, gyártásukra berendezett üzemeket átalakítaná és még az erre vonatkozó szakirodalmát is felégetné. Sajnos azonban egyelőre erről nincs szó.

Egy korszerű gázvédelmi és ködösítő század szervezése. /lényegileg/

Megjegyzés: a) mozgatócsa 2 dltb. 15^{ts} + 12 dltb. 3^{ts} és tatarépkocsin.

(*teljes állomány + anyag*)

b) a század kátfeld. magoszlható szak-alkalmazás céljából, a fürdőálls.-al kapcsolatos személyi gázmentesítés kivételével.

Az új demokratikus honvédség célja az ország megvédele. Mi nem készülünk fel támadólagosan, felszerelésünket nem ilyen irányban fejlesztjük, szervezetünket az ország újjáépítését és megvédését célozza. Ennek keretén belül azonban már most, mikor lefektetjük a honvédség alapját, gondolnunk kell ügyes szervezéssel, a lehető legtakarékosabb módon, de mégis célszerűen a gázvédelem és gázvédelmi csapat prob-

lémájára is, hiszen ez is éppen úgy tartozéka egy hadseregnek, mint akár a légvédelem, illetve légháráító csapat, vagy bármely más védelmi szervezet.

Egyelőre csak egy kis gázvédelmi szerv, hivatal létesítése lenne célszerű, mely még most csak az anyaggyűjtést, a gázvédelmi anyag szakszerű tárolását végezné, ébrentartaná a gáz- és vegyi harc kérdést, figyelemmel kísérve a külföldi hadseregek ilyen irányú fejlődését és katonai szakirodalmát, ezzel párhuzamosan a csapatgázvédelmi, ködösítő stb. szabályzatokat módosítaná, továbbá irányítaná a minden csapatnál folyó újonc- és további kiképzések alkalmával a korszerű gázvédelmi kiképzést. Azután, ha az ország gazdasági helyzete javul, az engedélyezett 65.000 fős honvédségi keretbe beszerezhetünk gázvédelmi felszerelést, kifejleszthetünk gázvédelmi csapatot is, akár egy-két gázvédelmi és ködösítő század, akár más formában. Inkább csak kevés századot állítsunk be a szervezésbe, de ezek olyan felszerelésűek legyenek, hogy valóban megfeleljenek a tőlük elvárt követelményeknek.

Egy ilyen korszerű századtól elvárt kíváncsi sokféle. Feladata lenne elsősorban a gyalogság és esetleges más fegyvernem harcászati, főleg védelmi ténykedéseinek rejtése, ezáltal nagy embercsoportok megvédése, ködösítés révén. Ebből a célból el kell látni nemcsak álló ködösítő készülékekkel és füstgyertyákkal, hanem korszerű, nagy űrméretű ködvetőkkel is, továbbá gépjárművet kell szervezésébe beállítani, hogy a gyors mozgásra képessé tegyék. A gázmentesítés minden fajára, módszerre, minden körülmények között, bármilyen terepen, helységben, városban való végrehajtására modern felszereléssel és jó kiképzéssel alkalmassá kell tennünk, akár cseppfolyós, poralakú, akár légnemű vegyi harcanyagokról van szó. Képessé kell tennünk kutak, ivóvíz fertőtlenítésére, élelmiszerkészletek, élelmezőraktárak, továbbá főbb felszerelési cikkek, anyagok (fegyverzet, műszer, ruházat, bőr- és neműek stb.) gázmentesítésére. El kell látnunk oly felszereléssel, légzőkkel, ruházattal, mellyel bármilyen gázzal elárasztott területről, épületről a gázszórt embereket ki tudja hozni és meg tudja az életnek menteni. Ezt a századot kell kiképezni a gázegészségügyi és gázmentő-járőr szolgálat ellátására is, ezért a század orvosa egyben gázszakorvos is legyen. Feladata továbbá a szakszerű gázfelderítés, a gáz minőségének megállapítása és a gáz jelenlétének kimutatása is főleg élelemben és ivóvízben. A század felszereléséhez tartozzék egy tábori hordozható fürdőállomás is, mely kis szállító terjedelmű, teljesítménye viszont óránként legalább 100 ember fürdése legyen. Ezen fürdőállomás bármely bővizű forrásnál, kútnál felállítható, bármivel fűthető és a csapatok tisztálkodása szempontjából is nagyjelentőségű. Ne csak a század tisztjei, hanem a tiszthelyettesek is oly tudással rendelkezzenek, hogy a csapatoknál hosszabb-rövidebb ideig tartó gázvédelmi kiképzést tarthassanak az illető csapat fegyvernem sajátos szolgálatának, felszerelésének megfelelően és ezáltal minden leszerelő honvéd alapos gázvédelmi ismeretekkel is rendelkezzen. Látjuk tehát, hogy egy ilyen századnak nagy a feladatköre, ezzel kapcsolatban viszont meg kell jegyezni, hogy egy ilyen század felállítása és korszerű felszere-

léssel való ellátása feleannyiba sem kerül, mint egy közepes űrméretű ütegé, nem is beszélve a légvédelmi tüzérség költségeiről.

Honvédségünk eddig felállított hivatalaiban, intézeteiben, alakulataiban már megtaláljuk az újjáépítés harmadik évében egy korszerű kis hadsereg összes felmerülő problémájával foglalkozó szervet, egyes főbb fegyvernemet illetőleg már csapatot is, így kell, hogy ezzel a kérdéssel szintén behatóbban foglalkozzunk. Ha arra gondolunk, hogy a háborút megelőző utolsó három év, valamint a teljes háború tartama alatt a külföldi és honi szakirodalom mind többet és mindinkább erősebben foglalkozott ezzel a témával, — okvetlenül rádöbbenünk, hogy bár ezt a harceszközt intenzíven nem használták ebben a háborúban, azért számolnunk kell azzal a lehetőséggel, hogy megjelenhet a jövő fegyverei között. Ezenkívül, ha tekintetbe vesszük, hogy a gázhoz nemcsak a katonának, hanem a polgári lakosságnak is köze lehet, ezek mindegyikét alkalomadtán irányítani és támogatni kell, belátjuk, hogy a honvédség kebelén belül helyet kell adni, ha jelenleg még csak igen kis keretek között is, egy csak ezzel foglalkozó szervnek.

Hadseregünk feladata népünk védelme; védelmünk pedig csak akkor teljes, ha mindenre számítva, minden ellen felvértezzük magunkat.

Récsey Ottmár

UJ FEGYVER A REPÜLŐK HARCÁSZATI ALKALMAZÁSÁBAN

AZ elmúlt háborúban a repülők szerepe a földi csapatok közvetlen (harcászati) támogatásában elhalványodott a külvilág szeme előtt. A látványos és mindenki számára könnyen megfogható nagytömegű (a hadászati) repülőátadások a figyelmet jobban lekötötték. Nem zárja ez ki, hogy a repülők harcászati alkalmazása ne lett volna éppen olyan fontos és jelentőségteljes, mint a hadászati. Égető problémája volt ez a repülőeknek az elmúlt háború folyamán és az maradt most is, mert kellő harceszköz hiányában a repülők e téren nem tudtak kielégítő eredményt nyújtani. Vizsgáljuk meg miért nem.

A repülő harcászati támadás céljai az alábbi csoportokba foglalhatók:

Állandó jellegű célok (forgalmi gócpontok, műépítmények, erődítések, stb.) közvetlenül az arcvonál mögött.

Mozgócélok (utánpótlás, tartalékok, harcálláspontok stb.) az ellenséges arcvonál mögött.

A földi csapatok harcába közvetlen beavatkozás akár élő, akár holt célok ellen.

Az elmúlt háború alatt a repülők ezeket a feladatokat bombatámadással, vagy löfegyverekkel (géppuska, gépágyú) kényszerültek megoldani. Az eredmény nem volt kielégítő. Az említett célcsoportok hatásos támadása pontos találati valószínűséget és nagy hatást követelt az alkalmazott fegyvertől. A bombatámadásnál a hatás, amit a bomba és gyújtószerkezet nagysága, anyaga és mineműsége szab meg, kielégítő. De a találati valószínűség sem vízszintes vetéssel, sem zuhanóbombázással nem kielégítő. Nem is beszélve az utóbbinál fellépő technikai és nagy veszélyeztetettségi nehézségekről. A löfegyvereknél kielégítő a pontosság, de nem sikerült megoldani a kellő hatás biztosítását. A 20 mm-nél nagyobb kaliberű löfegyverek repülőgépbe való beépítése nagy műszaki nehézséget okoz a nagy súly, férőhely és hátralökő energia miatt. E téren nem is várhatunk jelentősebb fejlődést, legalább is a harcászati alkalmazásra szánt géptípusoknál.

Az említett nehézségek ellenére a repülőerőket az elmúlt háborúban harcászati vonatkozásban is jelentős mértékben alkalmazták, mert a szükség követelte. Sőt, egyes országok erre a célra külön géptípusokat alakítottak ki. Németeknél ilyen volt a Stuka, oroszoknál a Stormovik. Akár a német-lengyel háború eseményeit, akár az afrikai harcokat, akár a nyugati partraszállást vesszük, a repülőerők harcászati alkalmazása, bár hatásos fegyverrel, erre a célra nem rendelkeztek, döntően nyomott a mérleg serpenyőjén.

Méginkább számíthatunk az alkalmazás e fajtájával, ha a repülők részére a technika fejlődése olyan fegyvert biztosít, amellyel nagyobb találati valószínűség érhető el a bombánál és nagyobb hatás a löfegyvereknél anélkül, hogy az új fegyverrel végrehajtott támadás nagyobb veszélyeztetettséget jelentene.

Ez a fegyver már a háború végén kialakulóban volt. Jelenleg pedig végleges megoldást nyert a repülőgépről vetett rakéta alakjában. A rakétalövedék repülőgépről való alkalmazásának előnyei a bomba- és löfegyverekkel szemben:

a) *Nagyobb találati valószínűség a bombánál.*

A bombánál a pályát a gép sebessége és a nehézségi erő határozzák meg. Az így kapott pálya egy erősen hajlott parabola. Természetesen a pályát befolyásoló egyéb mellékkörülményeket (bombatípus, szél) itt nem vesszük figyelembe. A rakétalövedéknél a gépsebességen és nehézségi erőn kívül fellép a lövedék saját sebessége, amelyet a lövedéket hajtó lőporgázoktól nyer. Ezáltal egyenesebb és rövidebb idejű lesz a röppályája, ami a találati valószínűséget növeli. A rövidebb esési idő következtében a szélbehatás ideje is megrövidül, ami szintén kedvezően hat a találati valószínűségre. A célzás nem kíván különleges berendezést. A repülőgépvezető a gépnek rövid időre a célra való zuhanásával céloz és vet. Ekkor állandó zuhanási sebesség mellett egészen egyszerű segédeszközökkel csak a magasságát és a zuhanási szögét kell meghatározni.

b) Könnyebb beépíthetőség a löfegyvereknél.

A löfegyvereknél fellépő hátralökő erő miatt olyan súlyú és terjedelmű berendezés szükséges, amelynek repülő-műszaki megoldása a hatáskövetelte állandó ürméret növelése miatt hovatovább lehetetlen. Amellett úgy a mozgó, mint a merev löfegyverek eléggé érzékeny műszaki megoldások, tele hibaforrásokkal. Ezzel szemben a rakétánál egy kis helyet foglaló, könnyű vezetősín szerkezet a gép szárnyán, vagy törzsén elhelyezve megoldja a kérdést. A rakéta vetőszerkezetben és a rakétában magában kevesebb a hibaforrás a repülőgépen alkalmazott löfegyvereknél.

c) Nagyobb hatás a löfegyvereknél.

A löfegyvereknél a nagyobb hatás eléréséhez szükséges ürméret növelés elé a beépítési nehézségek korlátokat szabtak. A rakétánál a rakéta nagysága, súlya, anyaga majdnem tetszés szerint növelhető, illetve változtatható az elérendő hatás követelményei szerint.

A rakétalövedéket áthidaló megoldásként tekinthetjük a repülőgépről alkalmazott löfegyverek nagyobb találati pontossága és a bombatámadás nagyobb hatása között. Nem tévedünk, ha a repülőerők jövőbeni harcászati alkalmazásánál, éppen ennek a harcászati feladatok megoldására a bombánál és löfegyvereknél egyaránt alkalmasabb harceszköz birtokában nagyobb eredményt és a repülőerők fokozott harcászati igénybevételét várjuk. Bár a párisi békeszerződés tiltó határozatai értelmében mi rakétafegyvereket nem használhatunk, a fejlődés menetét figyelemmel kell kísérnünk, hogy legalább a repülő kérdések fejlődésével elméleti vonalon lépést tarthassunk.

Horváth Barna

A MAGYAR LÉGVÉDELEM MULTJA

A magyar légvédelem sokáig igen előkelő helyen állt világviszonylatban. Hogyan lehetséges, hogy a második világháború vége felé teljesen korszerűtlen lett, légi célokra való lövésnél alig használható és inkább a földi célok leküzdésére használták igen jó eredménnyel.

A magyar légvédelem fénykora 1937—1941-ig terjedő időre tehető. A magyar találmányú Juhász—Gamma-féle löelemképző a svéd gyártmányú, igen nagy löszabatossággal és tűzgyorsasággal rendelkező 8 cm-es 29 M. légvédelmi ágyúval, a magas légicélok leküzdésére, a 40 mm-es 36 M. géppágyú korszerűsítve az irányzéktömbbel, az alacsony légicélok leküzdésére egyedülálló volt az egész világon.

A légvédelemnek mindenkor a legszorosabb együttműködésben kell dolgozni a légierőkkel, annak minden megmozdulását, korszerűsítését figyelemmel kell kísérni, s ennek szellemében azonnal a szükségessé vált változásokat végre kell hajtani. Közös parancsnokság — és pedig a légierő alá kell tartozni a két fegyvernemnek, amint azt láttuk a nagyhatalmak hadseregeinél.

1937—41-ig a magyar légvédelem meg tudta tartani vezető helyét, mert műszerei, tűzfegyvere és löszere az akkor meglévő repülőgépek ellen korszerűnek bizonyultak.

A repülőgépgyártás fejlődése ebben az időszakban még csak a kísérleti résznél tartott és általánosságban az addig meglévő repülőgépek, vagy igen kis változással kihozott új gépek voltak forgalomban. Ebben az időben a légvédelemnek az alábbi adatokat kellett figyelembe venni:

Maximális magasság 3500—4000 m.

Maximális sebesség 350—400 km/óra.

A löelemképző a löelemeket 8500 m lőtávolságig és 5000 m magasságig képezte. A legnagyobb állítható vízszintes célsebesség 110 m/mp., azaz 306 km/óra volt.

A 40 mm-es 36 M. légvédelmi géppágyú löelemképzős irányzéka az előretartásokat 4600 m lőtávolságig és 140 m/mp., azaz 504 km/óra legnagyobb célsebességig tudta képezni.

Az évente Eszterházában megtartott légvédelmi lögyakorlatokat a külföldi katonai szakértők igen sűrűn látogatták meg és az elért eredményekről a külföldi sajtó elismeréssel nyilatkozott.

Tény az, hogy a lögyakorlatok lefolyása az akkori időben, repülőgépeinket tekintetbe véve, minden szempontból megfelelő volt. A célvontató repülőgép sebessége a célzásák miatt ugyan kisebb volt, mint

az akkori repülőgépek átlagos sebessége, de ezt erősen ellensúlyozta a vontatott célzásak kicsiny volta. Egyes gép esetében a találati valószínűség a hatás körzetben mind az ágyúnál, mind a gépágyúnál 1% volt. Ha azt vesszük alapul, hogy mindkét tűzfegyver igen nagy lögyorsasággal rendelkezik, különösen a gépágyú, amelynek tűzgyorsasága elméletileg 120, gyakorlatilag 60—80 lövés percenként, tekintetbe véve továbbá, hogy a tűzgép a célt átlag 4—8 km út alatt tarthatja eredményesen tűz alatt, ami a repülőgép átlagos sebességét alapul véve, 30—70 mp-nek felel meg, akkor láthatjuk, hogy egy ágyúsüteget ez idő alatt lövegenként kb. 20 lövést, összesen 80 lövést, egy gépágyú elméletileg 70, a valóságban 50 lövést adhat le. Tehát a találati valószínűség alapján egy kedvező célmozgást végző egyes gép lelövéséhez két ágyúsüteget lett volna szükséges.

Amíg az ágyúsüteget a nagy magasságban és az ütegtől távol elrepülő célok leküzdésére lehetett használni (időzített lövedékekkel volt ellátva), addig a gépágyú nagy tűzgyorsasága és mozgékonyasága miatt az alacsony támadás és közencél elhárítására volt kiválóan alkalmas. Mindezekon kívül mindkét tűzfegyver löszabatossága, tűzgyorsasága és a rendszeresített műszerei miatt földi cél elhárítására is kiválóan lehetett alkalmazni. Így pl. harcokcsitámadás, erődök, valamint közel-támadó gyalogság leküzdésére. (Gépágyú.)

A légvédelmi tüzérség 1941-ben igen szép eredményeket ért el. Pl. amíg az ellenfél nem ismerte a gépágyú nagy tűzgyorsaságát és mozgékonyaságát, volt többek közt egy gépágyús felszakasz, amely hat vadászgépet lőtt le egy délelőtt, amikor közeltámadás érte. Általában a légvédelmi tüzérség nagyon szépen, a várakozásnak megfelelően állta meg helyét ebben az időben.

Azonban a repülőipar, a kísérletezés korán túljutva, egyre-másra hozta ki az új típusú repülőgépeket, amelyek az eddig ismert gépek hatásadatait messze túlszárnyalták. 1942-től a háború befejezéséig, sőt még jelenleg is, a repülőtechnika a szakadatlan fejlődés korszakába lépett. Sebesség, magasság, hasznos teherbíróképesség és távolsági repülés szempontjából az egyik típus a másikat múlta felül és ezzel az irammal kellett volna szorosan lépést tartani a mi légvédelmünknek is.

1943-ban az amerikai Liberátor nehézbombázó már 7000 m magasságban volt képes repülni 450—500 km/óra utazósebesség mellett, teljes bombamegterheléssel. Az angol kéttörzszű vadász — Lightning — sebessége felülmúlta a Messerschmitt vadászgépek sebességét. E gép sebessége 750 km/óra volt.

Annak ellenére, hogy ebben a fejlődésben bizonyos fokozatok voltak észlelhetők, a magyar légvédelemnél a továbbfejlesztés majdnem teljesen megállt. Igaz ennek legnagyobb oka a pénzhiány volt. A löelemképzőn ezt a magasságot és sebességet állítani nem lehetett, de ettől függetlenül a tűzgép lőtávolságát a repülőgép magassága majdnem kimerítette és így csak az üteg mellett közvetlen elrepülő gépre lehetett volna a tüzet megnyitni.

A repülőipar fejlődésének eme kétségszembonhatatlan eredményeit figyelembe véve, a Gamma-gyár próbálta a löelemképző készüléken

a távolsági, magassági és sebességi határt a korszerű követelményeknek megfelelően kitolni, de az elért eredmények nem voltak teljesen kielégítőek. Azt is lehetne mondani, hogy mire a kísérletezés a kivitel stádiumába jutott volna, a repülőiparfejlődés már meghaladta az újabb továbbfejlesztést is.

A löelemképző készülék műszaki berendezése az eredeti távolság magasság és sebesség bevétele által képzett löelemek készítésére volt alkalmas. Amikor a Gamma-gyár korszerűsítette a löelemképző készüléket és a követelményeknek megfelelően a távolsági, magassági és sebességi határt kitolta, nem számolt, vagy gazdasági szempontból nem vehette figyelembe a műszer műszaki berendezésének teherbíró képességét. Ez két hibaforrást idézett elő. Egyrészt a műszerben lévő motorok az erőltetett használat következtében felmondták a szolgálatot és a műszert javításba kellett adni, másrészt a motorok erősségének elégtelensége folytán a műszer helytelen löelemeket képzett. Legészrevehetőbb hiba volt, hogy a lövések lemaradtak, ami a gyenge motoroknak volt tulajdonítható.

Ez volt a légvédelemnél a helyzet, amikor Budapest bombázása megkezdődött. A polgári lakosság határtalanul bízott a légvédelmi tüzéségben, csak a légvédelmi tüzer nem bízott saját fegyverében. A polgári lakosság az újságcikkek dicsőítő szövegaitől teljesen félrevezetve, igen kézzel foghatóan érezte a légvédelem teljes csődjét a háború további folyamán. Meglepetés egyedül csak azokat a légvédelmi tüzéreket nem érte, akik józan, világos fejjel tudtak gondolkodni és véleményük beigazolását láthatták, amikor a megjelenő gépekre leadott ütegtűz robbanási pontjai a kötelek alatt és lemaradva jelentek meg.

Ekkor saját bőrünkön tapasztalhattuk, hogy még abban az esetben is, ha a löelemképzőt megfelelően korszerűsítették volna, a légvédelmi tüzéség maga korszerűtlenné vált. Ugyanis a 8 cm-es 29 M-ju löveget is ki kellett volna cserélni, illetve nagyobb lövtávolságú löveggel kellett volna felcserélni.

Ezenkívül a sebesség, távolság, illetve a magasság növekedésével a találati valószínűség is csökkent. Legfőbb hibaforrás a távolságmérésnél adódik. Míg két km távolságig 13 m hibával kell számolni, addig 10 km-nél ez a hiba 320 m-re, 15 km-nél 720 m-re nő. Ha tehát minden hibaforrást kikapcsolva, csak a távolsági hibát nézzük, akkor a következő helyzet adódik: A 8 cm-es 29 M. légvédelmi ágyú óraműgyújtós légvédelmi gránátjának hatásos repesztere légi célnál 200 m/mp. végsebesség mellett (kb. 10 km távolságnak felel meg) magasságban 19 m, átmérője 51 m. A veszélyes repesztér, amelynek határáig hatásos repeszdarabok eljutnak, egy olyan gömb, amelynek sugara kb. 300 m. Tehát egy 7000 m magasán és az üteg mellett 7 km-re elszálló gépre a légvédelmi tüzéségünk a tüzet, csak a távmérési hibát alpulvéve, majdnem reménytelenül kezdte meg. Mint-hogy a löveg hatótávolsága igen kicsi volt, nem volt idő a távolsági hibán segíteni, mert a gép ez idő alatt a tűzhatás körzetéből kilépett.

Amikor a német hadsereg a fontosabb tárgyak légvédelmére ki-

rendelt ütegek némelyikét lokátor-készülékkel látta el, amely mérésnél nagy távolságra, 10—20 km-re is csak 10 m hibával dolgozott, ez a hiba kiküszöbölődött, de ez a löelemképző műszer korszerűtlenségén és a löveg hatótávolságának elégtelenségén nem változtatott.

Még a német hadsereg légvédelmi tüzérsége sem tudott lépést tartani a repülés fejlődésével, pedig ők minden eszközt felhasználtak arra, hogy a háborút megnyerjék. Európának majdnem minden gazdasági forrása és pénze rendelkezésükre állott. A Juhász—Gamma-féle löelemképzőt átvéve, azt teljesen korszerűsítették. A távmérőt, mely nálunk a löelemképzőtől külön volt, beépítették a műszerbe és így sok hibaforrás lett kiküszöbölve. A 8 cm-es lövegről a 8.8 cm-re, majd 10.5 cm-re, végül a 12 cm-es lövegre tértek át. Ezek a lövegek rendelkeztek ugyan megfelelő lőtávolsággal, de nehézkessé váltak és gyorsan mozgó légi célnál alig voltak használhatók. A további fejlődésnek útját állta a német ipartelepek ellen folytatott hatalmas légitámadás, amely a német ipar teljes megsemmisítéséhez vezetett.

A nagyhatalmak hadseregei közül a szovjet hadsereg légvédelmi tüzérségének hatalmas löszermennyiség állt rendelkezésére, s így valószínűsítő tüzfüggőnyt lőtt a repülőkhöz. Ez az eljárás hatásosnak bizonyult és igen sok német gépnek lelövését eredményezte. Ezt kiegészítette a szovjet hadseregnél mintaszerűen megszervezett csapatlégvédelem, amely alacsonyan elszálló gépekre hatalmas tüzet zúdított és ha nem is biztosított 100%-os sikerrel, igen zavarólag hatott az ellenséges gépekre.

Az angol-amerikai hadsereg légvédelme a Radar állandó tökéletesítése folytán igen javult és ezt az előnyt hatalmasan ki is használta. Mintaszerű volt az angol-amerikai hadseregnél a légifegyvernem és a légvédelem összműködése és csak így képzelhető el, hogy 1940—41-ben a németek részéről megindított hatalmas légi offenzíva az erős túlsúly ellenére, a legnagyobb kudarccal végződött.

A végső tapasztalatokat leszűrve, a légvédelmi tüzérségre az eljövendő háborúban is szükség lesz, de mindenkor a legszorosabb együttműködésben a légierővel, mintegy annak kiegészítőjének kell lenni. Korszerűsített lövegekkel és műszerekkel, igen nagy kezdősebességgel rendelkező löszerekkel minden időben nagy veszélyt fog jelenteni a repülőgépek számára.

Eltér Géza

MAGYAROK A STOCKHOLMI ÖTTUSA VERSENYEN

A Svéd Modern Pentatlon Szövetség meghívta Magyarországot az október 19—23-a közötti rendezésre került nemzetközi modern öttusa versenyre. Előzőleg a vallás- és közoktatásügyi minisztérium a N. S. B. Modern Pentatlon Intézöbizzott-ságával megtárgyalta a részvétel kiállításait. A magyar olimpiiai bizottság ennek alapján válogatott modern öttusa csapatot küldött ki a stockholmi nemzetközi versenyre.

Versenyzöink már számos honi viadalt hagytak maguk mögött, így a vezetöség remélhette, hogy meg fogják állani helyüket ezen a nemzetközi viadalon is.

Mint a magyar olimpiiai bizottság szakértöje, Jös Miklós alezre-des vezette a csapatot.

A válogatott csapat tagjai voltak:

Karácson László ht. százados,
Szondy István egyetemi hallgató,
Hegedüs Frigyes egyetemi hallgató,
Hegedüs István egyetemi hallgató és
Rátonyi Sándor sajtóelőadó.

A magyar csapat október 10-én érkezett meg Stockholmba. Két nap állott rendelkezésére, hogy az utazás fáradalmait kipihenve még a verseny előtt könnyű edzést folytasson.

A magyar csapat a megérkezés pillanatától kezdve nagy népszerűségnek örvendett. Kiváncsian lesték az idegenek, hogy fiatal versenyzöink milyen erőállapotban és felkészültséggel lépnek a küzdelembe. Tréningjeinket tömeges érdeklödés kísérte és csakhamar visszhangját hallhattuk a svéd lapokban annak, hogy a magyar csapat népszerű és egyike a legerösebb csapatoknak.

A svéd sportvezetök mind régi versenyzök, köztük Thofelt örnagy, a Svéd Modern Pentatlon Szövetség fötitkára és a svéd csapat kapitánya kifejezett adott annak, mennyire örül a magyar csapat jó formájának. Tudja már előre, hogy a csapat papírforma szerint is egyedüli vetélytársa a svéd csapatnak.

Október 19-én a — versenyeket megelőzőleg — meghívást kaptam a Svéd Modern Pentatlon Szövetség konferenciájára, ahol az összes résztvevö nemzetek csapatvezetöi megjelentek.

A megbeszélésen Thofelt örnagy elnökölt és egyben a svéd csapatot képviselte.

A nemzetközi viadalon hét nemzet vett részt 28 versenyzövel. A svédek ezenfelül még 16 versenyzöt indítottak, akiknek eredménye

beszámított a végeredmény kiértékelésénél. Így a mezőny 44 résztvevőből állott. A konferencián sorolták ki a nemzetek részvételi számát (startszámát). A sorsolás eredménye volt:

1. startszámmal indult Finnország,
2. „ „ Svájc,
3. „ „ Svédország,
4. „ „ Magyarország,
5. „ „ Anglia,
6. „ „ Franciaország,
7. „ „ Amerika.

Ez a sorsolás azt jelentette, hogy a vezetők a fenti sorrendben fogják húzni versenyzőink részére a startszámokat. A konferencia után minden csapatvezető megkapta a részletes programot:

október 19-én, 15 órakor lovaglás pályabemutatója,

20-án 10 órakor 3000 m-es tereplovaglás a Solda környéki terepen,

21-én, 10 órai kezdettel egy tusra menő párbajtőrívás a Karlshberg-i szövetségi tornateremben,

22-én, pisztolylövés a városi lőtéren,

22-én, 20 óra 30 perces kezdettel 300 m-es gyorsúszás a svéd sportpalota fedett úszodájában,

23-án, 14 órai kezdettel 4000 m-es terepfutás, a Stadionban, 21 órai kezdettel díjkiosztás.

A programot a svédek percnyi pontossággal betartották.

*

Általában minden magyar versenyző testileg és lelkileg kiegyensúlyozottan, jókedvvel szállt a versenybe. Ez a nemzetközi verseny volt első külföldi szereplésük. Nyugodt voltam, hogy bár versenyzőink külföldi tapasztalattal nem rendelkeztek, mégis minden versenyszámban kemény győzniakarással vették fel a küzdelmet.

A lovaglópálya sziklás és nehéz terepét 25 beépített akadály tarkította. A lovakat a helyszínen sorsolták ki. Versenyzőink közepes lovakat kaptak. A pályának hibátlan vétele igen nehéz lovas feladat volt.

1. A lovaglásban versenyzőink a következő eredményeket érték el.

Karácson László 7.

Szondy István 37

Hegedüs Frigyes 32.

Hegedüs István 33.

Rátonyi Sándor 35.

Az öttusa vívószámában versenyzőink igen eredményesen és erősen küzdöttek, bár párbajtőreinket a fegyversúlyi nem találta szabályszerűnek és 9 fegyverünk közül csak 3 hitelesített. Ez a körülmény a vívóverseny elején kissé elkedvetlenítette valamennyi ver-

senyzőinket. A hiba az volt, hogy Magyarországon sem a vívószövetség, sem pedig az egyes sportszaküzletek nem tudnak beszerezni korszerű találatjelző készülékeket és fegyvereket. Tehát a mi versenyzőink sem rendelkezhettek kifogástalan párbajtőrökkel. Sikertült egyik régebbi svéd versenyzőtárustól kölcsönkérni versenyzőink részére 3 darab szabályszerű bárbajtört. A szerzett új fegyverekkel versenyzőink derekasán küzdöttek.

A magyar csapat.

(Jobbról) Szondi, Hegedüs I., Fredholm svéd százados összekötő tiszt, Jós alezredes, csapatkapitány, a Magyar Olimpiai Bizottság képviselője, Vogel svéd százados, Karácson, Hegedüs F., Ráthonyi sajtóelőadó.

2. A vívóverseny eredménye:

Karácson László 11.

Szondy István 19.

Hegedüs Frigyes 36.

Hegedüs István 29.

Rátonyi Sándor 42. helyen végzett.

*

A pisztolylövés verőfényes őszi délelőtt folyt le, kiváló világítási viszonyok mellett. Ebben a sportszámban versenyzőink 100%-osan megállták helyüket. A csapatba számító 3 résztvevőnk, Karácson, Szondy és Hegedüs Frigyes egyenkint 20-as találatot értek el.

3. A pisztolylövés végeredménye:

Karácson 20 találattal 186 köregységgel a 13. helyen végzett.

Szondy 20 találattal 188 köregységgel a 8. helyen végzett.
 Hegedüs F. 20 találattal 188 köregységgel a 9. helyen végzett.
 Hegedüs I. 18 találattal 158 köregységgel a 42. helyre esett vissza.

Rátonyi 19 találattal 169 köregységgel a 38. helyen végzett.

4. Az úszás végeredménye:

A modern öttusa úszószámában az összes résztvevő nemzetek igen komoly ellenfeleknek tartották a magyar csapat tagjait. Sejtésük be is igazolódott az eredményekben.

Karácson	8.	lett	4 perc 40'4-es idővel,
Szondy	5.	„	4 „ 20'9-es „
Hegedüs F.	21.	„	5 „ 18'7-es „
Hegedüs I.	3.	„	4 „ 14'0-es „
Rátonyi	37.	„	6 „ 18'0-es „

5. 4000 m-es terepfutás startja a stadionban volt. Az útvonal a maratoni kapun keresztül változatos terepre vezetett. Minden versenyző tudása legjavát adta ebben a versenyszámban is.

A futás végeredménye:

Karácson	13.	lett	15 perc 33'5-es idővel,
Szondy	18.	„	16 „ 06'4-es „
Hegedüs F.	20.	„	16 „ 07'2-es „
Hegedüs I.	33.	„	16 „ 46'8-es „

A nemzetek csapatversenyében a végeredmény a következőleg alakult:

1. Svédország	103	ponttal,
2. Magyarország	147	„
3. Finnország	193	„
4. Svájc	197	„
5. U. S. A.	207	„
6. Franciaország	257	„
7. Anglia	297	„

*

Az egyéni versenyben versenyzőink a következő helyezéseket érték el. A pontozás az olimpiai szabályok szerint történt.

2. helyen végzett Karácson László CSMTK. 52 ponttal,

15. helyen végzett Szondy István Cegl. Vasutas S. E. 118 ponttal,

25. helyen végzett Hegedüs Frigyes CSMTK. 118 ponttal.

E három versenyző összeredménye számított be a magyar csapat nemzetközi eredményébe.

34. helyen végzett Hegedüs István BSZKRT 140 ponttal,

40. helyen végzett Rátonyi Sándor 157 ponttal.

A verseny befejezésekor a Karlsberg-i katonai főiskola dísztermében Cederschiöld tábornok adta át a tiszteletdíjakat.

Október 24-én G. Dyrssen tábornok meghívott az 1948. évi olimpiászt előkészítő öttusa nemzetközi konferenciára, ahol megjelentek a résztvevő nemzetek összes vezető képviselői is.

A megbeszélésen megtárgyaltuk a modern pentatlon olimpiai

szabályai közül azokat, amelyek módosításra szorulnak. Sorra tárgyalta a konferencia az öttusa egyes számait. Általában az általunk összeállított szabályokat fogadták el, amelyet angol nyelvű fordításban a konferencia elé terjesztettem.

Elfogadták a következő módosításokat:

Minden nemzetközi öttusa versenynek 5 napig kell tartani. Naponta csak egy versenyszám rendezhető meg.

1. Lovaglásnál:

A sarkantyú tollának hossza csak 3 cm gömbben végződő lehet. A pálca hossza 75 cm. Az indításnál a versenyző csak repülő rajttal haladhat át az indítóvonalon. A 10 m széles indítóvonal mindkét oldalát 5 m-es hosszúságban deszkafal övezze.

2. Vívásnál:

Mindenki mindenkivel köteles vívni.

A küzdelem egy-tusra megy. Kettős találattal esetén mindkét küzdő részére a küzdelem vereségnek számít.

A találatjelző készülék 1/15-öd mp-es állítású.

3. Lövészetnél:

A 10 körös tábla marad fekete alapszínnel, a zónakörök színe barna, vagy vörös.

A pisztoly markolata síma legyen, úgynevezett „orthopéd“ markolat használata kizárással jár. A táblák forgása a függőleges tengely körül történjék.

4. Úszásnál:

A versenyzők úszóöltözete a szabályokban előírt méretű úszómez. Alatta nem kell kis úszónadrágot hordani. Úszónadrágban a versenyző nem állhat starthoz.

5. Futásnál:

A versenyzőknek az útvonalon mindenütt kettős zászlók között kell áthaladniuk.

Ezután Thofelt őrnagy ismertette a versenynél alkalmazott új pontozási szabályokat. Erre vonatkozólag az elnökség a nemzetek képviselőit felkérte, hogy véleményüket a londoni találkozón írásban nyujtsák be. Az új pontozás gyakorlati alkalmazását kipróbálás után fogjuk ismertetni.

A konferencia harmadik témája a nemzetközi modern pentatlon szövetség megalakítása volt. A személyi kiválasztások megtörténtek, amelyekhez minden tag egyhangúlag hozzájárult. A hivatalos kiértékelések későbbi időpontban kerülnek sorra.

*

A megbeszélést Dyrssen elnök búcsúszavai zárták le. Meleg búcsúszavakban méltatta a résztvevő nemzetek sportteljesítményét, külön megemlékezve a magyar csapat kiváló teljesítményéről és a vezetés helyes irányáról. Egyben megköszönte a Svéd Pentatlon Szövetségnek adományozott „Modern öttusa“ című szakkönyvet, amelynek svéd kiadásához ő fogja írni az előszót.

*

Minden sportember szívét csak megelégedés töltheti el, hogy a magyar öltusa csapat e nemzetközi versenyen vívta ki Magyarországról részére azt az előkelő helyet, amelyet nálunknál sokkal nagyobb nemzetek is irigyelnek.

Jós Miklós

VADÁSZLOVAGLÁSOK AZ 1. HADOSZTÁLYNÁL

A nyári kiképzési időszak befejezése után az átszervezés megkezdésével, kiképzett honvédeinknek a határ vadászolathoz és más honvédségi szervekhez történt átadásával, az egy évi szolgálati idejüket letöltött bajtársak leszerelésével, látszólagos pangási idő állott be hadosztályunknál.

Ezt az időt — a sajnos még mindig verőfényes és nem a megszokott ködös, hűvös, esős — őszi időnyt használtuk fel a „rég világ“-ból is ismert vadászlovaglások megrendezésére.

Nem a „rég világ“-ot akartuk mi ezzel visszaidézni. Lovaglásaink nem úri szórakozást jelentettek, hanem abból indultunk ki, hogy ami jó volt, ami szórakozást jelentett az urlovasoknak, az jó lesz és szórakoztató a katonai szolgálatot teljesítő munkás-paraszt ifjúságnak is. A másik cél pedig az volt, hogy a katonai lovassport és ezen keresztül a kiképzés érdekeit szem előtt tartva ifjú lovasainkat és lovainkat is vidáman sportolva szoktassuk hozzá a terepen való mozgáshoz, meg a természetes és mesterséges akadályokon való áthataláshoz. Nem akartunk lovas primadonnákat nevelni, hanem biztosan ülő és erős szívű lovasokat.

Október 1-én tartottuk az első lovaglást, összesen 6—7 kilométernyi teljesítménnyel, amibe egyelőre csak természetes akadályokat, árkokat, mászatokat iktattunk be. De ettől kezdve minden szerdán megindult a mezőny, az üteg legénysége, tisztihelyettesei és tisztjei, az 1. önálló lövészszázalaj lovasított tisztihelyettesei és tisztjei, valamint a hadosztályparancsnokság törzsének tisztjei.

A teljesítmény hétről-hétre fokozódott, a kedv és a lovassport iránti szeretet méginkább. Aki csak egyszer is látta a „Halali“ után a kipirult arcú, jókedvtől ragyogó szemű „vadászokat“ az meggyőződhetett arról, hogy helyesen fogtuk meg a célt, a biztos lovasok kiképzésének célját.

Pedig nem is igazi farka után mentünk, nem is rókát hajszoltunk, csak a Tolna környéki, valóban lovas terepsportra teremlett környéken lovagoltunk végig, a vadászatot csak feltételeztük. A „lovas vadászatot“ csak a mezőnyt vezető „falkamester“ és a két oldalt mellette lovagoló „ostoros“ jelezte.

A lovak erőnléte az összes vadászat alatt kiválónak mutatkozott és ha az első lovaglások alatt volt is néha kavarodás és kitörés az akadályoknál, a hibapontok mind kevesebbek lettek, jelezve, hogy a lovak is hozzáedződtek a terepen és akadályokon át való mozgáshoz.

Az akadályok általában 80 centiméter magasak és 1—2 méter szélesek voltak. Változatos és terephez alkalmazkodó akadályokat telepítettünk. Szántóföldeken tengeriszár, bokros területeken sövény, erdőátvágásokban kidőlt szálfák, vastagabb rönkök, ölfarakás és a mindenütt előforduló — de ez évben a szárazság miatt vízzel nem telt — árkok, 2—3 méteres meredek falú homokgödrök és persze a „Hubertus lovaglás“ nagy akadály, a Tolna-i Duna-ág átgázolása.

Balesetek nem fordultak elő, kivéve a „Hubertus“-on, ahol egyik százados bajtársunk az első akadállynál lóról bukott és jobb karját törte.

Az utolsó vadászlovaglást a „Hubertus“-t november 4-én tartottuk meg.

A teljesítmény 16 kilométer volt 5 rohamban, 26 akadállyal, az utolsó roham végén 80 centiméter magas karamkerítés átugratása után felszabadított mezőnnyel 600 méteres kifutóval.

A lovasokat díjaztuk, helyesebben a győzteseknek 1—1 emléktárgyat nyújtottunk át tiszteletdíjképpen.

Az abszolút győztes az összes vadászlovaglásokon hibapont nélkül részt vett és kifutóban is elsőnek célba érkezett Bódoczi Dezső őrmester (1. ö. üteg) volt, aki a vadászlovaglások jelképes vadásztróféáját a „rókafarkat“ kapta. Ezenkívül egy ezüst hamutálca tiszteletdíjban részesült, amivel elnyerte a lovas fegyvernembeli öreglovas (tiszték, tiszthelyettesek) díját.

Sós István őrmester (1. ö. üteg) az összes vadászlovaglások hibapont nélküli teljesítéséért egy ezüst hamutálca tiszteletdíjban részesült.

A nem lovas fegyvernembeli tiszték és tiszthelyettesek díját, ugyancsak egy ezüst hamutálcát Létay Gyula százados (1. ö. zászlóalj) nyerte el.

Az ujonc lovasok tiszteletdíját, egy ezüst poharat Bakai János tizedes (1. ö. üteg) nyerte.

Vadászlovaglásainkkal a kitűzött célt elértük. De a legnagyobb eredmény az, hogy a környék paraszt ifjúsága nagy érdeklődéssel és kedvvel figyelte lovaglásainkat. Ha a jövő esztendőben a nyereg kérdést meg tudjuk valamiképp oldani akkor nincs messze az idő, amikor a régi világ pirosfrakkos „urlovasai“ helyett új és régi gazdák fiai, munkás és paraszt ifjúság fogja a „Hubertus“-t végig lovagolni. Az országos sport szempontjából sem megvetendő ez a gondolat, miként a stockholmi öttusázók eredményei is igazolják.

A tüzérség jövője.

(Vittoris tengerészeti alezredes cikke a „Rivista militare“ 1947. 5. számából.)

Ismertetés és hozzászólás.

A szerző cikkében az elmúlt háborúban szereplő lövegek és rakétavetők jövőbeni alkalmazhatóságát tárgyalja és az alábbiakat állapítja meg.

Jelenleg a lövegek és rakétavetők kölcsönösen kiegészítik egymást. Amíg a löveg jellemző tulajdonsága a nagy lövedékhatás, lőtávolság és löszabatosság, addig a rakétavetőké a mozgékony-ság és a nagy tűzsűrűség (valamely területre meghatározott idő alatt leadott lövés).

A korszerű hadseregek tűzfegyvereivel szemben felállítandó legfontosabb követelmény a mozgékony-ság, nagy lőtávolság és lövedékhatás, valamint a löszabatosság, ezért a jövőben a rakétavetők csak abban az esetben fogják a lövegeket helyettesíthetni, ha mozgékony-ságukhoz a megfelelő lövedékhatás és löszabatosság is járul.

A két fajta fegyvert a három követelmény szempontjából a szerző összehasonlítja.

Mozgékony-ság.

Az elmúlt háborúban a mozgékony-ság nagy szerepet játszott. Lényege az, hogy a tűzfegyverek gyorsan tudjanak állást változtatni. Ezt a követelményt megközelíteni látszanak az önjáró talpazatra szerelt lövegek. A mozgó háború szempontjából előnyösnek látszik a lövegek mozgékony-ságát a hatás rovására növelni. Első pillanatban azonnal szembeötlik a rakétavetők előnye a lövegekkel szemben, mert a vetők súlya csak tört része a löveg (azonos hatású) súlyának.

A tűzfegyvereknek a tűzhatás kifejtéséhez azonban löszerre is szükségük van, ezért a mozgékony-ság elbírálásánál a fegyver súlya mellett a szállítandó löszersúlyt is számításba kell venni. Azonos lövedékhatású gránátot és rakétát összehasonlítva láthatjuk, hogy a rakéta mindig nehezebb, mindig nagyobb holt súlyt tartalmaz, mint a gránát, mert hiszen a hajtórészt is magába foglalja, ami nem vesz teljes mértékben részt a hatás kifejtésben (repezshatás). Ugyancsak nagyobb a rakétáknál az azonos lőtávolság eléréséhez szükséges hajtótöltet. A cikk szerzője összehasonlítja valamely megosztott és egyesített tüzérségi löszér és a rakéta összsúlyát úgy, hogy egyforma legyen a torkolati energia. A löpor stb. súlyokat a gránát súlyához viszonyítja.

Megosztott tüzérségi lövés = 1.3 p

Egyesített tüzérségi lövés = 1.7 p

Rakéta lövés = 3 p, ahol p = a gránát súlya.

Az adatokból megállapítható, hogy a szállítandó lözsúly 1.3, 1.7, 3 arányban növekszik a rakéta hátrányára. Az összehasonlítás azonban csak egy bizonyos (torkolati energia) szempontból áll helyt, mert ha más pl. azonos lőtávolság, vagy azonos romboló hatás szempontjából vizsgáljuk a súlyokat, más értékeket kapunk. Az összehasonlítás azért sem megfelelő, mert az eddig alkalmazott füstnélküli lőpor rakétahajtó anyaggal még nem sikerült gyakorlatilag a lövegek kezdősebességét elérni.

A rakéta löszerjavalmazásának súlya tehát kb. kétszerese a lövegének (nagyjából azonos feltételeket vizsgálva), de a szállítóeszközök motorizálásával a fegyver mozgékonyságát rontó nagyobb lözsúly fékező hatása lényegében ellensúlyozható, így végeredményben a rakétavető mozgékonyága megmarad.

Lőtávolság és hatás.

A tűzfegyvereknél érthető okokból minél nagyobb lőtávolságra törekszünk. Az ismert rakétavetőkkel még nem sikerült a lövegekkel elérhető nagy lőtávolságokat elérni úgy, hogy a célt megfelelő löszabatossággal lődözhessük. Ugyancsak hátrányban van a rakéta olyan célok leküzdésénél, ahol nagy csapódási sebességet kívánunk a nagy behatolási mélység elérése érdekében (pl. betonfedezék). A mai vetők előnye ott domborodik ki, ahol a mozgékonyság a fontos, tehát tábori viszonylatban, tábori lövegek ürméreténél, különösen élő vagy gyengén fedett célok ellen, ahol az aránylag kis csapódó sebesség hátránya nem játszik szerepet. Nagyobb ürméreteknél, ahol a mozgékonyság rovására a nagy lőtávolság, nagy romboló hatás, nagy szabatosság a döntő (pl. partvédő, vasúti löveg, stb.) a rakéták ma még hátrányban vannak, különösképpen, ha meggondoljuk, hogy ilyen fegyvereknél a nagy lövedéksúly a töltésnél különleges töltőberendezést kíván (össze kell vetni a rakéta kétszeres súlyát).

Meg kell azonban állapítani, hogy a rakéták bizonyos feladatok végrehajtására máris erős vetélytársként jelentkeztek a nagy ürméletű lövegekkel szemben. Gondolunk itt a közismert „V” fegyverekre, melyek jellemzője az, hogy a tábori viszonylatban alkalmazott lőporral hajtott rakétákkal szemben nagyobb energiájú hajtóanyagot alkalmaztak (alkohol, oxigén).

Löszabatosság.

Legnagyobb hátránya a mai rakétának a rossz löszabatosság a löveggel szemben. A rakéta röppályamenti jó lövésszaki viselkedését több módszerrel igyekeztek megjavítani. Vezetőszárnyakat alkalmaztak, vagy a hajtógázokat érintőleges irányú nyílásokon kiáramoltatva a rakétát megforgatták hossz tengelye körül. Érthető a törekvés, mert

a nagyobb szórás bizonyos cél leküzdésénél nagyobb lőszer elhasználást követel.

Összefoglalásul a szerző megállapítja, hogy a rakétavetőök tökéletesedésével fokozódó térfoglalásukkal kell számolni.

Az igen értékes és jó meglátású cikk bizonyos szempontokból kiegészítésre szorul. Valamely fegyvert egy ipari korlátok közé szorított kis államnak nemcsak tisztán katonai szempontok szerint kell elbírálni, hanem az állam adott gazdasági lehetőségeinek szempontjából. A cikk nagyon tetszetősen ismerteti az egyes katonai (technikai) szempontokat, kiterjedve a löszabatosságra, lőtávolságra, hatásra és mozgékonyaságra, azonban nem lesz talán eredménytelen, ha az alábbi szempontokkal egészítenénk ki a fegyverek összehasonlítását:

tűzgyorsaság,
tűzkészültség,
üzembiztosság,
egyszerű kezelhetőség,
nagy élettartam,
korszerűség.

De ki kell még egészíteni a vizsgálatot ipari és gazdasági szempontból is az alábbiakkal:

olcsó előállítás (könnyű gyárthatóság, tömeggyártás lehetősége),
kevés anyag és munkafelhasználás,
honi gyártás
kevés fegyvertípus (sok azonos alkatrész),
több feladatra való alkalmazhatóság.

Végül egészítsük ki a szerző által tárgyalt szempontokat bizonyos egyéb tényezők figyelembevételével.

Vegyük most sorra ezeket a szempontokat és hasonlítsuk össze a lövegeket és rakétavetőket.

Tűzgyorsaság.

Az összehasonlításnál el kell tekintenünk a kis ürméretű öntöttö lövegektől (gépágyú), mert ilyen kisürméreteknél a rakétaelv gyakorlati alkalmazása itt nem részletezett okok miatt ma még nem válik be. Az összehasonlítás legegyszerűbben egy példa alapján világítható meg. Követeljük meg a legnagyobb lövésszámot és a legnagyobb tűzgyorsaságot úgy a lövegtől, mint a vetőtől és vizsgáljuk meg a leadható lövések számát. A továbbiakban mindig a 10.5 cm-es tábori tarackot hasonlítjuk össze az ismért 15 cm-es 43 M. német rakétavetővel, mert ez a löveg képviseli ma a háború tapasztalatai alapján a könnyű tábori löveg típusát.

Az összehasonlítást két esetre korlátozzuk és pedig akkor, amikor a legnagyobb tűzgyorsaságot (tűzhatás) igen rövid idő alatt akarjuk elérni (tűzrajtaütés pillanat célra) és amikor a nagy tűzhatás aránylag hosszabb ideig fejtendő ki (pl. zárótűz, vagy igen élénk tűzben leadott bénítótűz).

Lássuk most a lövegek és vetők által kifejthető legnagyobb tűzgyorsaságot.

A 43 M. 15 cm sorozatvetőt véve alapul a vetővel az első 10 másodpercben 6 lövés adható le, amely 90 mp-ként megismételhető, tehát

10 mp alatt	6 lövés	
100 „ „	12 „	
190 „ „	18 „	adható le.

A tűzer löutasítás előírja, hogy könnyű lövegből

60 mp alatt	10 lövés	(10 mp alatt	1.6 lövés)
120 „ „	15 „	(100 „ „	= 13.5 „)
180 „ „	20 „	(190 „ „	= 20 „)

adható le, mely, után 5 perces (300 mp) lassú tüzet kell leadni percenként 1 lövéssel.

4 löveges üteget véve a rakétavetős üteg 10 mp alatt 24 lövést adhat le, míg a löveges üteg 6—7 lövést. A maximális, kb. 3 perces igen élénk bénítőtűzben a vetős üteg 72 lövést, a löveges üteg 80 lövést tud leadni.

Az első pillanatban láthatjuk, hogy pillanatkélok ellen a vetőnek igen nagy előnye van, míg igen élénk bénítőtűznél a tűzhatás kb. azonos. Ha azonban meggondoljuk, hogy amíg a lövegekkel 5—10 perces tűzszünetet kell tartani a lövegek épségének fenntartása miatt, addig a rakétavető maximális tűzgyorsaságát gyakorlatilag bármilyen hosszú ideig fenntarthatja, más szóval tűzcsapásait tetszés szerint megismételheti.

Meg kell itt mindjárt állapítani azt, hogy a leadható lövések száma csak akkor gyakorlati értékű, ha a szórást nem növeli meg túlságosan, tehát minden lövés után nem kell újra irányozni. Ez a lehetőség csak jól „berázódott“ lövegeknél áll fenn a nagy hátralökés miatt. A vetők sajátságából kifolyólag a gyorstűz leadásakor ez a feltevés nem szükséges, tehát a tüzelőállás elfoglalásakor azonnal már az egyes lövések ellenőrzése nélkül is jó találatképet kaphatunk. Még nagyobb a különbség nagyobb űrméreteknél. Nem kell külön hangsúlyozni, hogy bizonyos esetekben döntő fontossággal bírhat a tartós gyorstűz, vagy a tűzcsapás megismétlésének lehetősége.

Tűzkészültség.

A tűzkészültség fokát azzal az idővel mérhetjük, amely szükséges menetből az első lövés leadásáig.

A tábori lövegeket menetközben érthető okokból nem mozgathatjuk töltött állapotban, mert a löveg elzárása nem teljesen biztos. A vetőknél az elektromos gyújtás kikapcsolása nagyobb biztonságot nyújt akaratlan elsütés ellen, így a készültség ideje a töltés idejével megrövidül. Az önjáró lövegek, amelyeknek csöve haladás közben az ellenség felé irányul előnyomulás közben szintén töltve mozoghatnak,

illetőleg a tüzelőállásba való mozgásnál idővesztés nélkül tölthetők, ezt a hátrányt kiküszöbölik. Hátrányuk azonban mégis, hogy az első lövésnél nem adható le nagy lövésszámból álló tűzcsapás, úgy mint a rakétáknál.

Üzembiztosság.

Üzembiztos fegyvertől azt követeljük, hogy lövés (használat) közben minél kevesebb tűzszünetet okozó akadály lépjen fel. A lövegek aránylag bonyolult szerkezete, a lövés okozta nagy fegyverigénybevétel (hátralökés) lényegesen több működési zavart okozhat, mint az egyszerű szerkezetű vető, ahol legfeljebb egy-egy vetőcső (sin-pálya) kiesésével számolhatunk. A működési akadályoknál az egész löveg tüzelésképtelen, míg a vetőnél rendszerint a vető részben tovább tüzelhet.

Egyszerű kezelhetőség.

Különösen fontos a kiképzés és az akadály elhárítás szempontjából. A vetők egyszerű szerkezete azonnal szembeötlő a löveggel szemben, ami a kiképzést lényegesen megkönnyíti és egyszerűsíti.

Nagy élettartam.

Különösen fontos egy iparilag kevésbé felkészült államnál, hogy fegyverei minél tartósabbak legyenek, más szóval valamely fegyverrel lényeges alkatrész (cső) cserélése nélkül minél több lövés leadható legyen. A lövegeknél a használat következtében éppen a legdrágább alkatrész, a cső válik aránylag gyorsan az ürméret és löveg-típus szerint használhatatlanná. Valamely 10.5 cm ürméretű könnyű tarackból leadható lövések száma kb. 15.000. Egy aknavetőből leadható lövések száma legalább 30.000. Ezzel szemben a rakétavetővel gyakorlatilag meg sem határozható lövésszám adható le, hiszen a lövés leadása a vetőt lényegesen nem veszi igénybe. Hogy gyakorlati értéket kapjunk, nem sokat tévedünk, ha a löveg és az aknavető közötti különbséget az aknavető és rakétavetőre is alkalmazzuk. Ennek alapján a rakétavetővel leadható lövések száma kb. 60.000.

Nézzük, hogy mit jelent ez ár szempontjából. A vető ára a löveghez viszonyítva kb. 1/4-e, az eltüzelhető lőszer négyszerese, így a vető élettartam szempontjából nyolcszor olcsóbb a lövegnél.

Korszerűség.

Ugyancsak fontos különösen egy kis állam szempontjából, hogy valamely drága fegyvere minél tovább korszerű maradjon. Mint már az eddig tárgyaltak alapján világosnak látszik, a lövegek korszerűsége erősen vitatható. Ellenvetésként élhetünk azzal, hogy megemléítettük azt, hogy a rakétavető is lényeges fejlődés előtt áll, tehát mai formájában nem lesz sokáig korszerű. Azonnal le kell szögezni azt, hogy a fejlődés nem annyira a vető vonalán, hanem a rakéta

részéről várható, ami viszont nem veszélyes, hiszen a lőszer korszerűsítése nem érint nagy raktárkészletet, mert a lőszer fogyóanyag még békében is. Különösen fontos ez a tény a háborúban, ahol a követelmények jelentkezésekor a korszerűsítésnek vagy újításnak gyorsan és kevés anyagipari kapacitáskieséssel kell végbemennie. Valamely változtatás a lőszer vonalán sosem mozgat meg olyan nagy ipari ágazatot, mint a löveg és előnye, hogy a régi és az új anyag csak aránylag rövid ideig szerepel együtt (utánpótlás, stb.). Azonkívül mint az eddigiekben már láttuk, a rakétavető jóval olcsóbb a lövegnél, ezért aránylag kevesebbe kerül a korszerűsítés.

Olcsó előállítás: a) könnyén gyárthatóság,

b) tömeggyártás,

c) kevés anyag és munkafelhasználás.

Minden államnak törekednie kell olcsó fegyverekre, mert a hadikiadások mindig nagy terhet képviselnek. Hangsúlyozni kell azonban az olcsóságot olyan értelemben, hogy egy korszerűtlen fegyver általában nem olcsó. Olcsó ruha hamar szakad.

Az olcsó fegyver a kívánt korszerűség mellett könnyen, tömeggyártással, kevés (és bőven rendelkezésre álló) anyag és munka felhasználással gyártható. Rendszerint igen nehéz az olcsóság követelményét teljesíteni a korszerűség követelménye mellett, mert a két tényező az előállíthatóság (költség) szempontjából bizonyos mértékben ellentétes hatású.

a) a könnyen gyárthatóság alatt azt érthetjük, hogy a fegyver minél nagyobb részben közönséges szerszámgépeken legyen legyártható különlegesen képzett szakemberek (gyártó és ellenőrző) tömeges beállítása nélkül, más szóval, hogy minél kevesebb különleges hadiszergyártó gépeket és szakembereket kelljen beállítani. Minél különlegesebben, drágábban gyártható valamely fegyver, annál több speciális, csak erre a célra beállítható gép (pl. különleges lőszer-gyártó gépek és annál több szakembert kell a hadiipar számára biztosítani a polgári ipar rovására).

Természetesen el sem képzelhető, hogy azt az ideális célt elérjük, hogy a fegyverzeti cikkeket bármely kapcsolatos polgári vonatkozású ipari szakmával, annak gépeivel és szakembereivel teljesen legyártathassuk. Mindenesetre a fegyverek megszerkesztésénél minél jobban meg kell közelíteni ezt az ideált, hogy szükség esetére minél kisebb hadiipari kapacitást (gépben és emberben) kelljen állandóan fenntartani akár foglalkoztatottság nélkül is és jórészt megelégedhünk a hadigyártás előkészítésével a polgári ipari vonalon.

Ha valaki csak valamennyire ismeri a rakétavetőket szerkezetét (akár a csöves vagy a sínpályás) és működését, bővebb magyarázat nélkül azonnal elfogadja, hogy a vetők gyártása jóval olcsóbb, mint lövegé. Elég lesz talán egy alkatrészt összehasonlítani, a csövet, amely a legdrágább a lövegnél. A csövet 2.500—3.000 atmoszféra nyomásra kell méretezni különleges anyagból, különleges eljárással készíteni, majd a lövésre alkamassá tenni (huzagolás). Ezzel szemben a rakétavetőcső vagy sín, minthogy nyomás vagy egyéb igénybevétel (pl.

lővegeknél súrlódás) alig van, a legegyszerűbb eljárással különleges felkészültség nélkül gyártható (pl. Mannesmann eljárás).

b) A tömeggyártás szükségességét és olcsóságát külön hangsúlyozni felesleges, mert általánosan ismert dolog. Itt is előnyben van a rakétavető különösen kisebb ipari felkészültségű államban, amely a polgári vonalon gyártható fegyvernél a tömeggyártás módszerét alkalmazhatja, míg kis kapacitású hadiipara messze elmarad a löveg tömeggyártásával.

c) A kevés anyag és munka felhasználás lehetőségét nyújtó fegyver megszerkesztése a tervező egyik legnagyobb feladata. A fegyver teljesítményadta lehetőségei mellett a tervezésnek számot kell vetni a fegyver tartóssági követelményével és a durva hadihasználattal.

A kevés anyagfelhasználás követelménye az ország adottságától is függ és helyes képet a felhasznált anyagmennyiségnek a rendelkezésre álló anyagmennyiséggel való összehasonlítása nyújt. Pl. valamely részben gazdag állam olyan cikkeknel is felhasználhat rezet, amire más, talán gazdagabb állam gondolni sem mer. Mindazonáltal törekedni kell egyedenkénti anyagmegtakarításra már csak a kis súly miatt is, amely a mozgékonyssággal függ össze. Jellemzésül az anyagmegtakarításra gondoljuk meg, hogy a kb. azonos hatású lövedéket lövő 15 cm 40 M. rakétavető súlya a tüzelőállásban kb. 550 kg, míg egy 10.5 cm löveg súlya kb. 1.850 kg.

Ide vonatkozik még az a követelmény, hogy a fegyver előállítását minél kevesebb különleges anyagot igényeljen. Ott, ahol nagyobbak a technikai követelmények (nagy nyomás, súrlódás, nagy erőhatások) már csak a szállítandó lövegsúly csökkentése érdekében sem mondhatunk le különleges anyagról.

Nagy gondot igényel, de nagyobb eredménnyel is bíztat a gyártási munkatárakéosság. A tervező teremtő szelleme az, amely a sok lehetőség közül éppen a legegyszerűbbet választhatja ki, úgy a megszerkesztés, mint az előállítás terén azonos követelmények mellett is. A rakétavető tervezője a vető szempontjából óriási megtakarítást ért el a löveggel szemben.

Honi gyártás

Messze vezetne, ha most rátérnénk annak részletes tárgyalására, hogy egy kis állam számára előnyösebb-e a fegyvernek hazai iparral való előállítása, vagy előnyösebb a külföldi piacon való beszerzése. Nem is akarunk erre a kérdésre most részletesen rátérni, mert egy külön tanulmány kereteit igényelné. Le kell azonban röviden szögezni, hogy a hazai gyártást követeli többek között az, hogy saját iparát foglalkoztatja (munkanélküliség enyhítése), a gyártás folyamán kiképeztesse saját szakmunkásait, a külföldi beszerzés rendszerint drága, mert a fegyvergyártás különleges munka, amit meg kell fizetni (rendszerint valutában), nagy fegyvertartalék kell, a fegyver fenntartása terén nem független, a javítások terén hazai vonalon ugyis el kell készülni.

Talán még meg kell gondolni azt is, hogy egyik állam gazdasági helyzete sem engedi meg, hogy már békében fegyver és lőszer szükségletét teljes mértékben beszerezze, hanem megelégszik az ipari gyártás előkészítésével, ami viszont általában csak a hazai vonalon lehetséges.

Az igazság az, hogy kevés állam éri el azt az ipari (és nyersanyag) fejlettségi fokot, hogy minden szükséges fegyverét vagy fegyvereinek minden alkatrészét maga állítsa elő, tehát bizonyos mérvű külföldi beszerzésről sosem mondhat le, mégis előnyösebb az a fegyver, amelyet hazai iparral tudunk előállítani.

E tekintetben is előnyben van a rakétavető a löveggel szemben, különösen nagyobb ürméreteknél. A nagyobb ürméletű különleges lövegeket az iparilag kevésbé fejlett állam egyszerűen nem tudja előállítani, mert hiányoznak a szükséges berendezések és szakemberek. Ezzel szemben a vetők előállításának nehézsége az ürméret növekedésével érzésünk szerint nem fokozódik oly mértékben, hogy eltekintve egyéb szemponttól (drága stb.), csak a legegyszerűbb kis ürméletű vetők volnának előállíthatók a hazai iparral.

Kevés fegyvertípus.

A tömeggyártás, a szakmunkások biztosítása, a különleges számgépek szükséglete és végül a kiképzés azt követelik, hogy minél kevesebb típusú fegyver legyen, azaz valamely fegyver minél több feladatra alkalmazható legyen akár egészben, akár alkatrészeiben, vagy legalább a fegyverek azonos eljárással, azonos szakemberekkel és nagyjából azonos gépekkel legyenek legyárthatók. Nem kell tehát még jobban hangsúlyozni ennek a kérdésnek a fontosságát, ha meggondoljuk azt, hogy sokféle fegyvernél milyen nehézséget okoz a lőszerutánpótlás, de maga a fegyvervesztések utánpótlása is. Ipari vonalon pedig minden fegyvertípusnál a gyártást külön-külön kell előkészíteni, bevezetni és levezetni, ami külön-külön szakembert és gépet igényel.

A szerkesztők már régen rájöttek erre a szükségletre és igyekeztek is több feladatú fegyvert előállítani, ami azonban csak részben sikerült. Az alkalmazásnak korlátot jelentett a lövés okozta nagy igénybevétel (hátralökés), tehát olyan helyen, ahol valamilyen oknál fogva bizonyos szerkezettel ezt az igénybevételt felfogni nem lehet, nagyobb teljesítményű löveg sem alkalmazható, pl. repülőgépeken. Alig tűnt fel a rakétavető, máris tért foglalt ilyen alkalmazási területeken is. Látjuk feltűnni, mint egyszerű páncéltörő fegyvert a gyalogos csatárnál (rakétavetőcső), repülőgépeken alkalmazott lövegekként, harcokcsira (forgótoronyra) épített lövegekként, de erősen tért hódít a lövegek alkalmazásának minden terén is. Különösen szembeötlő a vetők előnye, mert akár más feladatra alkalmazva, vagy az ürméret növelésénél igen sok alkatrész (sőt gyakran a teljes fegyver) azonos maradhat.

Nem lesz talán érdektelen, ha a szerző által tárgyalt és igen fontosnak minősített löszabatosság, lőtávolság és hatás kérdését bizonyos szempontból kiegészítjük.

A tágabb értelemben vett lövedékhatás függ:

1. szorosan vett lövedékhatástól;
2. az elérhető lőtávolságtól;
3. a löszabatosságtól.

A lövedékhatás függ a lövedék típusától, (tömör, üreges, páncél stb.), tömegétől (lökőhatás), gyújtójától (pillanat, késleltető), alakjától, anyagától, a célnál kapott mozgási jellemzőektől (végsebesség, találozszög, stabilitás), a cél sajátosságától (élő, holt, beton, páncél).

Lövedékhatás:

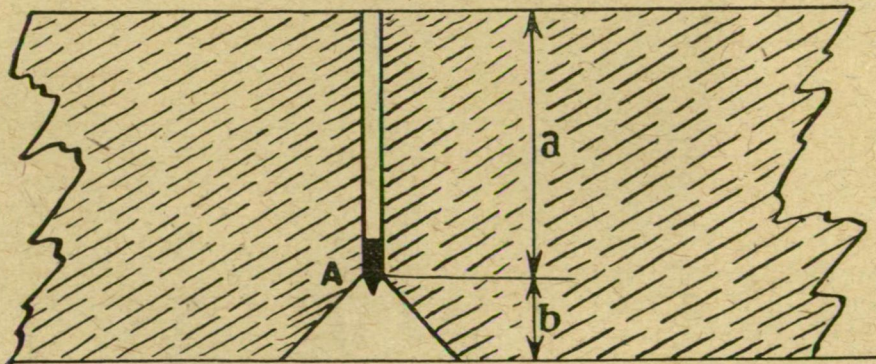
A rakéta jellemzője az aránylag kis sebesség (általában $V_{\max} = 400$ m/sec az eddig ismert típusoknál); amelynek oka az eddig használt hajtóanyag (lőpor) kis energiája.

Sok minden következik ebből az egyszerű megállapításból, mert a rakéta csak ott és olyan feladatokra alkalmazható, ahol a kis csapódósebesség elegendő. A tűzéség céljai lehetnek: élő vagy ellenálló célok, mozgékony vagy álló célok.

Élő célok ellen a csapódó sebesség nem játszik szerepet, csak a repeszhatás, így a repeszgránát a rakétánál is alkalmazható. Nem így áll azonban a helyzet ellenálló céloknál, amelyek ellen rombolóhatás, nagy végsebességet követelő behatolás, mélység is kell.

Valamely ellenálló fedett cél (betonfedezék) rombolásához pillanatgyújtóval ellátott felületi robbanású gránát gyakorlatilag hatástalan (igen sok lőszer kellene a romboláshoz). Tudjuk azt, hogy egy betonfal átütése két részből áll és pedig (1. sz. ábra)

1. sz. ábra.

a behatolási mélységből (a) és a robbantás mélységből (b). Valamely 10.5 cm-es löveg romboló gránátja átüt 0.5 m betonfalat, míg számítások és kísérletek szerint „A” pontban (itt nem közölt részletek szerint) $b = 25$ cm, tehát az összes átütési mélység 75 cm.

Ha fenti 75 cm-es betonfallal védett célt rakétával akarnánk átütni, leküzdhetetlen feladattal állnánk szemben, mert a rakéta pillanatgyújtós repeszgránát, amely behatolás nélkül a felületen robban. A szakirodalom szerint a felületen való robbanás tölcsermélysége csak egyharmada fentebb vázolt zártterű (b) robbanásnak. A szám adatok szerint csak 7—8 cm volna.

Kézenfekvő volna a kérdés, hogy akkor miért nem alkalmazunk a rakétánál is romboló gránátot. Ennek oka ma még az lehet, hogy a romboló gránát súlya a nagyobb falvastagsága miatt nagyobb (pl. a 10.5 cm lövegnél a repeszgránát 15 kg, a rombológránát 17 kg), ezért a sebesség még kisebb volna, másrészt olyan rakétáknál, ahol a gránáttest a hajtótöltetet magába foglaló szerkezeti rész mögött van elhelyezve, meg sem oldható (15 cm 43 M. rakétavetőnél). Érdekes itt még meggondolni azt is, hogy az ismert rakétáknál a rakéta legnagyobb pályamenti sebességét kb. 400 m körül éri el, tehát éppen ellenkezőleg a lövegekkel, a torkolathoz közel rombolással (behatolás) nem számolhatunk.

Folytassuk most összehasonlításunkat a két fegyverrel 400 m-es lőtávolságon. A 10.5 cm-es tarack romboló gránát sebessége kerekén 400 m/sec., míg a 43 M. rakétáé 330 m/sec. A rakéta gránát részét kb. azonos súlyúnak véve a gránatéval (a hajtórész súlya nem vehető számításba, mert anyaga és kiképzése nem készül úgy, hogy a csapódásnál is egészben maradjon, tehát széttörik), akkor, itt nem közölt részletek szerint, a 10.5 cm-es gránát kb. kétszeres falvastagságot üt át (kb. 50 cm) mint a rakéta (kb. 25 cm). Oka az azonos hatásos súly, de a kisebb ürméretből adódó jó keresztmetszeti megterhelés. Hisszük, ha a hajtóanyag energiájának növelésével sikerülni fog a rakéták sebességét is megfelelőre növelni úgy, hogy a hatásos gránátsúlyok azonos ürméret mellett sem fognak túlságosan eltérni: azonos keresztmetszeti megterhelés), tehát a rakéta kihasználásának százaléka sem lesz olyan kedvezőtlen, érdemes lesz romboló gránátot is szerkeszteni. Kézenfekvő gondolat ez, mert amint tudjuk, az eddig alkalmazott lőpor hajtóanyag energiatartalma kb. 1/10-e a benzinének.

Fenti elgondolásból azonnal rájövünk arra, hogy még tábori viszonylatban sem nélkülözhetjük ma még azokat a régi rendszerű lövegeket, amelyek főfeladata a rombolás, így a 15 cm-es közepes lövegeket. Itt mindjárt megemlíthetjük még azt is, hogy a közepes (15 cm) ürméretű lövegeket ma még azért sem nélkülözhetjük, mert az ezekkel elérhető 20—22 km-es lőtávolságot a mai vetőkkel meg sem tudjuk közelíteni, viszont a hadtesttüzérsergékként alkalmazott lövegektől ezt a lőtávolságot meg kell követelnünk. Érzésünk szerint azonban nincs messze az, hogy az előbb is említett nagyobb energiatartalmú, vagy jobb kihasználással alkalmazható, vagy éppen jobb megoldású rakétákkal ezt a távolságot el tudják érni.

Lőszabatosság.

Nagy hátránya a rakétavetőknél a rossz lőszabatosság, mert azonos célra, azonos tűzhatás elérésére sokkal több lőszerre van szüksége.

Hasonlítsuk össze ismét a két fegyvert.

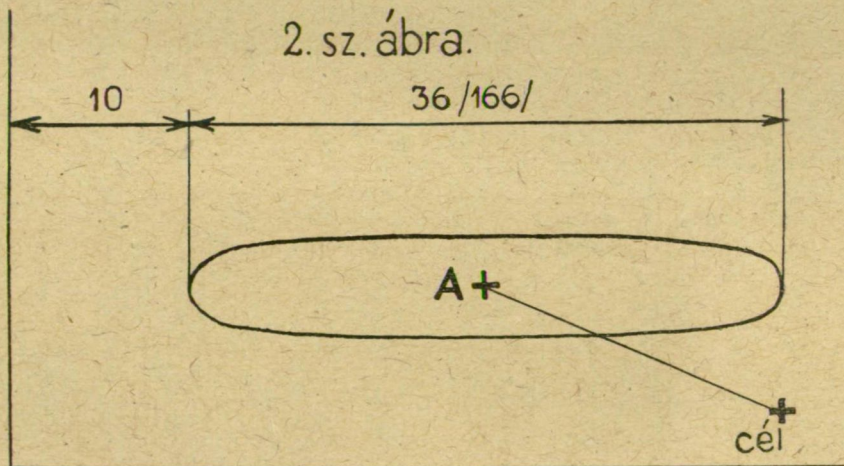
A löveg 50%-os szórása 5 km lőtávolságon $h_{50} = 36$ m
a rakétáé $h_{50} = 166$ m

Végezzünk most egész egyszerű összehasonlítást. Valamely cél hosszukiterjedése legyen 20 m és számítsuk ki, hogy mennyi lövés szükséges a cél eltalálásához (ha a középső találati pont a cél közepében van)

lövegre: $\frac{20}{36} = 0.555$, megfelel 28%; vetőre $\frac{20}{166} = 0.12$, megfelel 6.4% találati valószínűségnek, tehát a vetőből kereken 4.5-szer annyi lőszer szükséges a cél eltalálásához.

Különösen nagy ez a hátrány, ha meggondoljuk, hogy a könnyű tüzérség egyik főfeladata az ellenséges tüzgépek elhallgattatása, ezek a célok pedig általában kis kiterjedésűek. De jelentkezik ez a hátrány még abban is, hogy a belövések nehezebben, ill. több lövéssel hajthatók végre.

Vegyük azt a példát, hogy a cél megközelítését 2—2 lövéses csoporttal végezzük és az egyszerűség kedvéért vegyük az 50%-os szórás 2 szélső lövését.

Keressük most azt a hibát, amelyet elkövettünk a szóráskép lövéséből számított középső találati pont és a valóság (igen sok lövésből) középső találati pont (A) helyének megállapításában. Érthető ez a kívánság, hiszen a valóságos középső találati pont és a cél távolságával (AC) akarunk helyesbíteni.

A számítás itt nem részletezett módon az

$$E = \sqrt{\frac{S}{n-i}} \text{ és az } E = \pm \frac{E}{V_n}$$

képletek szerint történik, ahol E = egy lövés közepes hibája, E = középérték közepes hibája (a valóságos és számított érték közötti eltérés), a keresett hiba valószínű nagysága pedig $\frac{2}{3} E = H$

Ha kiszámítjuk a $h_{50} = 36$ m szórású löveg valószínű hibáját, akkor

$H_e = 12$ m, míg a rakétavetőnél, ha $h_{50} = 166$ m,

$H_v = 53$ m.

Látjuk tehát, hogy amíg az „A” helyének meghatározásában 2 lövéses csoport lövésével a lövegnek csak 12 m, addig a vetőnél 53 m a valószínű hiba.

Ha most a vetőnél növeljük a csoport lövésszámát, hogy a belövés pontossága érdekében a lövegéhez azonos nagyságú hibát kapjunk, akkor 4 lövéses csoportnál $H_v = 25$ m, 6 lövésesnél 16 m.

Látjuk tehát, hogy nagyjából azonos pontosságú belövéshez jóval több lőszer szükséges.

Még egy jellegzetességét hozhatjuk fel a rakétának, amely ugyan csak nem előnyös tulajdonságát tünteti fel éspedig az, hogy egy töltete van (hasznoló az egyesített lőszerhez).

A lövegek fel nem becsülhető tulajdonsága a tábori viszonylatban éppen az, hogy több töltettel tüzelnek. Miben áll ennek az előnye?

1. Igen rugalmas a löveg a tüzelőállás megválasztásában (átlövésben);

2. a csapódószöget változtatni lehet a cél fedettségének megfelelően és a jobb repeszhatás elérése céljából.

Vegyünk egy példát. Legyen a tüzelőállástól 1500 m-re egy 120 m magas fedezék átlövendő.

A 10.5 cm tarack lőtáblázatában leolvasható, hogy 2-es töltetnél a szükséges legkisebb emelkedés = 240°, amelynek lőtávolsága kb. 2400 m, tehát 2400 m-en belül nem tüzelhetünk. A 2-es töltetnél $v_0 = 234$ m/sec.

A rakéta sebességét 330 m/sec-nek véve (egyéb más jellemzőket azonosnak tételezve fel) az összehasonlítás céljából a 4-es töltetet kell megvizsgálni. A legkisebb emelkedés kb. 170°, amelynek 4 km felel meg, tehát míg az első esetben a holttér 2400 m, itt a 4 km-en belüli célokat nem tudjuk lödözni. Az arány bizonyos adott célterülethez tartozó fedezék mögötti tüzelőállás megválasztásánál is igaz a vető hátrányára.

A csapódószög (w) megválasztásánál ismét csak egy példa világítja meg legjobban a helyzetet.

Ha pl. egy 4 km-en lévő fedező-vonal mögötti célt akarunk lödözni, akkor a két töltet vizsgálata összehasonlítást enged.

2-es töltetnél $w = 540^\circ$ 4-es töltetnél $w = 267^\circ$

Ha a fedezővonal magassága 50 m, akkor 2-es töltettel a fedezék mögé $x = 90$ m-re löhetünk, míg 4-es töltetnél $x = 185$ m. 3. sz. ábra.

Az egy töltet hátránya azonnal szembetűnik.

Figyeljük most meg a csapódószög hatását a kiértékelhető repeshatást illetően. Ha a csapódószög kicsi, a repeszek egy része a földbe fúródik, másik része pedig felfelé irányul, tehát a veszélyeztetett terület kicsi. A tölteteket változtató lövegnél mód van arra, hogy élő célok ellen mindig azt a legkisebb töltetet válasszuk, amely a legnagyobb csapódószöget adja. Ilyen változtatásra a vető nem ad módot.

Térjünk most rá röviden a cél mineműségének szempontjából a fegyverek összehasonlítására.

Az élő és ellenálló célokat véve tekintetbe, fentiekben már eléggé megvilágítottuk a fegyvereket, most talán érdekes lesz, ha a mozgó páncélozott jármű lövetését vizsgáljuk. Tudjuk azt, hogy a szakelhárítás sohasem nélkülözheti minden löveg részvételét az elhárításban. Az elmúlt háborúban a hadseregek arra törekedtek, hogy lövegeiket kettős feladatra építsék fel, és pedig a tábori feladatra és a páncélelhárításra. Ezt úgy igyekeztek elérni, hogy lehető legnagyobb kezdősebességgel vagy különleges, úgynevezett páncélrobbantó gránátot adtak a lövegnek, sőt pöbberendezéssel (irányzógép, célzó távcső, külön el-sütőberendezés) lehetővé tették az egyes löveg számára a cél meg-irányzása közben való tüzelést.

A jó elhárításhoz szükséges: 1. a nagy csapódósebesség az átütés miatt, 2. kis röpidő a kis előretartás elérésére, 3. a célnak mozgás közbeni követése az irányvonallal és célzás közben való tüzelés, 4. a jó löszabatosság.

A nagy csapódósebességet a kezdősebesség fokozásával érhetjük el, ezért a tábori lövegeknél a páncélgránátot a legnagyobb töltettel lövik. A nagy csapódósebesség azért szükséges, mert az átüthető páncélvastagság a sebesség hatványával növekszik. A lövegek által átüthető páncélvastagság a lőtávolság csökkenésével növekszik. Nem így van a helyzet a vetőknél, ahol amint már előbb is említettük a rakéta a legnagyobb sebességét kb. 400 m-en éri el, tehát a vető közelharcban alkalmatlan még akkor is, ha történetesen páncélgránátokra volna is rendszerezítve.

Ezt a hátrányt kiküszöbölhetjük az úgynevezett páncélrobbantógránát alkalmazásával, amelynek viszont hátránya, hogy az eddig ismert megoldásaival szemben a harcokcsi részéről aránylag egyszerűbb a védekezés.

A kis röpidő fontos az előretartás miatt. A vetők rakétájának sebességviszonyából láthatjuk, hogy a röpidő jóval nagyobb a rendes gránáténál, különös tekintettel a páncélelhárítás aránylag kis távolsága miatt (1—1.5 km).

Igen fontos azonban a cél követése a löveggel és a célzás közbeni lövés. Már nem elégséges az az eljárás, hogy kötelékben a harcokcsi átvonulási területére tűzcsapásokat fektetünk, mert így csak véletlen,

vagy repeszalálatra számíthatunk (hatástalan). Ma minden lövegnek egyenként kell felvenni a küzdelmet a harckocsival. És itt van a mai megoldású rakétavető egyik legnagyobb fogyatéka, hogy a vető a löveg mellől nem süthető el a visszaáramló gázok miatt, így a páncélhárításban szinte pótolhatatlan hiányt jelentenek. Pedig különösen szegény államban fontos, hogy minden löveget teljesen ki tudja használni, mert ezáltal csökkenthető a szaklővegek száma.

A löszabatosság kérdését már létárgyaltuk. Itt csak azt említjük meg, hogy a löszabatosság a löveg és a harckocsi harcában is elsőrendű szerepet játszik, mert rendszerint az a fél győz, amelyik az első találatot éri el. Rossz löszabatosságú fegyver érthető hátrányban van.

A lövedékhatás általában függ az alkalmazott robbanóanyagtól is. A gránátba helyezhető robbanóanyag minősége korlátozva van azáltal, hogy a lövés leadásakor a gránát a legnagyobb sebességet a csőben igen rövid idő alatt éri el, tehát csak olyan robbanóanyag használható a lövegeknél, amely ezt a nagy igénybevételt elrobbanás nélkül kibírja. Ezzel szemben a rakéta legnagyobb sebességét aránylag hosszú idő alatt éri el (gyorsulás kicsi), tehát érzékenyebb robbanóanyagot is alkalmazhatunk, ami gazdasági és technikai szempontból is nagy előnyt jelenthet. Összehasonlításként az előbbi példát szemléltetjük egyszerűség kedvéért az átlag gyorsulással számolva.

A 10.5 cm-es taracknál a 4-es töltetnél $v = 320 \text{ m/sec}$ A csőben az átlagos gyorsulás $a = \frac{V_0^2}{2s} = \frac{320^2}{2 \cdot 94} \approx 17,350 \text{ m/sec}^2$,

ahol s azaz út, amely alatt a lövedék gyorsul (teljes sebességét eléri).

A vetőre nézve $a = \frac{320^2}{2 \cdot 400} \approx 128 \text{ m/sec}^2$

tehát $\frac{17350}{128} = 135$ -ször érzékenyebb robbanóanyag alkalmazható.

Ez az előny különösen nyersanyagban szegény (kicsi a választási lehetőség) országban igen fontos.

Itt mindjárt megemlítjük azt, hogy a lövedék anyagát úgy kell megválasztani, hogy a gyorsulásból adódó nyomóigénybevétel a megengedett értéket ne haladja túl. Fenti számadatokból láthatjuk, hogy ha csak egyéb szempontok nem követelik (pl. rombológránát), a rakéta robbanó lövedék része sokkal egyszerűbb eljárással és anyagból készülhet, ami az ár, a kisipar foglalkoztatása szempontjából jelentős (pl. egyszerű öntött gránát).

Talán még egy jellemző és szükséges szempontból kell összehasonlítást tennünk és ez a saját csapatok feletti átlövés. A löveggel már aránylag a tüzelőálláshoz közel elhelyezkedő saját csapatok is átlöhetőek, míg a rakétával a visszaáramló gázok miatt legalább is a gázok kifúvásának megszűntéig (kb. 400 m) az átlövés rendszerint nem lehetséges. Befejezésül könnyebb áttekintés végett közöljük az alábbi táblázatot.

Látjuk tehát, hogy ma még a löveg főleg lövésszaki szempontból jobb a rakétavetőnél, azonban ezt az értéket ellensúlyozzák, sőt túl-

3. sz. ábra.

Az összehasonlított tulajdonság		10.5 cm 37 M. tarack	15 cm 43 M. so- rozatvető	Százalékos viszony	
				lővegre : $\frac{\text{rakéta} + \text{lőveg}}{\text{lőveg}}$	vetőre : $\frac{\text{lőveg} + \text{rakéta}}{\text{rakéta}}$
Mozgékony- ság	lővegsúly kg	1850	550		$\frac{1850-550}{550} \approx 2.36$
	lővedéksúly + hajtóanyag- súly kg	15+088	28.27 + 5.88	$\frac{34.15-15.88}{15.88} \approx 1.2$	
Lőtávolság m		10760	6700	$\frac{10760-6700}{10760} \approx 0.38$	
H a t á s	robbanó- anyag kg	1.8	2.6		$\frac{2.6-1.8}{2.6} \approx 0.31$
	rombolás (behatolás) cm	50	25	$\frac{50-25}{50} = 0.5$	
	páncélhatás kb. mint rombolás			$= 0.5$	
Lőszabotosság h50, 5 km-en		36	166	$\frac{166-36}{36} \approx 3.6$	
Tűzgyor- saság	pillanat- célra	7	24		$\frac{24-7}{24} \approx 0.7$
	bénítő- tűzben	80	72	$\frac{80-70}{80} \approx 0.1$	
Élettartam		15.000	60.000		$\frac{60.000-15.000}{60.000} \approx 0.75$
Átlövés m		2.400	4.000	$\frac{4000-2400}{4000} \approx 0.4$	
Fedett cél lövése m		90	185	$\frac{185-90}{185} \approx 0.51$	
Lővedék energia mkg		170.000	190.000		$\frac{190000-170000}{190000} \approx 0.105$

összesen :

7.26

4.22

$$\frac{7.26-4.20}{7.26} = 0.41, \text{ megfelel } 41\% \text{ o-rak.}$$

szárnyalják az alábbi tényezők, melyeknek számokkal való jellemzése rövid tanulmány keretén belül nem igen lehetséges és amelyek a rakétavető oldalára billentik a mérleget.

Jobb a rakétavető: tűzkészültség,
üzembiztosság,
egyszerű kezelhetőség,
korszerűség,
olcsó előállítás,
honj gyártás és
kevés típus szempontjából.

Különösen ki kell emelni a korszerűséget, mert hiszen a lövegek az utolsó évtizedekben alig fejlődtek, míg a rakétavető előtt áll az egész fejlődési lehetőség.

Tudjuk azt, hogy ez a pár oldal nem elégséges ilyen nagy probléma teljes megvilágosításához és a közölt adatok csak irányértékként szerepelhetnek, mert hiszen csak két egyedileg kiválasztott fegyverre érvényesek, de még vagyunk győződve arról, hogy a helyes irányra mutattunk rá. Ma még áll a harc, a múlt (és a ma) lövegtechnikai elvei szerint szerkesztett lövegek és rakétavetők között. A régi lövegek drága, nehéz szerkezetek, különleges gyártást, nagy ipari, gyártási és anyagi előkészítést igényelnek, míg a rakétavetők könnyű, egyszerű, olcsó szerkezetek. Az igazság kedvéért meg kell azonban említeni, hogy ma még vannak olyan területek, amelyen a löveg nem pótolható a mai vetővel.

Milyen lehet egy korszerű hadsereg lövegfelszerelése mai felfogás szerint (amely hadsereg rakétavetőket rendszeresíthet).

Gyalogezredben: meredek pályájú fegyverként (könnyű és közepes)

aknavető (nagy számban),
lapos pályájú fegyverül gyalogsági lövegként a rakétavető.

Hadosztály tüzérség: Egységes lövegtípusként rakétavető, távolharcra és romboló feladatra közepes löveg (tarack vagy ágyú).

Hadtest tüzérség: Nehezebb rakétavető,
közepes vagy nehéz löveg.

A felsorolásban megemlítettük, hogy véleményünk szerint aknavetőket nagy számban jó beállítani a szervezésbe. Oka az, hogy az aknavetők olyan tulajdonságokkal rendelkeznek, hogy még sokáig méltó versenytársai, ill. kiegészítői maradnak a rakétavetőknek. A két vetőfőleség összehasonlítása azonban hely hiányában egy másik cikk keretében történhet.

A fegyverek számának megválasztásánál azt a gondolatot kell szem előtt tartani, hogy a rakétavető a korszerűbb fegyver és fejlődés előtt áll, míg a lövegek előbb-utóbb tétet engednek a rakétavetőknek. Meg kell tehát gondolni minden gazdaságilag korlátozott lehetőséggel rendelkező államnak, hogy minden túlzott anyagi befektetés lövegek beszerzésére elveszett pénznek látszik.

A francia lövészszázad

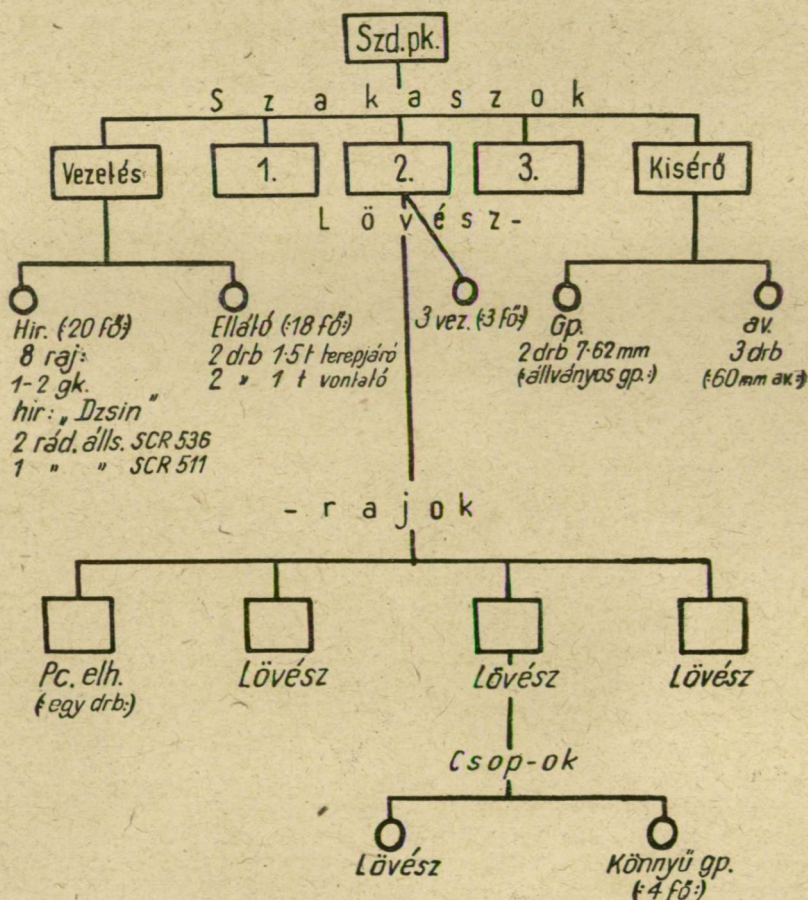
Kuznyecov M. őrnagy a francia hadsereg lövészszázadát (I.), annak nagybani szervezését és (II.) hadműveleti alkalmazását ismerteti, melyből értékes tapasztalatokat vonhatunk le.

I-hez: A francia lövészszázad korszerű szervezése eltér a háború előttitől, mert tüzgépeit géppuskákkal és aknavetőkkel (kísérő szakasszal) növelték. Ezek a század közvetlen tüzgépeit képezik. Alkalmazás esetén a kísérő szakaszt megosztva (védelemben) vagy együttesen (támadásban) alkalmazzák.

A kísérő szakasz állványos géppuskái és 60 mm-es aknavetői a lövész-szakaszok harcalakzatában helyezkednek el.

A lövészszázad szervezését az alábbi 1. sz. vázlat tünteti fel:

A lövész század tagozódása.

A lövészszázad állományát és fegyverzetét, ha figyelemmel kísérjük, láthatjuk, hogy a háborús tapasztalatok korszerű követelményeinek minden tekintetben megfelel.

A lövészszázad létszáma:

Tiszt	5
Altiszt	25
Legénység	160
Összesen:	190

Fegyverzet:

Kézi gp.	9
Automata puska	120
Puska	30
„Bazuka“ pc. elh. fegyver	3
Lgh. gp (12.7 mm-es)	1
Állványos gp. (7.62 mm-es)	2
Áv. (60 mm-es)	3

Hír- és szállítóeszközök:

Jelző pisztoly	16
SCR 536-os rád. álls.	5
CSR 511-es rád. álls.	1
I hír. gk.	1—2
Terepjáró	2
Vontató	2

II-höz: A század harcát a századparancsnok irányítja szakaszparancsnokai útján. E célra felhasználhatja az irányítószakaszt. Rádióösszeköttetésen kívül személyi összeköttetésről is gondoskodik.

A századparancsnok és szakaszparancsnokok között összeköttetés a SCR 536-os rádióval történik, míg a szomszédokkal és zászlóaljparancsnokkal az SCR 511-es rádió útján. A repülőekkel összeköttetést a kiadott vászonanyag útján biztosítja.

A szakaszparancsnokok és rajparancsnokok között az irányítás hanggal vagy jelekkel történik.

a) Lövészszázad támadásban.

A század 2—300 m. kiterjedésben támad. Mélységi öve a tereptől függ, mely 200—500 m-ig terjed.

A század harcalakzata két lépcsőből áll: Első (a támadó) lépcsőn 1—2 szakaszból, második (tartalék) a lépcső a század fennmaradó részéből és a nehéz gépekből.

Alakzatok: „ék előre“, „ék hátra“, „vonal“, „lépcső jobbra vagy balra“.

Amennyiben a helyzet még nincs tisztázva, vagy ha a század nyílt terepen támad, legcélszerűbb az „ék előre“. Ekkor a rohamlépcsőben csak egy szakasz van, míg a többi szakaszok a második lépcsőben helyezkednek el. A két lépcső között foglal helyet a kísérő szakasz.

Az „ék hátra“ az előbbtől annyiban különbözik, hogy elől két szakasz van, míg hátul helyezkedik el a harmadik szakasz. A kísérő szakasz ekkor a harmadik szakasz szárnyain helyezkedik el. Ez a leggyakoribb harcalakzat. Minden esetben alkalmazzák, ha a helyzet már tisztázott.

Ritkábban alkalmazott alakzat a „vonal“, amikor a szakaszok egymás mellett helyezkednek el, akkor a kísérő szakasz tűzgépei a század harcalakzatainak hézagaiban foglalnak helyet.

A lövészrajok támadásnál csoportokban, vagy rajláncban nyomulnak előre. Az egyes küzdők közti tér és távköz 5—6 lépés.

Menetből a század támadása az alábbi mozzanatokra választható: 1. Megközelítés, 2. ellenséggel való érintkezés felvétele, 3. a harc bevezetése, 4. roham, 5. siker kiaknázása.

1-hez: Megközelítés: Lehet biztosított, ha már kikülönített elővéd után menetel, vagy lehet biztosítatlan, ha maga a század az elővéd él-osztaga.

Amennyiben a század biztosítatlanul az úton menetel, úgy a szd.-ot megerősítik gépkocsizó felderítőkkal, páncéltörőkkel, árkászokkal, sőt néha vegyi harc felderítőkkal.

A század előnyomuláskor mélységbe lépcsőzve menetel.

Első lépcső: A felderítést végző szervek (Egy lövészszakasz, gépkocsin szállított felderítők, árkászok és vegyi felderítők.)

Második lépcső: A század fennmaradó része.

Az első lépcső kb. 60 m-re menetel e'öl. Feladata útfelderítés, ellenségről hír, felderítés (annak jelenléte és működése).

A saját szárnyak biztosítására a századparancsnok a második lépcsőből kisebb csoportokat kikülönít géppuskával, esetleg löveggel.

Harcban a századparancsnok rendszerint a második lépcsővel halad, néha azonban közvetlenül a rohamozó szakasznál tartózkodik.

b) *Lövészszázad védelemben:*

A század körülbelül 500 m széles arcvonalon védhet. A védőkörlet 2—3 szakaszvédőkörletre oszlik és ezek támpontokká képzendők ki. A szakasz 150—200 m széles és 100—150 m mély körzetet véd. (Lásd 2. sz. vázlatot.)

Az alárendelt páncéltörők és a kísérő szakasz a második lépcsőben van.

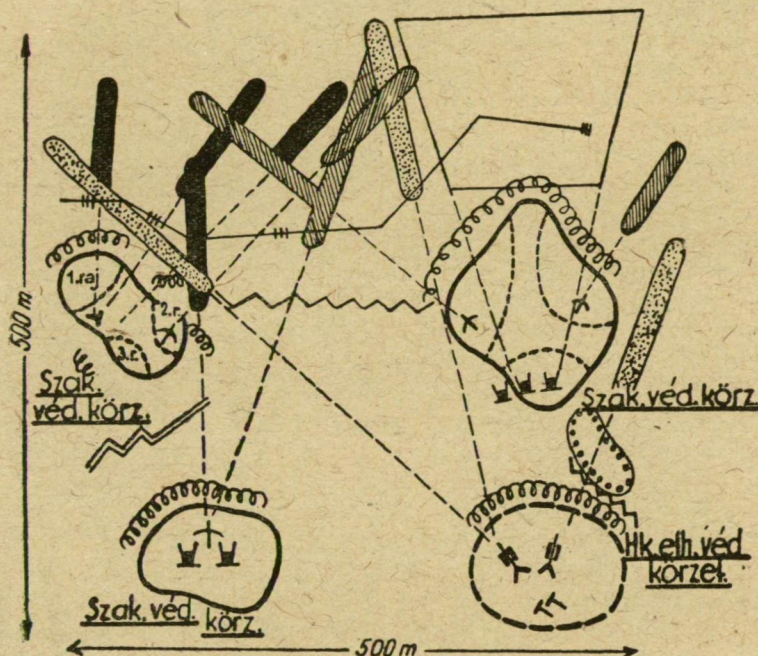
Midőn az első lépcsőtől jelentés érkezik hátra, hogy az ellenséggel találkozás várható, vagy már a tűzérési tűzkörletbe érkezik, a század megkezdí a megközelítı alakzatot és letér az útról, majd olyan alakzatban folytatja előnyomulását, melynek bármely részén azonnal megszervezheti tüztét.

Az előnyomulás terepszakaszról terepszakaszra történik. Kötelekrendezést esetenként akkor végez a század, midőn olyan terepszakaszra érkezik, mely harckocsi ehárítására alkalmas.

2-höz: Az érintkezés felvétele:

2. vázlat.

Szd. támpont.

Jelmaғыarázat:

	pc. lövő lövegek	} alap tűzlerve.
	álv. gő-ák	
	kézi gő-ák	
	av-ók	

A századnak elsősorban meg kell állapítania az ellenséges védelem külső szegélyét, vagy ha az ellenség előnyomulásban, illetve támadásban van, a zászlóaljparancsnok által kijelölt terepszakaszon azt feltartóztatja.

Igy egész sávban a harc kifejlődik és kezdődik a rajok előreszivárgása. Ahol csak lehet, az egyes ellenálló fészkeket megkerülik és törekednek a harckocsiakadályok céljára alkalmas tereppontokat elfoglalni.

Amennyiben ezt részint a tűzfüggöny, részint a kiépített védőállások miatt a század saját erejéből végrehajtani nem tudja, úgy a birtokába vett terepszakaszt védi, ott beássa magát és tartja az elért terepszakaszt, hogy a zászlóalj felfejlődhesen és továbbtámadhasson.

3-hoz:

A század támadása jelre történik. A beosztott fegyverek állaiában a két lépcsővel egyvonalban hajtják végre az előnyomulást terepszakaszról terepszakaszra:

A támadást legtöbbször tüzérségi tűz, esetenként a repülők bevetése készíti elő.

4-hez:

A franciák kerülnek a rohamtávolságon való tartózkodást és előnybe helyezik a menetből való rohamot.

Roham előtt a tüzérség kevés, de megsemmisítő tüzet ad le.

A tüzérségi tűz előrehelyezésekor a század minden tüzgépek tüzet megnyitja és a küzdők rohamát támogatja.

5-höz:

Részletes siker esetén a századparancsnok azonnal beveti tartalékait az ellenséges támpontok birtokbavételére. Ez a legkritikusabb pont, mert ekkor mehet át az ellenség ellentámadásba, tehát a századparancsnok minden esetben tegye meg ilyenkor idejében az intézkedéseket az ellentámadás elhárítására.

A század védőkörlet páncéltörőkkel, aknavetőkkel, sőt néha harc-kocsikkal is megerősíthető.

A kézi és állványos golyószórók a védőállás külső szegélyén helyezendők el.

Tekintettel arra, hogy a tüzgépek túlnyomórészt oldalozó tüzet adnak le, így lehetőleg azok emelkedéseken legyenek.

A franciák szerint gyakran ajánlatos harc-kocsikat a földbe ásni. Géppuskák az árkok sík partjára állítandók és lehetőleg földemmel látandók el.

A századparancsnok álláspontja rendszerint az arcvonál mögötti szakasz körzetében van.

A szakasztámpontok teljes kör alakú századtámpontot képezzenek.

Az ellenség támadásánál a tüzmegnyitás csak a hatásos tüztávolságon belül, lehetőleg az utolsó pillanatban történjék. Előnyös sokszor az ellenséges gyalogságot 100—200 m-re előreengedni és ekkor megepetésszerűen valamennyi tüzgéppel azt tűz alá venni.

A támpontok akkor is kötelesek harcolni, ha már teljesen be vannak kerítve.

Ellenséges harc-kocsik támadása esetén a gyalogság rejtőzzék, engedje át a harc-kocsikat, majd a század páncéltörő és harc-kocsi elhárítói, fegyverei, illetve különítményei küzdjék le azokat.

Az ellentámadás legfőbb célja a betört osztagok bekerítése és megsemmisítése. Ellentámadásnál a gyalogság játssza a legfőbb szerepet. A századparancsnok erősítse meg ellentámadásba vetett egységet géppuskákkal, harc-kocsi elhárító eszközökkel.

Fentiekből láthatjuk, hogy a francia hadsereg századának korszerű kiképzése és szervezése már a háborús tapasztalatok alapján született meg. A harcok súlyát továbbra is a küzdő századok viselik.

Aránylag sok fegyvert szerveznek a századhoz, ezáltal takarékoskodnak a vérrel és lehetőséget adnak, hogy a századparancsnoknak rögtön a helyzet melegeiben nehéz fegyverei legyenek, melyekkel a század feladatának végrehajtását elősegíti.

Vörös Tibor

A gyalogos harci kiképzésének főbb elemei

(Fedoszjev A. ezredes cikke a „Vojennij Vjesztnik“ 1945. évi 18. számából.)

Tanulmányában a szerző a gyalogságnak a honvédelmi háborúban kitűnt hiányaira mutat rá.

Elsősorban azt bizonyítja, hogy a csatár egyéni testi szervezete rendszerint nincs alkalmassá téve a harcban bekövetkező rendkívüli fizikai megterhelések elviselésére. Ennek mértékét oly nagyfokúnak tartja, melyet békeviszonyok között a legtöbb ember el sem tud képzelni.

A gyalogos kiképzésénél ezért célul azt tűzi ki, hogy cselekedete a harcban begyökeresedett szokásból — automatikusan — történjék és legkisebb energiaveszteséggel járjon.

A gyalogos harci működésének elemei.

1. Kúszás hasonlóan különböző távolságra.
2. Beásás 5—10 ízben egy ütközetnap alatt.
3. Akadályok legyőzése (lövészárkok, kerítések, drótakadályok stb.) és menet út nélkül.
4. Szökeelés és roham, erős hurrá kiáltással.
5. Mozgócélok eltalálása 200 m-en belül.
6. Kézigránátdobás főképpen fekvő helyzetből.
7. Kézitusá lövész- és futóárokban s helyiségekben.

A kúszás.

A legkülönbözőbb tüzeszközök alapján véve mind a gyalogság elleni harcra vannak rendelve. Emiatt a kúszás a legcélszerűbb előre-mozgási mód.

Egy hadosztály a déli arcvonalon Alexejev Tuzlov, Myszfolyónál 5 km-t volt kénytelen kúszni. Hibák voltak: rendkívüli lassúság, széthúzódas mélységben, a rend megbomlása, a csatárok egy részének visszamaradása, nagy veszteség azok között, akik nem bírták a fárasztó kúszást és felugorva próbáltak előrejutni.

Ezért szerző a kúszást rendkívüli jelentőségűnek tartja, s szükségesnek véli azt a csatárokkal mindennap, időjárásra és évszakra való tekintet nélkül gyakoroltatni. És itt felállítja a következő kérdést: „Gyalogos, akarsz-e vér nélkül győzni? Tanulj meg kúszni.“

A gyalogos beásása.

A tapasztalat szerint a gyalogos egy ütközetnapon már két beásás után teljesen kimerült, jobbtenyere tele lett véres hólyagokkal

és később már nem volt képes magát beásni, ami nagy veszteségeket eredményezett. Pedig szükség lett volna sokszor 8—10-szeri beásásra is. Tehát beásásban is szükséges a gyakorlatozás. Ezt kúszással együtt kell végrehajtani és nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a beásás mellett figyelni kell az ellenséget, a parancsnokot és a szomszédot is.

Áthatolás akadályokon, utak nélkül.

A csapatok rendszerint akkor szenvedik el a legnagyobb veszteséget, amikor az ütközet helyére érnek. Az utak mentén fokozottabb a tüzéség és repülők behatása, emiatt az uttalan terepre kell térni s gyakran 15—20 km-t kellett a csapatnak nehéz terepen előnyomulni, hogy a támadási terület kiinduló helyéhez érjen. Így kevesebb a veszteség. Mégis tapasztalható volt, hogy a terepen való menetire nem eléggé trenírozott csapatok az utakon igyekeztek előrejutni. Pedig az e tekintetben gyakorlott csapatnak az nem jelent rendkívüli fáradságot.

Az uttalan terepen való menetelés és az útvonal komoly akadályainak legyőzése váljék a gyalogos harckiképzés fontos elemévé. A gyalogságnak csak ritka esetben szabad megengedni, hogy az úton meneteljen.

Az akadályok legyőzése.

Ebben eddig a gyalogság gyakoroltatása egyoldalú volt, mert nem vették figyelembe az ellenséges tüzet. Holott csak az a jó akadály, ami tűz alatt tartható.

A harctéren a csatár a leggyakrabban kúszva jutott át az akadályon. Árokhoz kúszva abba belemászott, majd abból kimászott. Ez fáradságosabb, mint az átugrás. Kétségtelen, hogy a gyalogosnak tudnia kell mind a kettőt. Erre nem kell külön sok időt fordítani; egy szabályt tartsanak be csak, hogy a *menet a foglalkozáshoz és onnan vissza mindig az akadálypályán át vezessen!*

A kézítása.

A szerző elismeri, hogy a korszerű harcban a tűzeszközök tömege, a repülők és páncélosok gyakran megtörik az ellenség ellenállási akaratát s az így képtelen kézítusát vívni s visszavonul új állásba. Mégis látszólag túlnagy jelentőséget tulajdonít annak. A kézítása jelentőségét ártalmasnak véli.

A kézításában az erkölcsi és fizikai természetű elemek egymást kiegészítik: ügyesség, fűrgesség, kitartás, erő, a fölény tudata az ellenség felett stb. A kézítása megvívásának tudásfokát mértékül tekinti a szerző a gyalogsági kiképzés minőségének meghatározására. (Véleményünk szerint a kérdés ilyen beállítása túlzás!)

Elszánt szökellések.

Ennek jelentőségét a harcban bizonyítani felesleges. Helytelen azonban, ha gyakorlatoknál nem ezt követelik meg azon indokkal,

hogy itt most nem lő reánk senki. Ebben is rendszeres edzés szükséges, mert csak így kerülhető el, hogy a csatárok támadásban le ne maradjanak a harckocsikról, a támadás üteme le ne lassuljon és feleslegesen veszteségek ne támadjanak.

A roham „hurrá” kiáltással.

Szerző szerint hadifoglyok állítják, hogy az elszánt roham és az erélyes orosz hurrá kiáltás pszichéjükre megrázó hatást gyakorolt. Egyesek szemét mintha hályog vonta volna be, mások elbujni és kimerülten kiáltani kényszerültek, s voltak, akik hasmenést kaptak.

De semmi eredménye nincs annak, ha az csak vontatottan történik, vagy csak egyes kiáltások hallatszanak.

A hurrá kiáltás nem a roham kigondolt külsősége, hanem a harc nagyon fontos pszichológiai tényezője.

A kézigránátdobás.

A kézigránát a gyalogos részére feltétlen szükséges ahhoz, hogy az ellenséget legyőzze!

Rendszerint nem fordítanak elég gondot a kiképzésnél arra, hogy a legfontosabb a *fekvő helyzetből való dobás!* Gyakorlatlan csatár 20 m-nél nem tudja távolabbra eldobni a kézigránátot, pedig helyes kiképzés után 35 m-re is le lehet dobni anélkül, hogy a földtől elszakadnánk.

Lövészeti kiképzés.

A jó lövész kiképzésében döntő jelentőségű mindenekelőtt a lövés előkészítése és leadása automatikus mozgásokkal. A csatárnak rutinnal és gyorsan kell elkészülni a lövéshez, pillanat alatt és pontosan kell célozni, azonban *nyugodtan kell elsütni a fegyvert!* Rutinnal kell bánni tudni a závarzattal, tölteni és üríteni. A harc hevében ennek öntudatlanul kell történnie, reflexszerűen.

A lövést mozgó és kis célokra kell gyakorolni. Ennek felső határa kb. 200 m.

Zárzó-ként a szerző megállapítja, hogy a kiképzésnél a főcél az legyen, hogy az emberi szervezetet gyakorolni és alkalmassá kell tenni arra, hogy a harcban szükséges minden különleges működésre képes legyen. Ennek tudományos, pedagógiai alapon, a parancsnokok, orvosok és a testedzés szakembereinek szoros együttműködésén kell felépülnie.

A felsorolt főelemek kidolgozására a csapatok megsemmisítésével is különös figyelmet kell fordítani.

Tanulmányok, illetve hozzáfűzés:

1. A kúszásra, beásásra és akadályokon való áthatolásra mondtak a mi viszonyainkra is teljes érvényűek.

2. A kézitusa vívása szerény véleményünk szerint a korszerű harcban mindinkább veszít jelentőségéből.

A tűzeszközök óriási mértékű emelése, a technika, a vegyi anyagok, bacillusháború, vagy éppen atomháború korában az ember-

ember ellen vívott közvetlen harc nem tekinthető már mindennaposnak, úgy, mint a múltban. Ezért a kézitusa inkább elszigetelten, vagy meglepetéseknél fog csak előfordulni. Véleményünk szerint a kézi-gránát az a harceszköz, melynek alkalmazása az ember-ember elleni harcot végső fázisában teljesen eldönti. Erre való tekintettel a kézitusában való kiképzésre nem szükséges oly mértékben időt és fáradságot fordítani, mint a múltban.

3. A kézi-gránátharcban való kiképzés fontossága a haditapasztalatok alapján — megnövekedett. Minden fegyvernem minden emberének fontos harceszközét jelenti s éppen ezért annak tökéletes ismerete és alkalmazni tudása elengedhetetlen követelmény.

4. A lövészetre mondottak a mi tapasztalataink szerint is teljes érvényűek.

Kerekes Béla

Eisenhowers own story of the War. — Eisenhower:

A háború története

(Német fordítás címe: A partraszállástól a győzelemig. Alfréd Scherz kiadás. Bern, 1947. — 279. oldal.)

A nyugati szövetséges haderők főparancsnoka, Eisenhower tábornok, ebben a munkájában — mintegy hivatalos beszámolóban — vetíti elénk a partraszállási hadműveletek lefolyását egészen a német hadsereg végső összeomlásáig és a fegyverszünetig. Az olvasó talán elsősorban értesül azokról az indító okokról, benyomásokról és élményekről, melyek a nyugati műveletek hadvezérét az eseményeknél befolyásolták.

„1. Kinevezzük önt a szövetséges haderők főparancsnokává és megbízzuk, hogy Európát a német uralom alól szabadítsa fel!
Szolgálati címe: „A Szövetséges partraszálló haderők Főparancsnoka.“

2. *Feladata:* Szálljon partra az európai szárazföldön és az Egyesült Nemzetekkel együttműködve indítsa meg hadműveleteit abból a célból, hogy Németország belsejébe előretörve, a német katonai erőt megsemmisítse.

A partraszállás 1944 május havában történjék.

A Csatorna mentén fekvő alkalmas kikötők elfoglalása után olyan nagy területet vegyen kézbe, hogy az ellenség ellen szárazföldi és légi hadműveletek végrehajthatók legyenek.

3. A hadműveletek előbb megadott kezdeti időpontjától függetlenül készüljön fel, hogy kedvező körülményeket — mint például az ellenség esetleges visszavonulását — azonnal kihasználhasson és a partraszállást éppen akkor rendelkezésre álló erőkkel végrehajthassa; erre alkalmas hadműveleti tervet — végleges hozzájárulás után — tájékozással kézhez fog kapni.

4. Parancsnoklási viszonyok:

Alárendeljük Önt a Szövetséges Vezérkari Főnököknek az-
zal, hogy parancsnoklási hatáskörét a csatolt vázrajz szerint
gyakorolja. Felhatalmazzuk, hogy hadműveletei végrehajtásá-
nál és az utánpótlás szabályozásánál az amerikai és angol ve-
zérkari főnökökkel közvetlen érintkezésbe lépjen.

5. Ellátó szolgálat:

Az angol haderők ellátásához szükséges szervezet működé-
sét Nagybritanniában az illetékes brit minisztériumok biztosítják.
Az amerikai haderők ellátására és utánpótlására az Egyesült
Államok hadügyi és tengerészeti hivatalai felelősek.

Ön felelős a parancsnoksága alatt álló angol és amerikai
haderők ellátásáért.

6. Együttműködés a tengeri és légi erőkkel, valamint más szövetséges műveletekkel:

Az európai szárazföldre irányuló támadásának előkészítése-
kép már most tengeri és légierők, valamint szabotázs, ellenálló
propaganda-szervezetek működnek. Amennyiben ezeknek az
erőknek és szervezeteknek a működésében változást tartana
szükségesnek, úgy tegyen megfelelő javaslatokat.

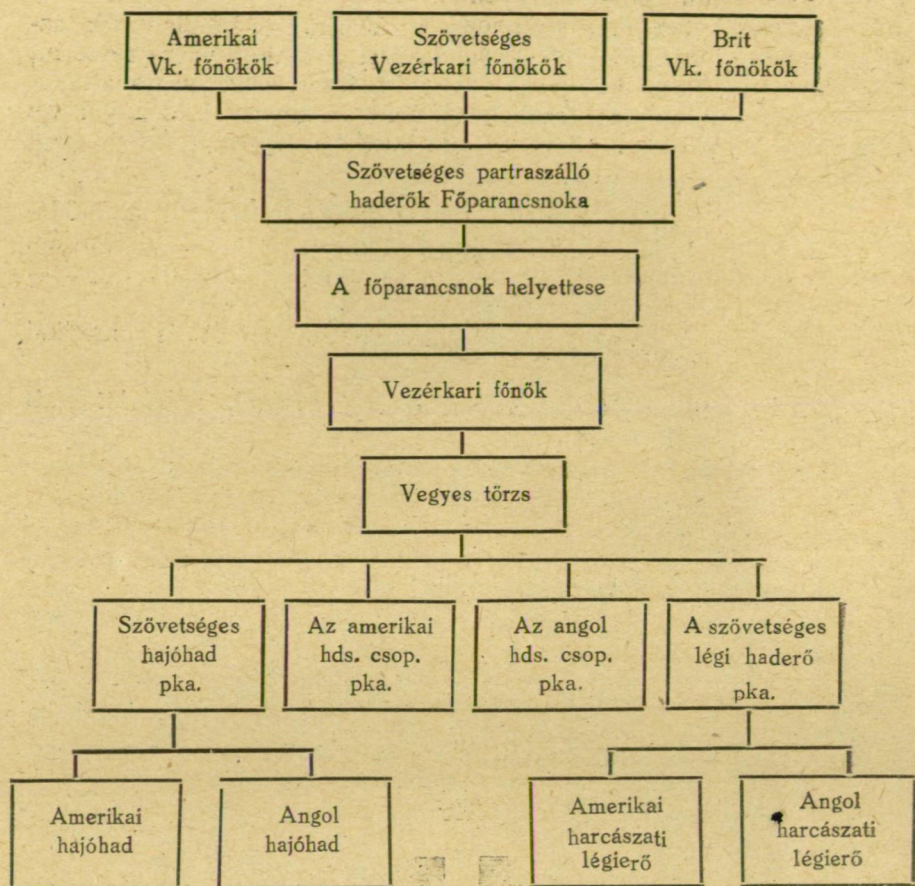
7. Összeköttetés az Egyesült Nemzetek más hadszíntéren mű- ködő haderőivel:

A Szövetséges Vezérkari Főnökök az Ön számára bē fogják
szerezni a Szoc. Szovjetkőztársaságtól az orosz csapatok művele-
teire vonatkozó adatokat. Megegyezés történt, hogy a Vörös Had-
sereg a franciaországi partraszállás kezdetével kb. egyidejűleg
támadásba kezd, hogy a németeket megakadályozza abban, hogy
erősítéseket a keleti arcvonalról a nyugatra küldjenek. A Föld-
közi Tengeri Hadszíntér szövetséges főparancsnoka az Ön támo-
gatására szintén hadműveleteket indít, így az Ön hadműveletei-
vel kb. egyező időpontban egy délfranciaországi partraszállást.
Ennek a hadműveletnek kezdetét és terjedelmét a Szövetséges Ve-
zérkari főnökök határozzák meg...

Csaknem teljes egészében közöltük e történelmi okmányt, me-
lyet a főparancsnok 1944 február 12-én kapott kézhez. Elindítója
volt azoknak a hadműveleteknek, melyek a Vörös Hadsereg keletről
meginduló gigantikus támadásával összhangban a „fasiszta dúvadat”
végül is saját barlangjában terítette földre.

A munka nem hadtörténelmi feldolgozás, még kevésbé ú. n.
vezérkari mű. Inkább személyes beszámoló, ha úgy tetszik, vallomás
és emlékezés. Eisenhower maga is szükségesnek tartja, hogy műkö-
dése egy kívülálló, objektív katonai történelem megvilágításában ke-
rüljön majd még feldolgozásra.

8. Parancsnoklási viszonyok:

A Szövetséges Vezérkari Főnökök adta utasítás nagyvonalú ugyan, de félre nem érthető. A partraszállás végrehajtása tekintetében nem tartalmaz semmi olyan megkötést, mely az elhatározás rugalmasságát befolyásolhatná. Talán csak az időpont megadása és a La Manche csatorna kikötőinek kézbevitelére való utalás szabják meg a határvonalat, melyen belül a főparancsnoknak döntenie kellett. De aligha tévedünk, ha feltételezzük, hogy e mondatokba öntött hadászati elgondolást sok és számos részletmegbeszélés előzte és követte, amíg a végleges hadművelleti terv kialakult. Feltűnő és figyelemreméltó még az utasításban, hogy az amerikai hadászati légierőt és az angol légierő nehéz bombázó kötelékeit nem rendelték Eisenhower alá. Ezek felett továbbra is a Szövetséges Vezérkari főnökök rendelkeztek.

Eisenhower folytatólagosan ismerteti a különböző tervek kialakulását.

Már 1942. júniusában kezdődtek az első előkészületek egy „Európa erődjé” elleni támadáshoz. Kezdetől fogva tisztázódott, hogy a legnagyobb sikerrel a normandiai partraszállás kecsegtet, bár néhány stratégia a közelebb fekvő Calais-i területet javasolja.

Mindehhez persze előbb az északafrikai hadműveletek sikeres befejezése volt szükséges, de már az 1943. januári Casablanka-i konferencián döntöttek az északfranciaországi támadás hadműveleti terveiről. Az időpontot illetően a tervek kezdetben 1943. végére szóltak, — fokozatosan kiderült azonban, hogy kellő számú amerikai seregrész csak 1944. folyamán állhat rendelkezésre.

Eisenhower itt természetesen nem mondja, amit a világ közvéleménye más történelmi és emlékirat forrásanyagból azóta már megtudott. Azt ugyanis, hogy a Szövetséges Vezérkari Főnököket legfelsőfokon befolyásoló, főleg az angol kormányzat és elsősorban Churchill — mennyire húzták és halasztották a partraszállás végleges időpontját, nehogy a szovjet haderő Ny.-i irányú előretörése könnyebbé és símbábbá váljon.

A franciaországi támadás első tervét, a műveleteket kidolgozó hadműveleti törzs címének kezdetbetűi után (Chief of Staff Supreme Allied Commander) „Cossac” tervnek nevezték. Egészében 29 hadosztály partraszállását készítették ennél elő. Ebből három hadosztály a hajókon szállított első lépcsőt, további kettő a második támadó lépcsőt alkotta. Két légiszállítású hadosztály egyidejű beavatkozása után a harmadik lépcső, két támadó hadosztály került volna sorra. E kilenc seregrészt feladatává tették a hídfő biztos kézhezvételét, amely után a további húsz hadosztály következett.

Utánpótlási és ellátási viszonyok mérlegelése alapján a Cotentin félsziget jött eleinte számításba. Mégis mivel ott megfelelő repülőterek hiányoztak, a Caen melletti partvidék látszott alkalmasabbnak. Az eredeti terv szerint a partraszállást erőteljes előretörések követték volna D. és DNy. irányában, hogy megfelelő területet nyerve repülőterekhez jussanak és a Cotentin félszigetet Cherbourg kikötővel kézbe vegyék. Úgy számították, hogy 14 nap alatt a kikötőt elfoglalják a hídfő vonalát Trouville—Allençon—Mont St. Michel vonaláig terjesztik ki. Ez első tervek november végéig készültek el.

Eisenhower még a Földközi tengeri műveleteknél parancsnokolt, amikor a partraszálló hadműveleti törzse ebből az első elgondolásból a második ú. n. „Overlord” tervet kifejlesztette. A főparancsnok 1944. januárjában érkezik Londonba. Hadműveleti törzsét, mely eleinte London belsejében volt, — rövidesen városon kívül telepítette. Ott kezdődött meg azután az invázió végleges előmunkálatainak részletes kidolgozása.

A támadási terv legfontosabb változásait már január végén megállapították. Eisenhower és Montgomery tábornok, a megalakulásra váró 21. hadseregcsoport parancsnoka, Ramsay tengernagy meg Leigh Mallory tábornok a szövetséges légierő parancsnoka a közös megbeszéléseken tisztázták az „Overlord” terv részleteit. Eisenhower

kívánságára az első támadó lépcső erejét 5 seregtestre emelték és a partraszállás területét kelet felé Ouistrehan-ig szélesítették ki.

A főparancsnok nagy súlyt helyezett a Cotentin félsziget és Cherbourg kikötőjének mielőbbi kézbevételére. Két légi szállítású hadosztályon kívül szükségesnek tartotta még egy harmadiknak a készenléthe helyezését Caen-től Ék.-re fekvő fontos hidak kézbevételére. Mallory túlságos veszteségektől tartott. Kb. 75—80%-ra becsülte a repülőgépek és a kezelő személyzet várható veszteségeit. Az ellenvetés dacára Eisenhower ragaszkodott ehhez. A Varreville-i partszegély elleni *támadást légi úton szállított* csapatok nélkül nem látta keresztülvihetőnek. A partszegély ott erősen mocsaras vidék, kevés átjáró úttal. Ezeket az átjárókat hátulról kell kézbevenni. Eisenhower vállalta a felelősséget a légiszállítások elrendeléséért.

A végrehajtott vállalkozások a főparancsnoknak adtak igazat. A meginduló hadműveletek sikere főleg ennek köszönhető és a veszteségek alig 10%-ot értek el.

*

A Szövetséges Vezérkari Főnökök hozzájárultak a változáshoz és hozzájárultak a tervezett támadásnak május 1-ről május 31-re való eltolásához is. De még ezen is kellett változtatni. Május közepén tűzték ki végleges időponttul június 5-ét, mint olyan napét, mely az időjárási viszonyok előrelátható alakulása szerint alkalmas lesz. Az időprognózis június 5., 6. és 7-ét egyformán kedvezőnek jelölte meg. Ha ezt élmulasztották volna, akkor már csak június 19. jöhetett volna számításba.

A nagy támadás egymásbakapcsolódó mozzanatait a 21. hadseregcsoporthoz beosztott angol és amerikai vezérkari tisztek dolgozták ki, — melyeket Eisenhower szűkebb törzse vizsgált felül. A megelőző hónapokban a terveken több csiszolás és módosítás történt, főleg azért, mert a számításba vehető szállítóhajók száma változott. Csak március végén sikerült a többi európai és tengerentúli hadszíntér parancsnokságokkal történt megegyezés alapján a szükségelt hajók tömegét biztosítani. Ez annál nehezebb volt, mivel csaknem egyidejűleg a délfraanciaországi „Anvil“ (Üllő)-nek nevezett partraszálló művelet szükségletének is rendelkezésre kellett állani.

Azon a bizonyos „D“ napon, — a megindulás napján, — Nagy-britanniában 23 hadosztály, — 10 páncélos és 4 légiszállítású hadosztály állott csatasorba. A hídfő megalakulása után havonta 2—5 további seregtest követte az előregördülő támadást. A fasizmus összeomlásakor és Németország fegyverletételekor Eisenhower 90 seregtest felett parancsnokolt. Ebből 61 amerikai, 13 angol, 5 kanadai, 10 francia és 1 lengyel hadosztály. A hadosztályok átlagos állományát 17.000 főben adja meg a szerző.*

E sorcsapatokon kívül a kontinensen még további 3 nem teljes értékű francia hadosztály és kisebb erejű cseh, belga és holland egységek is résztvettek a harcokban, nemkülönben a „Belső—Francia Arcvonal“ több seregtestre tehető erői.

* A szovjet hadosztályok létszáma a keleti arcvonalon jóval kisebb volt.

Ramsay tengernagy április 10-én jelenthette hajóhada készletét, melynek harci erői 6 csatahajót, — 22 cirkálót, — 93 rombolót és 2 tengeri naszádot jelentettek. A szállítóhajók száma meghaladta az 5000 hajót, melyhez még kb. 4000 bárka és különleges tengeri jármű tartozott. A tengeri művelet területét amerikai és angol övezetre osztották, ahol öt támadó hajórajba csoportosították a harci erőket. Ezek mindegyike egy-egy partraszálló támadó csoportot támogatott. A partraszálló erők és a támogató hajórajok közös fedőnévvel (Utah—Omaha—Sword—Juno—Gold) működtek.

Már április 26-tól kezdve gyülekeztek a harci és szállító hajóegységek. Plymouth, Portland, Portsmouth, Southampton és Wight sziget kikötőiben. Az ellenség felderítését megnehezítendő a csoportokat később csaknem egész Nagybritannia kikötőire osztották el, melyeket csak a legutolsó időre vonták rejtőzve össze. Azzal nem lehetett számolni, — hiszen a szicíliai és olaszországi tapasztalatok is ezt bizonyították, — hogy ilyen hajótömeg észrevétlen maradhat. Ezért legalább arra törekedtek, hogy a megindulás időpontja és a partraszállás helye felől tartsák kétségben az ellenséget.

Az invázió légi támogatása két — egymástól erősen elhatárolt — működési szakaszt jelentett. Már reámutattam arra, hogy az inváziótól függetlenül működő *hadászati légierő* főfeladata továbbra is megmaradt. Ezek a német ipartelepek és gyári üzemek ellen, elsősorban a repülőgépgyártóüzem ellen kerültek bevetésre, de fel voltak készülve arra is, hogy válságos pillanatokban harcászati feladatokat is átvegyenek.

A harcászati légi támogatás az előkészítő hadműveleti szakaszból és a közvetlen légi támogatásból állott.

Kezdetben elegendőnek gondolták, ha a hadászati légierő nehéz bombázó kötelékei a „D” nap előtt kb. két héttel kezdik meg működésüket. Ezen később nagy mértékben változtattak és a stratégiai légi támadásokat éppen a támadás előkészítése érdekében már három hónappal előtte megkezdették. A teljes francia és belga közlekedési hálózat megbénításáról volt szó. Ezen túlmenőleg egész sor olyan hadászati légi támadást vettek tervbe, melynek céljai mindig keletebbre és keletebbre feküdven, végezetül az egész német hadigépezetet érintette.

A harcászati légi előkészítés során a harcászati légi kötelékek a támadási partvidék közelében fekvő vasúti gócek, — hidak, — egyéb műtárgyak, továbbá repülőterek ellen, valamint légvédelmi és partvédelmi berendezések és tüzérségi állások ellen léptek működésbe. Ezek a kötelékek összesen kb. 2430 vadász és vadászbombázóból, valamint 700 könnyű és közepes bombázógépből állottak, a tartalék gépállomány hozzászámítása nélkül.

A bombázó harcműködés tervszerűleg kezdődött meg és a „D” nap közeledtével fokról-fokra erősödött. A légierő feladata volt az is, hogy a hajóhaddal együttműködve a csapatok átszállítását ellenséges légi és tengeri támadás elől biztosítsa.

A partraszállás alatt tíz repülőszázad biztosította a legelső hídfő

légvédelmét, ezenkívül 6 század állott tartalékban. A tengeri szállítást 8 repülő század biztosította a levegőben és 33 további készenlében.

A „D“ napon a harcászati légierő következőleg csoportosult:

Hídfeőterület védelmére	54 repülőszázad
Tengeri szállítás védelmére	15 „
Közvetlen légi támogatás	36 „
Vadászerők és bombázók kísérete	33 „
Támadócsoport	33 „

Összesen: 171 repülőszázad.

A légierő fényképező kötelékei már egy évvel a tervezett időpont előtt kezdték meg működésüket. Legfontosabb feladatukhoz tartozott a partvidék és közelebbi környékének beható felderítése. Eisenhower dicső szavakkal emlékezik meg munkájukról és a siker egyik fontos tényezőjeként említi őket.

*

Nincsen terünk, hogy részletesen ismertessük azokat az adatokat, amelyek az invázió előkészítéséhez tartozó anyagi és ellátási felkészülést mutatnák. Talán elég rámutatni arra, hogy a tervezett „D“ napon és a következő 24 órában 176.000 embert, 20.100 járművet, — 1500 páncélost, — 5000 egyéb harci járművet, 3000 löveget és folytatólag még 10.500 utánszállító járművet kellett partraszállítani.

A szállító hajók összeszedése — mint fentebb már rámutattam — bonyolult műveletté vált. Ezért kellett a délfranciaországi inváziót a kezdeti tervtől eltérően teljességgel megváltoztatni és időpontját is eltolni. Ezt az „Anvil“ műveletet eleinte elterelő és tüntető céllal készítették elő a Ny-i nagy hadművelet érdekében. De nem volt ennyi hajó. Ezért a D-i partraszállást négy héttel későbbre, július 10-re állították be. Így a Földközi-tengerről is lehetett szállítóeszközöket az „Overlord“ művelet számára biztosítani.

Mielőtt a partraszállás hajóparkját szervezték, — az amerikai csapatok és utánpótlásuknak szállítása Amerikából — Angliába folytatólagosan működött. Ez a „Bolero“ megjelölésű szállító művelet első alapjait már 1942. áprilisától megkapta. Abból a szervezetből nőtt ki, amelyik az északafrikai „Torch“ (Fáklya) nevű partraszállásnál működött közre és az 1943—44. években a Ny-i nagy inváziós támadás céljaira bővült ki. Az ellátó és utánpótló szervezet végül is 31.500 tisztre és 351.000 főre kerekedett. 1943. júliusától havonta kb. 750.000 tonna anyagot raktak ki, 1944. júniusában az Egyesült Államok 1.900.000 tonnát szállított át. Ennek nagyrészt az Angliában állomásozó amerikai csapatok céljaira használták fel, — a többit tartalékozták. 1944. június 1-én az amerikai csapatok létszáma ott 1.562.000-re rugott az 1942. év végi 241.000 fővel szemben.

Ry.

(Folytatjuk.)

NAGYVILÁG

Az UNO közgyűlése.

Az Egyesült Nemzetek intézkedő szerve, az UNO közgyűlése 11 hetes tanácskozás után december 2-án befejezte ülősszakát. Az ülősszak mérlege, noha kevés kérdésben történt megegyezés, mégis aktív. Mielőtt ugyanis a közgyűlés megnyílt volna, azt jósolta a *New York Herald Tribune*: „Vagy teljesen alárendeli magát az UNO, a Fehér ház akaratának, vagy fel kell számolni.” Nos a közgyűlés nem rendelte alá magát a Fehér Háznak, amit a néhány egyhangú határozat bizonyít és mégsem számolták fel. Ami a tárgyalt kérdéseket illeti: egyhangúlag elfogadták a *háborús propaganda* minden formáját elítélő határozatot. A *vétőjog* ismert vitája ezzel végződött, hogy a korlátozás, vagy megszüntetés céljából külön értekezletet hívnak össze.

Az új tagok felvételének kérdésében, ami Magyarországot is közvetlenül érintette, a szovjet támogatás ellenére Németország volt szövetségeseit az angolszász államok és politikai barátaik meggátolták abban, hogy a felvételt elnyerjék. Ugyanez a sors várt rájuk a közgyűlés második időszakában tett újabb felvételi kísérletnél.

Az USA javaslatára átmeneti munkabizottságot (kis közgyűlés) állítottak fel arra az időre, amikor a közgyűlés nem működik. A szovjet küldött leplezte a szép szavak mögötti lényegét: a kísérletet arra, hogy az UNO-t agyagtömeggé változtassák, amelyet egy többséggel rendelkező hatalom (USA) saját képmére formálhat. E szerv ugyanis kétharmados többséggel dönt és kizárja a vétőjogot. Ezért a Szovjet-Unió bojkottálja a kis közgyűlést.

Elfogadta a közgyűlés azt a határozatot, hogy a még fennálló vitákat a hágai nemzetközi törvényszék elé kell terjeszteni. Az alapokmány értelmezését illető nézeteltérésekben is ezen szerv illetékességét ismerték el. Visinszkij és a szláv államok a határozatok ellen szavaztak, mert a törvényszék illetékességének elismerése megváltoztatja az UNO alapokmányát.

Görögország az amerikai segély jármájában.

Görögországgal kapcsolatban Gromiko szovjet küldött leszögezte, hogy a polgárháború oka az amerikai beavatkozás. A Görögország demokratikus szomszédai ellen emelt beavatkozási vádak teljesen alaptalanok, azokat a görög királypártiak csak azért koholták, hogy népelelenezésük fenntartására külföldi segítséget kérhessenek. A demokratikus Görögország kikiáltásának feltétele a külföldi csapatok és katonai személyek visszahívása. A politikai bizottság végül úgy döntött, hogy új balkáni bizottságot küld ki a görög kérdés rendezésére. A bizottság Görögország északi határának mindkét oldalára megfigyelő csoportok felállítását tervezi, amelyek állandóan figyelnek és jelentenek a helyi viszonyokat. A Szovjet-Unió megbízottja, mivel a tervezett bizottság ellenkezik az UNO alapelveivel, megtagadott

minden közösséget ezzel az elgondolással. Ugyanígy jártak el Lengyelország, Fehér-Oroszország, Ukrajna, Csehszlovákia és Jugoszlávia is. Görögországban közben tovább folyik az amerikai intervenció: az iparvállalatok részvénytöbbségének összevásárlása, repülőtérépítés, a pénzügy, hadügy, légügy és tengerügyi hivatal ellenőrzése, a „rendkívüli segély” folyósítása és kooperatív görög-amerikai vezérkar létesítése.

És bár a terror egyre nő, a demokratikus görög hadsereg az ország területének egyötödét felszabadította és egyes egységei 100 km-re vannak Athéntől. Az epiruszi új hatalmas offenzíva azzal kecsegtet, hogy a szabad görög nép kormánya rövidesen megalakulhat.

A görög helyzetről Porfirogenisz, az EAM Magyarországon járt főtájkára megállapította, hogy azt sokan úgy igyekeznek beállítani, mintha a szabadságharcos kisebbség állana harcban a királypárti többséggel, holott ez a valóságban éppen fordítva van.

Palesztinából két állam lesz.

A ritka egyhangú határozatok egyike született meg az UNO közgyűlésén Palesztina kérdésében. A Szentföldet arab és zsidó államra osztják fel. Jeruzsálem tíz évre *nemzetközi terület* lesz, nemzetközi kormányzóval, aki mögött arabokból és zsidókból álló tanács áll. Az angolok a közigazgatást 1948 május 1-ig átadják, míg csapataikat augusztus 1-ig vonják ki Palesztinából. Az angolok kivonulása után az igazgatást az UNO-bizottság veszi át, amely *kormányzó tanács*of állít fel és kiírja a nemzetgyűlési választásokat.

Az új zsidó állam alig másfélszer nagyobb Pest megyénél és lakosainak száma 750.000 fő, mégis az arabok rögtön a szavazás után semmisnek és érvénytelennek nyilvánították a döntést. Nem sokkal ezután megkezdődött a fenyegetőzés és véres terrorcselekmények sorozata. Végül meghirdették az egész mozlím világ „szent háborúját” az „arab Palesztináért”. Az arabokat Szíria, Líbanon, Egyiptom és Hitler hirhedt bizalmasa: a jeruzsálemi főmufti, Husszeini támogatja és tüzeli.

A mozgató erő azonban, amint azt a Novoje Vremja megállapítja: az angol imperializmus, amely arab zsoldosaival arra irányítja tevékenységét, hogy a középkleti nemzeti felszabadító mozgalom résztvevőit demoralizálja. A gazdasági háttér: az angolszászok egymásközötti pozícióharca a közelkeleti olaj birtokáért. Az imperialisták, az arabok és zsidók egymás ellen hangolásán kívül arra törekcsenek, hogy az arabokat összevevcsítsék a Szovjetunióval.

A Szovjetunión rendkívül éleshangú jegyzékben figyelmeztette Szíriát, miszerint nem fogja eltérni, hogy a Palesztina felosztása elleni tiltakozások során támadás érjen szovjet vagyontárgyakat, vagy zaklatás a szovjet követséget. Az arab veszély ellen tevékenykedő három zsidó ellenállási szervezet szövetségzett, 50.000 főt *mozgósítottak* és kérték intéztek az USA-hoz, hogy az amerikai hadsereg felszerelési feleslegéből hadianyagot kaphassanak. Az USA kormánya azonban azonnali hatállyal megtiltott minden fegyver- és lőszerszállítást Egyiptomba, Líbanonba, Szíriába, Szaudi-Arábiába, Irakba és Palesztinába.

A zavargásokkal kapcsolatosan nem ül külön össze a Biztonsági Tanács, mivel az UNO közgyűlésének határozata amúgyis szerepel a Biztonsági Tanács napirendjén. Angol kormánynyilatkozatot is várnak ez ügyben.

Végetért a londoni külügyminiszeri értekezlet.

Még be sem fejeződött az UNO közgyűlése, amikor Londonban november 25-én összeült a négy nagyhatalom külügyminisztere, hogy megkísérélje a német béke megfogalmazását, amely a helyettesek kéntheti tanácskozásán nem sikerült. Az értekezlet tárgysorozata a következő volt: az osztrák államszerződés, a német békeszerződés előkészítése, beleértve az eljárásmodot és a határmegvonást, Németország jövőjének gazdasági alapelvei, az ideiglenes német igazgatás kormányformája és hatásköre, a műszaki értekezleten Németország demilitarizálására készült határozatok megvalósítása; négyhatalmi lefegyverzési és demilitarizálási szerződés Németország ellen, az USA küldöttségének javaslatai szerint.

Az osztrák béke ügyét átutalták a helyettesekhez és rátértek a német kérdés tárgyalására. Molotov javasolta, hogy ismerjék el, miszerint az egységes Németország demokratikus kormányának megalakítása összhangban van a potsdami határozatokkal. Tegyük lehetővé, hogy a német kormány is kifejtthesse nézetét. Ismerjék el, hogy a békeszerződést a német kormánynak alá kell írnia és megerősítés céljából a német parlament elé kell terjeszteni. Ismerjék el, hogy a békeértekezletnek az öt nagyból, valaminek a Németországgal szövetséges országok és azon szövetséges államokból kell állnia, amelyek fegyverrel harcoltak Németország ellen. Marshall egyetértett Molotov javaslatának első három pontjával. Bevin indítványt tett Németország keleti és nyugati határai ügyében, melynek megvitatása elől Molotov elzárkózott. Bidault a Saarvidék problémáját vetette fel, amelyre Molotov azt válaszolta, hogy előbb a központi demokratikus kormány kérdésében kell megállapodásra jutni. Megosztottak a vélemények azon, hogy előbb legyen központi kormány, vagy előbb a békeszerződés.

A londoni konferenciát USA monopolizációs köreinek imperialista törekvései miatt a Szovjetunió erőfeszítései ellenére 1947. december 15-én elnapolták.

Francia munkásárlók és amerikai tőkések a francia nép ellen.

A külügyminiszeri értekezletnél nem kevésbé fontos a franciaországi helyzet. Itt a jobboldali szocialista Ramadier-kormány amerikaiakat favorizáló politikája következtében az árimdex 55 százalékos emelkedésével szemben a bérindex csupán 11 százalékos emelkedett. Ujból emelték a gáz, villany, a vasút, a Metro és az autobusz árát, ami az őszi sztrájkok eredményeit semmivé tette. Az új ár-emelkedések oka, hogy az USA-ban is emelkednek az árak, s Ramadiernak az volt a kötelessége, hogy megvédje az amerikai behozatalt a hazai versenytárostól.

Ujból megkezdődtek a sztrájkok. Megbénult a marseillei kikötő, sztrájkoltak vasutasok, bányászok és a Renault-művek munkásai. A Ramadier-kormánynak a kegyelemdőfészt a 350.000 párisi vasmunkás sztrájkja adta meg. Ramadier után Blum kapott a kormányalakításra megbízást, de a bizalmat nem szavazták meg neki. Utána a katolikus párt jobbszárnyán lévő Schuman volt pénzügyminisztert nevezték ki. A Schumann-kormány 16 miniszteréből hat tartozik a katolikus párt-hoz, öt a szociáldemokrata párt jobboldalához, kettő a radikálisoktól, egy a centumból, egy a független jobboldalból került ki. A vezetés kicsúszott a szocialisták kezéből, a jobboldali befolyás erősödött. A sztrájkhelyzet közben tovább romlott. Teljesen megszűnt a vasúti közlekedés. Csaknem országos a bányászsztrájk. A munkásság követeli a havi létminimumot, elegelet a 25 százalékos béremelésre.

a bérek negyedévi revízióját, a köztisztviselők státusrendezését, a sztrájkjog tiszteletben tartását. Ezzel szemben

Schuman parancsot adott a rendőrségnek és a katonaságnak, hogy ha kell, használja fegyverét. A hadsereget németországi megszálló csapatokkal, valamint behívott újoncokkal és tartalékosokkal egészítették ki. Ennek ellenére a sztrájk egyre jobban terjedt. Közel kétmillió dolgozó szüntette be a munkát. A Schuman-kormány a jogos követelések helyett az amerikai Taft-Hartley-féle munkásellenes törvényekhez hasonló szégyenletes javaslatot szavaztatott meg. A sztrájk december 9-én befejeződött, a részletekről a legközelebbi számban számolunk be.

A háttérben levő mozgaló erőkre élesen rávilágít az a tény, hogy a new-yorki szövetségi bank éppen most látja megfelelőnek az időt, hogy 82 millió dollár kölcsönt nyújtson a francia nemzeti banknak, valamint az, hogy Dulles, a Standard Oil és Marshall külügyminiszter jogtanácsosa Párisba érkezett, hogy de Gaulleal a franciák erőfeszítéseiről tárgyaljon... Az amerikai zsoldban lévő francia jobboldal a mozgósítással akarja letörni a sztrájkot, holott az összegekből, amibe ez kerül, a sztrájkolók összes követeléseit ki lehetett volna elégíteni. Am Schumanéknak jelek szerint nem ez a céljuk, hanem az, hogy hosszúra nyúló sztrájkjal általános elégedetlenséget provokáljanak és a közvéleményt a szakszervezetek ellen hangolják.

Olaszországban amerikai szuronyokra akar támaszkodni De Gasperi.

Franciaországhoz hasonlóan Olaszországban is igyekeznek az amerikai monopolisták egészen magukhoz ragadni a hatalmat. A harcos baloldali amerikai intervencióra zárták ki a kormányból, a fél- és újfasiszta mozgalmak pénzelői és a „kölcsönök” nyújtói ugyancsak amerikai nagytőkések. Az olasz dolgozók itt is a sztrájk fegyverével harcoltak a törekvések ellen. A sztrájk a munkásság győzelmével végződött. Az újfasiszta provokátorok és lapjaik igen sok helyen részesültek „alapos kioktatásban” a baloldal részéről. De Gasperi érzi a „püünkösdi királyságot”: márciusban választások lesznek, ahol a baloldal óriási előretörése várható. Ezért próbálkozik kormánya kiszélesítésével. Természetesen a kommunisták nélkül. De még a jobboldali *Saragat*-párt sem hajlandó kötélnek állni.

Igy a De Gasperi-kormány az Uomo Qualunque neofasiszta mozgalommal és a kis polgári pártokkal való tárgyalás mellett, jelek szerint, arra határozta el magát, hogy minél több atrocitás kiobbantásával polgárháborús állapotba sodorja Itáliát, amikor is az angolszász megszállók a rend helyreállítására továbbra is az országban maradhatnak. Ez garantálná a jövő márciusi választások számukra kedvező eredményét, másrészt lehetetlenné tenné az amerikai kölcsönt kizáró okot: a baloldal visszatérését a kormányba.

Az antwerpeni nemzetközi szocialista kongresszus.

Az olasz szocialista párt, mint a lengyel, csehszlovák és a magyar, együttműködik a kommunistákkal és az antwerpeni nemzetközi szocialista kongresszuson tartózkodott a határozati javaslatok elfogadásától. A határozatban a nyugati szocialisták többek között a Marshall-terv mellett foglaltak állást. Ugyancsak ellene szavaztak a baloldali szocialisták a Schumacher-féle kommunistaellenes német szö-

szociáldemokrata párt felvételének. A szocialista Internacionálé kérdésében egyöntetűen megállapították, hogy az nem időszerű.

Az antwerpeni kongresszusról hazatért Jusztusz Pál delegátus kijelentette, hogy bár a baloldali marxista álláspont Antwerpenben kisebbségben maradt, mégis világszerte erősödik a forradalmi szocialista gondolat.

MAGYARORSZÁG

Aláírták a magyar-jugoszláv barátsági szerződést.

A legnagyobb jelentőségű hazai esemény Tito marsall, jugoszláv miniszterelnök budapesti látogatása, amely Dinnyés miniszterelnök októberi jugoszláviai látogatásának viszonzására jött létre. A belgrádi találkozón megállapodtak abban, hogy rövidesen a két ország biztonságának és szuverénitásának védelmére *barátsági és kölcsönös segélynyújtási egyezményt* kötnek. E szerződést december 8-án alá írták Budapesten. A hétszakaszos szerződés, amely 20 évig marad hatályban, lezöngézi a két ország szoros együttműködését, közös eljárásukat az UNO szellemében biztonságuk és függetlenségük megvédésére; imperialista támadás esetén a másik fél haladéktalan és minden eszközzel nyújtandó katonai és egyéb segítségét; a tartózkodást minden olyan akcióktól, amely a másik ellen irányul, a gazdasági, kulturális és egyéb kapcsolatok megszüldését, a harmadik állammal vállalt kötelezettségek érintetlenül tartásával; a támadás tűzfészkeinek eltávolítására és a béke biztosítására.

Tito marsall kijelentette, hogy az egyezmény senki szabadságát és függetlenségét nem veszélyezteti, egyben mindenkit meggyőző cáfolata azoknak a híreszteléseknek, hogy szláv blokk van kialakulóban.

Nem lehet eléggé hangsúlyozni a szerződés történelmi jelentőségét hazánk szempontjából. Az, hogy Magyarországot, amelyet a nyugati államok nem tartottak elég demokratának ahhoz, hogy az UNO-ba felvegyék, Jugoszlávia, a legfejlettebb népi demokrácia, a nem szláv államok között elsőnek tartja méltónak arra, hogy szerződést kössön vele; a magyar demokrácia kül- és belpolitikáját igazolja. Komoly fejlődést jelez az a tény, hogy Tito Jugoszláviájának Magyarországgal kapcsolatban legelőször nem Ujvidék és Zsablya jut eszébe. Nem hisszük, hogy csalódnánk, mikor úgy véljük, hogy a kitűnő magyar-jugoszláv viszony kedvezően fogja a magyar-csehszlovák viszony alakulását is befolyásolni.

Kultúregyezmény Romániával.

A Dinnyés-kormány másik jelentős külpolitikai sikere: a Romániával kötött kulturális egyezmény, amelyet a két közoktatásügyi miniszter a magyar kormányküldöttség novemberi bukaresti látogatása alkalmával írt alá. Ez volt az első alkalom, hogy hivatalos magyar kormányküldöttség látogatott el Romániába. A kultúregyezmény értelmében mindkét ország legmesszebbmenően támogatni fogja a másik fél nemzetiségéhez tartozó és saját országában élő népesség mindennemű kulturális, tudományos, közoktatási, művészeti, saját anyanyelvű intézményét az országban élő állampolgárok teljes jogegyenlősége alapján, a haladás és demokrácia megerősödése szellemében.

A magyar kormányküldöttség romániai látogatása és a kulturális egyezmény megkötése hosszú és áldatlan mult végére tesz pontot. A román egyezmény is valószínűleg barátsági és kölcsönös segélynyújtási szerződés követi.

Magyarország tehát lassan a délkelet-európai demokráciák békéjének jelentős tényezőjévé fejlődik. Ez a külpolitikai eredmény pedig a következetes magyar belpolitika és az újjáépítő gazdaságpolitika szerves következménye.

Pfeiffer és Peyer szökése.

Midőn kiderült, hogy *Pfeiffer* is belekeveredett az összeküvők kezdeményezésével elkövetett bűncselekményekbe, — kizárták az országgyűlésből. *Pfeiffer* letartóztatása előtt Amerikába szökött. Pártja javarészt felbomlott, a maradványt az Országos Nemzeti Bizottság határozata seprte ki a parlamentből. Megállapítást nyert ugyanis, hogy a *Pfeiffer-párt* demokratikus jelszavakkal fasiszta, külföldi reakciós körök szolgálatában álló politikát folytatott.

Pfeifferék kiebrudalása folytán a koalíciós pártok arányszáma 65.9 százalékról 76 százalékra emelkedett a törvényhozásban, így a többség még szilárdabb lett és a parlament munkája meggyorsulhat.

Körülbelül ugyanebben az időben leplezett le az Államvédelmi Osztály egy külföldi kém-szervezetet. A nyomozás szála *Peyer* Károlyhoz vezetett. Kitűnt, hogy *Peyer* külföldi beavatkozást sürgetett Magyarország ellen, valamint külföldi ellenkormány megalakítását. Mikor büneiért a Népfüggetlenség mentelmi jogának fel függesztését kérte, ő is eltűnt. A belügyminiszter mind *Pfeiffert*, mind *Peyert*, a szökevény hazaárulókat, megfosztotta állampolgárságuktól.

A történelmi küzdelem a demokrácia javára dőlt el.

A reakció parlamenti képviselőjének felszámolásával a demokrácia megerősödött, a fejlődés üteme meggyorsult. *Gyöngyösi* János, a Kiszegpárt főtitkára egyik beszédében megállapította, hogy Magyarország felemelkedése csupán a Szovjetunióval való szoros jóviszony útján lehetséges. A szovjetbarát politika alapfeltevése: az országon belül világos és félreérthetetlen együttműködés a kommunis-tákkal. Hasonlóan nyilatkozott *Dobi*, a Kiszegpárt elnöke, aki megállapította, hogy a marxista pártok roppant dinamizmussal komoly, alkotó munkát végez-tek és hogy üres szöbeszéd az "olyan állítás, hogy a marxista pártok bizonyos mértékben veszélyeztetik a nép érdekeit. Tildy köztársasági elnök pedig le-szögezte, hogy

bár a magyar parasztság jelentős rétegei számos más ország parasztságánál előrehaladottabbak, mégis a munkásság az, amely öntudatos harcával, kép-zettségével, aktivitásával és szervezetségével sok tekintetben vezető szerepre-hivatott a demokrácia életében. A nagy történelmi küzdelem a demokrácia és a reakció erői között hazánkban végleg eldőlt a demokrácia, a dolgozó nép, a haladás javára. A világ semmiféle hatalma sem fog e tényen változtatni.

Lóránt Imre:

RÖVID HIREK

A Kossuth-szobor megkoszorúzása.

A magyar politikai élet nagy eseménye Tito tábornagy budapesti látogatása volt. Tito tábornagy december 6-án 10 órakor érkezett Budapestre. A pályaudvaron megjelent Dinnyés Lajos miniszterelnök vezetésével a kormány minden Budapesten tartózkodó tagja, a Budapesten akkreditált diplomaták, a honvédség és rendőrség küldöttsége és a társadalmi egyesületek, valamint a politikai pártok kiküldöttei. A délelőtti folyamán Tito tábornagy látogatást tett a köztársasági elnöknél és a miniszterelnöknél. Délután tárgyalások folytak a megkötendő egyezményről, este a miniszterelnök rendezett fogadást a parlamentben. December 7-én Tito tábornagy megkoszorúzta a Kossuth-szobrot, majd a köztársasági elnöknél ebédel. Este a jugoszláv delegáció tiszteletére díszelőadás volt az Operaházban. December 8-án Tito tábornagy meglátogatta a csepeli Weiss Manfréd-gyárat, déli 12 órakor

ünnepélyes keretek között aláírták a magyar-jugoszláv barátsági és kölcsönös segítségnyújtási egyezményt. Délután a tábornagy sajtófogadást tartott a magyar és külföldi sajtó részére. Este a jugoszláv követség rendezett fogadást. December 9-én a tábornagy a magyar politikai élet vezetőivel vadászatot vett részt, majd visszatért Belgrádba.

Veres Péter honvédelmi miniszter november 29-én megsejmelte a debreceni 4. honvéd kerületet. A kerület parancsnoka Szász Ferenc vezérőrnagy tett jelentést, majd a miniszter végigjárta a légénységi körleteket, a kerülethez tartozó intézeteket és megtekintette a helyőrségi kórházat. A légénységhez Veres Péter rövid beszédet intézett, amelyben biztosította a honvédeket, hogy a behívás és leszerelés rendszerében a honvédelmi kormányzat a legnagyobb igazságosságra törekszik.

Veres Péter honvédelmi miniszter beszéde Debrecenben a légénységhez.

December elsején Dinnyés Lajos miniszterelnök jelenlétében Veres Péter honvédelmi miniszter nyitotta meg a Honvéd Hadiakadémiát. A kormány részéről megjelent Vass Zoltán miniszter a gazdasági főtanács főtitkára és a koalícióban résztvevő pártok is képviseltették magukat. Veres Péter megnyitó beszédében a demokratikus néphadsereg vezérkarára háruló feladatokat fejtegette, majd Sólyom László vezérőrnagy, a Hadiakadémia parancsnoka a vezérkari tanfolyam célját, tananyagát és az új vezérkarral szemben támasztott szellemi és erkölcsi követelményeket ismertette. Beszédét folyóiratunk mostani számában közreadjuk. A hallgatók nevében Móricz Lajos százados fogadalmat tett, hogy a magyar demokrácia minden körülmények között számíthat majd az új vezérkari sarjadéokra.

Veres Péter honvédelmi miniszter beszéde a Hadiakadémia megnyitásán.

Sólyom László altábornagy beszéde a Hadiakadémia megnyitásán.

A szovjet sajtó első ízben közölt hírt — ha csak közvetett utalás alakjában is — arról, hogy a Szovjet-Unióban is gyártanak atombombát. A TASS-iroda beszámol Dimitrov bolgár miniszterelnök szófiai hazatéréséről. Dimitrov

Moszkvában járt és meglátogatta Sztálint. A TASS-jelentés, melyet vezető helyen közölnek, idézi Dömitrovnak hazatérése után tett nyilatkozatát, amelyben a bolgár miniszterelnök ezt jelentette ki:

— Módomban van annak megállapítása, hogy sem az atombomba szerkezete, sem az atombomba termelése nem az amerikai imperialisták monopóliuma többé.

A szovjet sajtó más helyen arra figyelmezteti az olvasókat, hogy Molotov egy ízben kijelentette, hogy az atombomba nem amerikai monopólium többé, de ennél többet sem ő, sem más szovjet vezető nem mondott. (TASS)

Az Új Szó „Leszerelt katonák” című cikkében megemlékezik arról a hősiess munkáról, amelyet a Szovjet Hadsereg leszerelt katonái végeznek. A Nagy Honvédő Háború éveiben ezek a katonák, épp úgy, mint a többi szovjet emberek, nem kímélték erejüket, nem sajnálták vérüket ontani a győzelemért. A harcban mindenkor az a megdönthetetlen erő vitte őket előre, amelyet a szocialista hazájuk iránti mélységes szeretetből és odaadásból merítettek. Ez az a mélységes szeretet, az életet adó szovjet hazafiság segítette hozzá a szovjet népet, hogy döntő győzelmet arasson a német fasiszta rablók és a japán imperialisták fölött.

A leszerelt katonákat a munka gárdistáinak nevezi a szovjet nép. Ez érthető. Hiszen ezek az emberek a munka minden területén olyanok, mint a sztahanovisták, akik nem kímélik erejüket, ha szocialista hazájuk felvirágoztatásáról, hatalmának növeléséről van szó. (ÚJ SZÓ)

Szerkesztőbizottság:

Kuthy László vezérezredes, Sólyom László altábornagy, Illy Gusztáv vezérőrnagy,
Beleznay István vezérőrnagy.

Felélős szerkesztő: Dr. Réczey Ferenc vk. ezredes

Felélős kiadó: Dr. Juházi Imre alezredes.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Honvéd-utca 28., II. emelet 24. szám.

Ladányi-nyomda (azelőtt Madách-nyomda), Budapest, IX., Lónyay-utca 18/b. szám.
Nyomdaigazgató: Ladányi Antal.

Olvasóink szíves figyelmébe

1. A Honvéd szívesen fogad munkatársul mindenkit, aki olyan színvonalú dolgozattal keresi fel, amely a katonai szolgálat bármely ágazatában a tudás növelésére alkalmas.

2. Valamely dolgozat közzététele nem jelenti egyben azt, hogy tartalmával a szerkesztőség is mindenben egyetért.

3. A dolgozatok a szerkesztőség címére küldendők.

4. A kézirat lehetőleg géppel, a papírlapnak csak egyik oldalára írandó.

5. A dolgozatok tömör fogalmazásban, lehetőleg rövidек legyenek. Bőbeszédű, terjedős kéziratot érdemleges elbírálás nélkül visszaküldünk. Egy-egy dolgozat terjedelmének legfelső határa elvileg 5 gépirásos oldal, irodai íven oldalankint 33 sorral és 3 cm lapszéllal. A terjedelemben az esetleges ábrákat, vázlatokat, táblázatokat stb. beleszámítjuk.

6. Mivel a Honvéd olvasói között nemcsak hivatásos katonák, hanem polgári egyének is vannak, akik a katonai ügykezelés szabályait nem ismerik, ennél fogva a kéziratokban semmiféle rövidítést, tehát a szolgálatilag alkalmazható rövidítéseket sem szabad használni. Amelyik kéziratban mégis volnának rövidítések, azt szerzőjének, érdemleges elbírálás nélkül, átjavítás végett visszaküldjük.

7. Közlésre el nem fogadott dolgozatát a szerző minden megokoló megjegyzés nélkül, csupán „közlésre nem kerül” egységes megjelöléssel visszakapja.

8. Kíváncsi, hogy a dolgozathoz ábrák (fénykép, vázlat stb.) is tartozzanak. E téren azonban nem lehet túltengés. A szerkesztőség fenntartja azt a jogát, hogy az ábrák közt válogasson.

9. Az ábra, kép, vázlat stb. olyan kivitelben küldendő be, hogy arról klisé készíthessen. Vázlatokat külön fehér papírra vagy oleatára és tussal kell rajzolni. Színes vázlatokat nem közlünk.

10. Ha valamely ábra, vázlat stb. céljainknak nem felel meg, akkor azt vagy a szerző költségre újból rajzoltatjuk, vagy elhagyjuk, s ha az elhagyás által a dolgozat vesztené érthetőségéből, akkor annak a közlése is elmarad.

11. A vázlatok szöveg-vázlatok legyenek. Külön vázlatmelléletek közlését mellőzzük.

12. Névtelen, vagy álnév alatt beküldött dolgozat semmi körülmények között sem számíthat közlésre.

13. A Honvéd hasábjain közölt mindegyik dolgozat szerzője tiszteletdíjban részesül. Eredeti munka tiszteletdíja nyomtatott oldalankint 20 forint.

Fordításért nyomtatott oldalankint 5 forint, más munkából idézett szövegért nyomtatott oldalankint 2 forint tiszteletdíj jár.

14. A beküldött kéziratot feltüntetendő az a postacím, ahova a szerző a tiszteletdíj küldését kívánja.

15. Mindennemű érdeklődés, írásbeli közlés stb., szóval mindaz, amit valaki a szerkesztőség vagy a kiadóhivatal tudomására akar hozni, a Honvéd minden egyes példányának címlapján feltüntetett címre küldendő.

16. Az előfizetők esetleges postacím-változásai a kiadóhivatallal haladéktalanul közlendők, nehogy a folyóirat rendszeres küldésében zavar támadjon. Ilyen esetben kérjük mindig a régi címet is bejelenteni. A példányoknak az azonnali bejelentés elmulasztásából eredő elkallódásáért nem felelünk.

17. A szerkesztőség és kiadóhivatal minden hétköznap 9—14 óráig áll az ügyfelek rendelkezésére.

18. A Honvéd csakis olyan könyveket ismertet, amelyeknek egy példányát a szerző vagy a terjesztő a szerkesztőségnek beküldi.

MAGYAR RUGGYANTAÁRUGYÁR R.T.

Békebeli felkészültséggel gyártja mácha cikkeit

EMERGÉ • CORDATIC • PALMA

„G A M M A“

**Finommechanikai és Optikai Művek rt.
XI, FEHÉRVÁRI-ÚT 81-83-85. Telefon : *258-890.**

Távirati cím! GEOMETER, Budapest.

Gyárt: Mérnöki műszereket, mérőeszközöket, rajzeszközöket,

ö n g y u j t ó k a t

órásipari cikkeket, szemüveg és egyéb lencsákat,
olajfűtésű pékkemencéket, stb.

Első Magyar Gyapjumosó és Finomposztógyár R.-T.

Budapest, V., Kárpát-u. 9-11. Tel.: 380-521, 185-438

Eladási osztálya:

Budapest, V., Gr. Teleki Pál-u. 15. Telefon: 128-981.

Leányvállalata:

Tribon Ruházati Rt. Budapest VIII., Üllői-út 14.

Telefon: 136-314.

A gyár kiváló minőségű szövetei általánosan ismertek.